

ՖԱՐՖ-Ի ԶԵԿՈՒՅՑ

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՆՈՐԱՀԱՅՑ ՌԻՍԿԵՐԸ

Հոկտեմբեր 2015թ.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲ

Ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբը (ՖԱԹՖ) միջկառավարական անկախ մարմին է, որը մշակում է համաշխարհային ֆինանսական համակարգը փողերի լվացումից, ահաբեկչության ֆինանսավորումից և զանգվածային ոչնչացման զենքի տարածման ֆինանսավորումից պաշտպանելու քաղաքականություններ և սատարում է դրանց իրագործմանը: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները ճանաչում են գտել որպես փողերի լվացման (ՓԼ) և ահաբեկչության ֆինանսավորման (ԱՖ) դեմ պայքարի համաշխարհային ստանդարտ:

ՖԱԹՖ-ի մասին լրացուցիչ տեղեկատվության համար կարող եք այցելել հետևյալ ինտերնետային կայքէջը՝ www.fatf-gafi.org:

Սույն փաստաթուղթը և/ կամ դրանում ներառված որևէ քարտեզ կանխակալ կարծիք չեն պարունակում որևէ տարածքի կարգավիճակի կամ ինքնիշխանության, միջազգային սահմանների և սահմանագծերի հավաստանշման, որևէ տարածքի, քաղաքի կամ շրջանի անվանման վերաբերյալ:

© 2015 ՖԱԹՖ/ՏՀՁԿ: Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են:

Արգելվում է սույն հրապարակումը վերատպել կամ թարգմանել առանց նախնական գրավոր թույլտվության: Սույն հրապարակման կամ դրա որևէ մասի համար նման թույլտվություն ստանալու նպատակով պետք է դիմել ՖԱԹՖ-ի քարտուղարություն՝ FATF Secretariat, 2 rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France հասցեով (ֆաքս՝ +33 1 44 30 61 37, էլեկտրոնային փոստ՝ contact@fatf-gafi.org):

Սույն փաստաթուղթը թարգմանություն է անգլերենից: ՖԱԹՖ-ի քարտուղարությունը թույլատրել է թարգմանությունը Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի պատասխանատվությամբ: Փաստաթղթի պաշտոնական տարբերակն անգլերեն լեզվով հասանելի է www.fatf-gafi.org հղմամբ:

Թարգմանության հետ կապված հարցերով դիմել ՀՀ կենտրոնական բանկ, Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն՝ ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 6 հասցեով (հեռախոս/ ֆաքս՝ +374 10 545088, էլեկտրոնային փոստ՝ info@fmc.am):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	4
ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ	5
I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	9
Նպատակը, շրջանակը և խնդիրները	9
Մեթոդաբանությունը, մասնակիցները և օգտագործված տվյալները	10
Տերմինաբանությունը	11
II. ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ	12
Ա. Ֆինանսական միջոցների օգտագործումը	12
Ահաբեկչական կազմակերպություններ	13
Միայնակ ահաբեկիչներ և փոքր ահաբեկչական բջիջներ	15
Բ. Ռեսուրսների կառավարումը	16
Գ. Ֆինանսական կառավարման վերաբերյալ եզրահանգումներ	18
III. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	19
Ա. Եկամուտների ձևավորումը	20
Մասնավոր նվիրատվություններ	20
Ոչ առևտրային կազմակերպությունների չարաշահում	20
Հանցավոր գործունեություններից եկամուտներ	23
Տեղական և սփյուռքի բնակչությունից ու բիզնեսներից դրամաշորթություն	26
Փրկագնի համար մարդկանց առևանգում	27
Օրինավոր ձեռնարկատիրական գործունեություն	29
Ահաբեկչության ֆինանսավորում պետական մակարդակով	30
Բ. Ֆինանսական միջոցների տեղափոխումը	31
Բանկերի միջոցով փոխանցումներ	31
Փողի և այլ արժեքների փոխանցման համակարգեր	33
Կանխիկի ֆիզիկական տեղափոխում	35
Գ. Ահաբեկչության ֆինանսավորման ավանդական մեթոդների և եղանակների վերաբերյալ եզրահանգումներ	36

IV. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՆՈՐԱՀԱՅՏ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ ԵՎ ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	37
Ա. Օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչներ	37
ՕԶԱ-ների կարիքների ֆինանսավորում	38
Ինքնաֆինանսավորում	38
ՕԶԱ-ների հավաքագրման/ օժանդակության ցանցեր	42
ՕԶԱ-ների հետ կապված ֆինանսական միջոցների տեղաշարժեր	45
ՕԶԱ-ների դեմ պայքարի մարտահրավերները	46
Բ. Սոցիալական ցանցերի միջոցով հանգանակությունը	47
Սոցիալական ցանցերի օգտագործմանն առնչվող մարտահրավերները	54
Գ. Նոր վճարային պրոդուկտները և ծառայությունները	54
Վիրտուալ արժույթներ	55
Կանխավճարային քարտեր	57
Ինտերնետային վճարման ծառայություններ	59
Նոր վճարային պրոդուկտներին և ծառայություններին առնչվող մարտահրավերները	61
Դ. Բնական պաշարների շահագործում	61
Նավթի և գազի արդյունահանության ոլորտ	62
Հանքարդյունահանության ոլորտ	64
Բնական պաշարների շահագործմանն առնչվող մարտահրավերները	66
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ	67
ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ ԵՎ ՀՂՈՒՄՆԵՐ	71

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱՖ	Ահաբեկչության ֆինանսավորում
ԻԼԻՊ	Իրաքի և Լևանտի Իսլամական Պետություն
ԻՖԴՊԽ	ԻԼԻՊ-ի ֆինանսավորման դեմ պայքարի խումբ
ԼԱՖՄԱԽ	Լատինական Ամերիկայի ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբ
ՄԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ՈԱԿ	Ոչ առևտրային կազմակերպություն
ՓԱԱՓԾ	Փողի և այլ արժեքների փոխանցման ծառայություն
ՓԼ	Փողերի լվացում
ՓԼԴՊԱՀԱԽ	Փողերի լվացման դեմ պայքարի Արևելյան և Հարավային Աֆրիկայի խումբ
ՕԶԱ	Օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչ
ՖՀՄ	Ֆինանսական հետախուզության մարմին

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Ժամանակի ընթացքում ահաբեկչական խմբավորումների քանակն ու տեսակները և դրանց առնչվող սպառնալիքները փոխվելու պարագայում նույնն է մնացել ահաբեկիչների՝ ֆինանսական միջոցներ հավաքելու, տեղափոխելու և օգտագործելու հիմնական կարիքը: Այդուհանդերձ, ահաբեկչական կազմակերպությունների չափերը, շրջանակն ու կառուցվածքը փոխվելուն զուգընթաց առաջադիմել են նաև ֆինանսական միջոցների հավաքման և կառավարման մեթոդները: Սույն զեկույցի հիմնական նպատակն է վերլուծել ահաբեկչության ֆինանսավորման վերջերս բացահայտված մեթոդները և դրսևորումները, որոնք հավաքական կերպով կոչվում են «ԱՖ նորահայտ ռիսկեր»:

Զեկույցն ընդգծում է, որ **հասկանալը, թե ինչպես են ահաբեկչական կազմակերպությունները կառավարում իրենց ակտիվները, առանցքային նշանակություն ունի երկարաժամկետ հեռանկարում դրանց ֆինանսական միջոցներից զրկելու և գործունեությունը խափանելու հարցում:** Ահաբեկչական կազմակերպությունները տարբեր կարիքներ ունեն՝ կախված նրանից, թե արդյոք տվյալ կազմակերպությունը մեծ կամ փոքր է կամ պարզապես կազմված է միմյանցից թվացյալ կերպով մեկուսացած անհատների ցանցից: Զեկույցի՝ ֆինանսական կառավարման վերաբերյալ բաժնում անդրադարձ է կատարվում ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից ֆինանսական միջոցների օգտագործմանը ոչ միայն գործառնական կարիքների, այլև քարոզչություն, մարդկանց հավաքագրման և ուսուցման նպատակներով: Դիտարկվում են նաև հավաքված միջոցների կառավարման եղանակները, այդ թվում՝ ֆինանսական հարցերում մասնագիտացված դերաբաշխման միջոցով: Զեկույցի եզրահանգմամբ, իշխանությունները պետք է շարունակեն նշված գործառույթների համար պատասխանատու անձանց բացահայտելուն և թիրախավորելուն ուղղված ջանքերը:

ԱՖ ավանդական (որոնք, մասնավորապես, ներկայացված են *Ահաբեկչության ֆինանսավորման տրիպարանությունների վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* (ՖԱԹՖ, 2008)) եղանակների արդիականության գնահատման **ընդհանուր եզրակացությունն այն է, որ բոլոր այդ եղանակները փոխակերպումների փուլում գտնվելով հանդերձ դեռևս զգալի ԱՖ ռիսկեր են պարունակում:** Երկրները տրամադրել են մի շարք գործնական օրինակներ, որոնք ի ցույց են դնում ընթացիկ սպառնալիքները և խոցելիությունները: Վերլուծության համար առանձնակի օգտակար են եղել երկրների կողմից իրականացված ազգային ռիսկի գնահատումները: Փողերի լվացման (ՓԼ) և ահաբեկչության ֆինանսավորման (ԱՖ) դեմ պայքարի համակարգերն ու

գործառնական միջոցառումները ահաբեկչական կազմակերպությունների համար դժվարացրել են ֆինանսական միջոցների հավաքման և օգտագործման ավանդական եղանակների կիրառությունը: Այդուհանդերձ, **այդ կազմակերպությունների հարմարվելու ունակությունը մի կողմից, ինչպես նաև օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչներից ու փոքր բջջային ահաբեկչական ցանցերից բխող նոր սպառնալիքները մյուս կողմից պահանջում են, որ իշխանությունները վերահսկեն, թե ինչպես են ահաբեկչության ավանդական մեթոդները շարունակում կիրառվել:** Ընթացիկ ԱՖ ռիսկերի ռազմավարական վերլուծության նպատակով ազգային ռիսկի գնահատումների արդյունքներն օգտագործելը քաղաքականություն մշակողներին կօգնի անհրաժեշտ իրավական և գործառնական միջոցները ձեռնարկելիս տեղեկացված որոշումներ կայացնել:

Ինչ վերաբերում է ԱՖ ռիսկերի վերաբերյալ բաժնին, ՖԱԹՖ-ը որոշել է ուսումնասիրել այն սպառնալիքները և խոցելիությունները, որոնք առնչվում են.

1. Օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչներին (ՕՁԱ-ներ),
2. Սոցիալական ցանցերի միջոցով հանգանակությանը,
3. Նոր վճարային պրոդուկտներին և ծառայություններին, և
4. Բնական պաշարների շահագործմանը:

ՕՁԱ-ների խնդիրը նոր չէ, սակայն վերջին շրջանում Իրաք և Սիրիա մեկնող անհատների թվի ավելացումը մարտահրավեր է դարձել ՖԱԹՖ-ի շատ անդամների համար: **Հակամարտության տարածքներ մեկնելիս անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները հայթայթելու նպատակով ՕՁԱ-ները հիմնականում դիմում են ավանդական մեթոդների, մասնավորապես՝ ինքնաֆինանսավորման օգնությանը:** Այդուհանդերձ, երկրների համար նոր է այդ անհատներին հայտնաբերելու մարտահրավերը՝ հաշվի առնելով անհրաժեշտ ֆինանսավորման համեմատաբար փոքր գումարները և դրանց ձեռք բերման արագությունը: Զեկույցը եզրահանգում է, որ **ֆինանսական հետախուզությունը կարող է մի շարք եղանակներով օժանդակել ՕՁԱ-ների հայտնաբերմանը:** Ներպետական և միջազգային մարմինների միջև սերտ համագործակցությունը, ինչպես նաև իշխանությունների և մասնավոր հատվածի միջև գործընկերային հարաբերությունները կարող են դյուրացնել ՕՁԱ-ների ու դրանց օժանդակող ցանցերի բացահայտումը: Զեկույցը նաև ցույց է տալիս, որ անհրաժեշտ է շարունակել ՕՁԱ-ներին, այդ թվում հակամարտության գոտիներից վերադարձած անձանց մասով տեղեկատվական բացերի վրա լույս սփռելու ուղղությամբ աշխատանքը:

Բռնի ծայրահեղականության տարածման գործում սոցիալական ցանցերի դերի մասին շատ է գրվել, բայց քիչ է հայտնի այն մասին, թե ինչպես են դրանք օգտագործվում ահաբեկիչների և ահաբեկչական խմբավորումների համար ֆինանսական միջոցներ հավաքելու նպատակով: Զեկույցի եզրահանգմամբ, **առկա են սոցիալական ցանցերի հետ կապված էական խոցելիություններ, այդ թվում՝ անանունության խնդիրը, պոտենցիալ հովանավորների կամ համակիրների ավելի լայն շրջանակի ու քանակի հետ շփվելու հնարավորությունը և էլեկտրոնային վճարման մեխանիզմների հետ ինտեգրման հարաբերական դյուրինությունը:** Ակնհայտ է նաև, որ նվիրատուները հաճախ անտեղյակ են սոցիալական ցանցերի, այդ թվում՝ այսպես կոչված ամպային եղանակով դրամահավաքի օգնությամբ հավաքվող միջոցների վերջնական օգտագործմանը, ինչն ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից չարաշահման տեսանկյունից ռիսկի գործոն է:

Զեկույցը գտնում է, որ **էլեկտրոնային, առցանց և նոր վճարային մեթոդները պարունակում են ահաբեկչության ֆինանսավորման նորահայտ խոցելիություններ, որոնք կարճաժամկետ հեռանկարում կարող են ավելանալ՝** այդ համակարգերի օգտագործման մակարդակի ու ժողովրդականության աճին զուգընթաց: Նշված համակարգերից շատերը գլոբալ հասանելիության հնարավորություն են տալիս և օգտագործվում են դրամական միջոցների արագ փոխանցման համար: Թեպետ գործարքներին հնարավոր է հետևել, հաճախ դժվար է պարզել, թե ով է փաստացի վերջնական օգտագործողը կամ շահառուն: Զեկույցում ներկայացված են մի շարք հետաքրքիր գործնական օրինակներ, սակայն ահաբեկչական խմբավորումների և նրանց աջակիցների շրջանում այդ տեխնոլոգիաների փաստացի տարածվածությունը և շահագործման աստիճանը դեռևս պարզ չէ, ուստի տեղեկատվության այս բացը լրացնելու համար հետագա ուսումնասիրություն է անհրաժեշտ:

ԱՖ նպատակով բնական պաշարների շահագործումը լուրջ մտահոգության առարկա է դարձել Իրաքի և Լևանտի Իսլամական Պետության գործունեության համատեքստում, սակայն սույն զեկույցը եզրահանգում է, որ խնդիրն արդիական է նաև այլ ահաբեկչական կազմակերպությունների և տարածաշրջանների դեպքում: Բնական պաշարների շահագործումից մեծ եկամուտներ ստանալու ունակությունը զուգորդվելով տեղերում թույլ ինստիտուցիոնալ կարողությունների հետ, հատկապես՝ հակամարտության գոտիներում կամ դրանց հարակից տարածքներում, զգալի խոցելիություններ է ստեղծում, որոնցից կարող են օգտվել ահաբեկչական կազմակերպությունները: Զեկույցի եզրահանգմամբ, այս խնդիրը կապված է հանցավոր գործունեության, այդ թվում՝ դրամաշորթության, մաքսանենգության,

գողության, անօրինական հանքարդյունաբերության, փրկագնի համար մարդկանց առևանգման, կոռուպցիայի և այլ հանցագործությունների հետ:

Սույն զեկույցը հիմնվում է «Իրաքի և Լևանտի Իսլամական Պետություն ահաբեկչական կազմակերպության ֆինանսավորումը» վերտառությամբ զեկույցի (ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույց, 2015թ.) եզրահանգումների վրա և անդրադառնում է ավելի լայն շրջանակով ահաբեկչական կազմակերպությունների գործունեությանը: Ձեկույցի կազմմանն իրենց մասնակցությամբ օժանդակել են ՖԱԹՖ-ի գլոբալ ցանցը ներկայացնող ազգային փորձագետներ, այդ թվում՝ իրավապահ մարմինների, հատուկ ծառայությունների և ֆինանսական հետախուզության մարմինների ներկայացուցիչներ: Ձեկույցը հաշվի է առնում նաև ՄԱԿ-ի, ՖՀՄ-ների Էգմոնտ խմբի և ԻԼԻՊ-ի դեմ պայքարի կոալիցիայի անդամների, մասնավորապես՝ ԻԼԻՊ-ի ֆինանսավորման դեմ պայքարի խմբի ոչ վաղ նախաձեռնությունները: Ձեկույցը հաշվի է առել նաև մասնավոր հատվածից հետադարձ կապով ստացված արձագանքը ՖԱԹՖ-ի և Լատինական Ամերիկայի ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խմբի փորձագետների՝ ահաբեկչության ֆինանսավորման թեմայով համատեղ հանդիպման միջոցով: ԱՖ ռիսկերը բացահայտելու գործում մասնավոր հատվածի հետ համագործակցությունը նաև հիմք է ձևավորել հետագա նախաձեռնությունների իրականացման համար, որոնք ուղղված կլինեն ռիսկի ցուցանիշների՝ թե մասնավոր, թե պետական հատվածների համար օգտակար սահմանմանը:

Սույն զեկույցը մշակվել է կարճ ժամկետում՝ նպատակ ունենալով տրամադրել ներկայում տեսանելի ԱՖ ռիսկերի ամփոփ պատկերը: Այն ռիսկերի համապարփակ գնահատում չէ, և զեկույցում ներկայացված խնդիրները ենթակա են հետագա ուսումնասիրության: Ձեկույցի նպատակը ՖԱԹՖ-ի անդամների շրջանում և մասնավոր հատվածում իրազեկության բարելավումն է այն հարցերի վերաբերյալ, որոնք պետք է լուծվեն քաղաքականության և գործառնական մակարդակներում: Սույն հետազոտությունը նախատեսված է լրացնելու այն աշխատանքը, որ ՖԱԹՖ-ը կատարում է երկրների կողմից ԱՖ-ի մասով ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների իրագործումը բարելավելու նպատակով:

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՊԱՏԱԿԸ, ՇՐՋԱՆԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ահաբեկչության ֆինանսավորման (ԱՖ) դեմ պայքարը շարունակում է մնալ ՖԱԹՖ-ի առաջնահերթությունների շարքում՝ հաշվի առնելով այն սպառնալիքները, որոնք առնչվում են ահաբեկչական կազմակերպությունների հետ: Սպառնալիքների թվին են դասվում փոքր ահաբեկչական բջիջները կամ անհատ ահաբեկիչները, որոնք ընդունակ են հարձակումներ կատարել և զգալի վնաս հասցնել հանրությանը: Այդ առումով կարևոր է բացահայտել և կազմալուծել բոլոր տեսակի ահաբեկչական խմբավորումների կողմից օգտագործվող ֆինանսական ցանցերը: 2015 թվականի փետրվարին ՖԱԹՖ-ի անդամները որոշեցին լրացուցիչ հետազոտություն կատարել ԱՖ մեթոդների և միտումների վերաբերյալ: Սույն հետազոտությունը նախատեսված է լրացնելու այն աշխատանքը, որ ՖԱԹՖ-ը կատարում է երկրների կողմից ԱՖ-ի մասով ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների արդյունավետ և ռիսկահենք իրագործումը բարելավելու նպատակով:

Սույն զեկույցի հիմնական նպատակն է վերլուծել ահաբեկչության ֆինանսավորման վերջերս բացահայտված մեթոդները և դրսևորումները, որոնք հավաքական կերպով կոչվում են «ԱՖ նորահայտ ռիսկեր»: Զեկույցն անդրադառնում է նաև ԱՖ ավանդական մեթոդներին, եղանակներին ու գործիքներին, որոնք ահաբեկիչները և ահաբեկչական կազմակերպություններն օգտագործում են ֆինանսական միջոցներ հավաքելու, տեղափոխելու և պահելու համար. այս անդրադարձը նպատակ ունի գնահատել նշվածների ընթացիկ կարևորությունը:

Սույն զեկույցով վերլուծության է ենթարկվում մի շարք ահաբեկչական կազմակերպությունների ֆինանսավորման գործունեությունը՝ սկսած անհատ ահաբեկիչներից կամ փոքր ահաբեկչական բջիջներից մինչև զարգացած կառուցվածքով միջազգային ցանցեր, ինչպիսիք են Իրաքի և Լևանտի Իսլամական Պետությունը (ԻԼԻՊ), Բոկո Հարամը, Ալ-Ղաիդան և դրանց հետ փոխկապակցված անձինք: Զեկույցում նշված կազմակերպությունները ցուցակվել են Միավորված ազգերի կազմակերպության (ՄԱԿ) կամ առանձին երկրների կողմից:

Զեկույցն ունի հետևյալ կառուցվածքը.

1. Ահաբեկչական կազմակերպությունների ֆինանսական կառավարում,
2. ԱՖ ավանդական մեթոդների և եղանակների ընդհանուր տեսություն, և
3. ԱՖ նորահայտ ռիսկեր:

ՖԱԹՖ-ն իր աշխատանքը համակարգել է ԱՖ ռիսկը բացահայտելուն և հասկանալուն ուղղված նմանատիպ բազմակողմ նախաձեռնությունների հետ: Դրանց թվին են պատկանում ԻԼԻՊ-ի դեմ պայքարի կոալիցիայի անդամների կողմից վերջերս ստեղծված աշխատանքային խումբը, որում ներառված են ԻԼԻՊ-ի ֆինանսավորման դեմ պայքարի խումբը (ԻՖԴԴԽ)^α և Օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչների դեմ պայքարի խումբը (ՕՁԱԴԴԽ)^β: Ֆինանսական հետախուզության մարմինների էզմոնտ խումբը տեղեկատվության բազմակողմ փոխանակման ծրագրի միջոցով ուսումնասիրում է ՕՁԱ-ների ֆինանսավորմանը և ՖՀՄ-ների՝ արդյունավետ կերպով տեղեկատվություն փոխանակելու գործառնական կարողություններին առնչվող հարցեր: Բացի այդ, վերջերս ՕՁԱ-ների հետ կապված աշխատանք է կատարվել նաև ՄԱԿ-ի կողմից:

ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԵՎ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

Սույն զեկույցը պատրաստվել է Ֆրանսիայի և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների (ԱՄՆ) համանախագահությամբ: Զեկույցի կազմմանն իրենց մասնակցությամբ օժանդակել են ՖԱԹՖ-ի գլոբալ ցանցը ներկայացնող մի շարք պատվիրակություններ¹: Փաստաթուղթը հիմնվում է *«Իրաքի և Լևանտի Իսլամական Պետություն ահաբեկչական կազմակերպության ֆինանսավորումը»* վերտառությամբ ՖԱԹՖ-ի զեկույցի² և *Ահաբեկչության ֆինանսավորման տրիպարանությունների*

^α Անգլերեն անվանումը՝ Counter-ISIL Finance Group (CIFG) (ծան. թարգմ.)

^β Անգլերեն անվանումը՝ Foreign Terrorist Fighters Group (FUTFG) (ծան. թարգմ.)

¹ Ծրագրին օժանդակել են Ավստրալիան, Բելգիան, Կանադան, Ֆրանսիան, Գերմանիան, Հնդկաստանը, Իտալիան, Նիդեռլանդները, Նորվեգիան, Պորտուգալիան, Ռուսաստանը, Իսպանիան, Շվեյցարիան, Թուրքիան, Միացյալ Թագավորությունը, Միացյալ Նահանգները, Ասիա-խաղաղովկանոսյան խումբը (անգլերեն հապավումը՝ APG, ծան. թարգմ.)՝ Թայլանդի ներկայացմամբ, Արևելյան և Հարավային Աֆրիկայի փողերի լվացման դեմ պայքարի խումբը (անգլերեն հապավումը՝ ESAAMLG, ծան. թարգմ.)՝ Քենիայի ներկայացմամբ, Լատինական Ամերիկայի ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբը (անգլերեն հապավումը՝ GAFILAT, ծան. թարգմ.)՝ Պերուի ներկայացմամբ, Արևմտյան Աֆրիկայի փողերի լվացման դեմ պայքարի միջկառավարական աշխատանքային խումբը (անգլերեն հապավումը՝ GIABA, ծան. թարգմ.), Մերձավոր արևելքի և Հյուսիսային Աֆրիկայի ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբը (անգլերեն հապավումը՝ MENAFATF, ծան. թարգմ.)՝ Եգիպտոսի, Հորդանանի, Քաթարի և Սաուդյան Արաբիայի ներկայացմամբ, Եվրոպայի խորհրդի փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի միջոցառումների գնահատման փորձագետների հանձնաժողովը (անգլերեն հապավումը՝ MONEYVAL, ծան. թարգմ.)՝ Իսրայելի և Ուկրաինայի ներկայացմամբ, Համաշխարհային բանկը և Միավորված ազգերի կազմակերպությունը:

² ՖԱԹՖ (2015ա)

վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցի³, այդ թվում՝ նշված զեկույցների շրջանակում կատարված հետազոտական աշխատանքի արդյունքների վրա:

Պատվիրակությունները ներկայացրել են տեղեկատվություն և գործնական օրինակներ, որոնք բացահայտում են ահաբեկչության ֆինանսավորման նորահայտ միտումները և ռիսկերը: Ներկայացված տեղեկությունների որոշ մասը հիմնված է եղել ՖՀՄ-ների կողմից իրականացվող ռազմավարական վերլուծության տվյալների վրա: Սույն փաստաթղթով ներկայացվող դիտարկումները հիմնված են նաև հանրամատչելի աղբյուրներից ստացված նյութերի, ինչպես նաև 2015 թվականի սեպտեմբերին ՖԱԹՖ-ի և Լատինական Ամերիկայի ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խմբի փորձագետների՝ ահաբեկչության ֆինանսավորման թեմայով համատեղ հանդիպման ընթացքում ներկայացված փորձի ու գիտելիքների վրա:

ՏԵՐՄԻՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Զեկույցում օգտագործվում են հետևյալ հիմնական հասկացությունները⁴.

- **Ռիսկը** սահմանվում է որպես երեք գործոնի՝ սպառնալիքի, խոցելիության և հետևանքի ֆունկցիա.
- **Սպառնալիքը** սահմանվում է որպես անձ կամ անձանց խումբ, օբյեկտ կամ գործունեություն, որը պոտենցիալ կերպով կարող է վնաս հասցնել, օրինակ, պետությանը, հասարակությանը, տնտեսությանը և այլն: ԱՖ համատեքստում սա ներառում է ահաբեկիչներին, ահաբեկչական խմբավորումները և դրանց օժանդակողներին, դրանց ֆինանսական միջոցները, ինչպես նաև անցյալ, ներկա և ապագա ԱՖ գործունեությունը: Սույն զեկույցում ներկայացվում են գործնական օրինակներ՝ ԱՖ առանձին սպառնալիքների բացահայտմանը նպաստելու նպատակով:
- **Խոցելիությունը** սահմանվում է որպես այն ամենը, ինչ կարող է չարաշահման առարկա դառնալ որևէ սպառնալիքի կողմից կամ աջակցել կամ օժանդակել դրա գործունեությանը: Դիտարկվող համատեքստում սա կարող է ներառել լայն իմաստով ֆինանսական համակարգը և այն մեխանիզմները կամ պրոդուկտները, որոնք օգտագործվում են ֆինանսական միջոցներ տեղափոխելու և պահելու համար: Սույն զեկույցում խոցելիությունները դիտարկվում են սպառնալիքներից առանձին և ներառում են այն գործոնները, որոնք տվյալ երկրի ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի

³ ՖԱԹՖ (2008ա)

⁴ ՖԱԹՖ (2013)

համակարգին կամ դրա որոշակի առանձնահատկություններին բնորոշ բացեր են: Խոցելիությունների թվին կարող են դասվել նաև որոշակի ոլորտների, ֆինանսական պրոդուկտների կամ ծառայության տեսակների այն հատկանիշները, որոնց շնորհիվ դրանք գրավիչ են դառնում ԱՖ նպատակների համար:

- **Հետևանքը** սահմանվում է որպես այն ազդեցությունը կամ վնասը, որ ԱՖ-ը կարող է առաջացնել: Այն ներառում է հանցավոր և ահաբեկչական գործունեության ազդեցությունը ֆինանսական համակարգերի և հաստատությունների, ինչպես նաև, ավելի լայն իմաստով, տնտեսության և հասարակության վրա: Հաշվի առնելով հետևանքը որոշելու հետ կապված բարդությունները, սույն զեկույցը հիմնականում կենտրոնանում է ԱՖ սպառնալիքների և խոցելիությունների վերաբերյալ համապարփակ պատկերացում կազմելու վրա:

II. ԱՀԱՔԵԿՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

Ա. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Ահաբեկչական կազմակերպությունները տարբերվում են իրենց չափերով, կառուցվածքով, գործունեության շրջանակով, շարժառիթներով, մարդկանց հավաքագրման եղանակներով և կարողություններով: Չնայած ահաբեկչական խմբավորումների, ինչպես նաև անհատ ահաբեկիչների և նրանց կողմնակիցների միջև տարբերություններին, բոլորն էլ մի ընդհանուր կարիք ունեն, այն է՝ հայթայթել ֆինանսական միջոցներ իրենց ծրագրերը ահաբեկչական գործողությունների տեսքով կենսագործելու և ահաբեկչական կազմակերպությունների համար բնութագրական գործունեության իրականացումը կազմակերպելու համար:

Ընդհանուր առմամբ, ահաբեկչական կազմակերպության ենթակառուցվածքը, անդամներին և գործունեությունը ֆինանսավորելու համար պահանջվող միջոցները, որպես կանոն, շատ մեծ են: Սա հատկապես վերաբերում է խոշոր ահաբեկչական կազմակերպություններին և մասնավորապես նրանց, որոնք նպատակ ունեն տիրապետել և վերահսկել որոշակի տարածքներ: Քանի որ ֆինանսական միջոցներն ուղղակիորեն կապված են գործառնական կարողությունների հետ, այսպիսի ահաբեկչական կազմակերպությունները ձգտում են ապահովել ֆինանսական միջոցների ներհոսքի կայուն մակարդակ: Տարբեր ահաբեկչական կազմակերպություններ ունեն ֆինանսական միջոցների հավաքման և ծախսման

տարբեր առաջնահերթություններ, որոնք նաև կազմակերպության գոյության ընթացքում փոխվում ու զարգանում են՝ դրա ենթակառուցվածքների կայացմանը, ազդեցության և գործառնական կարողությունների ընդլայնմանը զուգընթաց:

ԱՀԱՔԵԿՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ահաբեկչական կազմակերպությունները ֆինանսական միջոցներն օգտագործում են հետևյալ լայն սահմանված նպատակների համար.

- **Գործողություններ.** Ահաբեկչական կազմակերպություններին ֆինանսական միջոցներ են անհրաժեշտ կոնկրետ ահաբեկչական հարձակումներ իրականացնելու և դրանց նախապատրաստմանն ուղղված որոշակի միջոցառումներ ձեռնարկելու համար: Սա ներառում է գործողության կատարման վայր և այդտեղից հետ ճանապարհորդելը, տրանսպորտային միջոցների և այլ տեխնիկայի օգտագործումը, մի շարք զինատեսակների ձեռք բերումը՝ թեթև գրոհային զենքից մինչև ինքնաշեն պայթուցիկ սարքեր (ԻՊՍ-եր): Ֆինանսական միջոցներ են պահանջվում նաև անձը հաստատող կեղծ փաստաթղթերի և հիմնական կենցաղային ծախսերի համար, ինչպիսիք են կեցության, սննդի և առաջնային բուժօգնության ծախսերը: Ահաբեկչական կազմակերպություններին ֆինանսական միջոցներ անհրաժեշտ են նաև այնպիսի անձնակազմ պահելու համար, ինչպիսիք են սուրհանդակները՝ հաղորդագրություններ ուղարկելու կամ երկրի ներսում կանխիկ գումար տեղափոխելու նպատակով:
- **Քարոզչություն և հավաքագրում.** Ահաբեկչական կազմակերպությունները ֆինանսավորման կարիք ունեն անդամներ հավաքագրելու և դրամական միջոցների հանգանակություն կազմակերպելու համար, որոնք կարող են ծախսատար լինել, քանի որ, օրինակ, հավաքագրման գործընթացը ենթադրում է մի շարք քայլերի իրականացում: Ինտերնետի օգտագործումը նվազ ծախսատար մեխանիզմ է, որը թույլ է տալիս իրականացնել հավաքագրման նախնական քայլերը, սակայն հետագա գործողությունների համար լրացուցիչ ծախսեր են պահանջվում: Ահաբեկչական նպատակներով հավաքագրման և քարոզչության համար սոցիալական ցանցերի շահագործումը դարձել է ԱՖ դեմ պայքարի խնդիրների շարքում առաջնահերթություններից մեկը: Մինչ բազմաթիվ ահաբեկչական խմբավորումներ շահագործում են սոցիալական ցանցերը՝ իրենց

կողմնակիցների շրջանում հանգանակություն կազմակերպելու համար⁵, ավելի զարգացած կառուցվածքով ահաբեկչական կազմակերպությունները գումարներ են ներդնում քարոզչական գործառնությունների մի ամբողջ համալիր ստեղծելու նպատակով, որոնց շրջանակում հրատարակում են ամսագրեր և թերթեր, գնում են ինտերնետ դոմենային անուններ և տնօրինում են կայքեր: Որոշ ահաբեկչական խմբավորումներ անգամ հեռուստատեսային և ռադիո հեռարձակման հնարավորություն են ձեռք բերել՝ իրենց ուղերձների և աշխարհայացքի առաջխաղացման համար⁶:

- **Ուսուցում.** Բոլոր ահաբեկչական կազմակերպություններին ֆինանսական միջոցներ են անհրաժեշտ իրենց մարտիկներին և համակիրներին մի շարք բնագավառներում, այդ թվում՝ զենքերի օգտագործման, ռումբերի պատրաստման, գաղտնի հաղորդակցության և գաղափարախոսական աշխատանքի ոլորտներում վարժեցնելու համար: Այս համատեքստում ահաբեկչական խմբավորումները հաճախ ձեռք են բերում ուսումնական ճամբար կազմակերպելու համար անհրաժեշտ տարածքներ և ինչպես վարժեցնողների, այնպես էլ վարժեցվողների համար անվտանգ ապաստարան ծառայող շինություններ: Կազմակերպվում է նաև ինտերնետի միջոցով վիրտուալ ուսուցում՝ համակիրների ավելի լայն շրջանակ ապահովելու համար:
- **Աշխատավարձեր և անդամների փոխհատուցում.** Շատ ահաբեկչական խմբավորումներ միջոցներ են հատկացնում իրենց ղեկավարության և անդամների աշխատավարձի, ինչպես նաև բանտարկված կամ մահացած անդամների ընտանիքների աջակցության համար: Խմբավորման անդամների ֆինանսական ապահովումը և խթանները կարող են ամրապնդել նրանց հանձնառությունը կազմակերպության նպատակների և գաղափարախոսության իրագործման հարցում: Ահաբեկչական խմբավորումները կարող են նաև երկարաժամկետ ֆինանսական աջակցություն տրամադրել իրենց զոհված մարտիկների ընտանիքներին:

⁵ Օրինակ, ԱՄՆ Ահաբեկչության ֆինանսավորման դիսկի ազգային գնահատման շրջանակներում բացահայտվել է ԱՖ-ի հետ կապված 9 դեպք, երբ որոշակի անձինք զբաղվել են առցանց եղանակով կամ սոցիալական ցանցերի միջոցով դրամական միջոցների հանգանակությամբ: Բացի այդ, 2014 թվականի օգոստոսին ԱՄՆ-ի կողմից ցուցակվել է Ալ-Նուսրայի Ճակատի մի ֆինանսական օժանդակող, ով պարբերաբար դրամավաք է կազմակերպել սոցիալական ցանցերով:

⁶ Օրինակների թվին են պատկանում ԻԼԻՊ-ի «Դաբիք» և Արաբական թերակղզում Ալ-Ղաիդայի (ԱԹԱՂ) «Ներշնչանք» առցանց ամսագրերը:

- **Սոցիալական ծառայություններ.** Շատ ահաբեկչական խմբավորումներ ռեսուրսներ են հատկացնում այնպիսի սոցիալական ինստիտուտների ստեղծմանը կամ անհատույց ֆինանսավորմանը, որոնք տրամադրում են առողջապահական, սոցիալական, և կրթական ծառայություններ: Ահաբեկիչները սա անում են օրինական կառավարություններին վարկաբեկելու նպատակով՝ մատուցելով ծառայություններ, որոնք ըստ իրենց, անտեսվում են պետության կողմից, ինչպես նաև տեղական բնակչության աջակցությունը շահելու և նոր անդամների հավաքագրմանն ուղղված ջանքերին նպաստելու նպատակով:

Գործնական օրինակ 1. Դպրոցն օգտագործվում է ահաբեկիչներին նյութական աջակցություն ցուցաբերելու համար

Հարավային Թաիլանդում գործող մի իսլամական դպրոց ապաստան էր տրամադրել ահաբեկիչներին: Դպրոցում խուզարկության արդյունքում հայտնաբերվեց հրազեն, որը, ինչպես հետազայում ապացուցվեց, օգտագործվել էր մի քանի ահաբեկչական գործողություններում, ինչպես նաև մոտոցիկլեր, որոնք կորած էին համարվում (սակայն իրականում գողացվել էին): Խուզարկությամբ հայտնաբերվեցին նաև փաստաթղթեր, որոնք վկայում էին գրենական պիտույքների և այլ ուսումնական պարագաների գնման ստացականները կեղծելու մասին՝ դրանց դիմաց պետությունից դրամական փոխհատուցում ստանալու նպատակով: Պարզվեց, որ դպրոցը տևական ժամանակ աջակցել է ահաբեկչական խմբավորումների կողմից իրականացվող տարբեր գործողությունների:

Աղբյուրը՝ Թաիլանդ

ՄԻԱՅՆԱԿ ԱՀԱՐԵԿԻԶՆԵՐ ԵՎ ՓՈՔՐ ԱՀԱՐԵԿՉԱԿԱՆ ԲՋԻՋՆԵՐ

Ի տարբերություն խոշոր ահաբեկչական կազմակերպությունների, ահաբեկչական փոքր բջիջները և անհատ ահաբեկիչները ֆինանսական փոքր կարիքներ ունեն, քանի որ նրանց ահաբեկչական գործողությունների հետ կապված ծախսերը հաճախ մեծ գումար չեն կազմում: Որպես այդպիսին, միայնակ ահաբեկիչների և փոքր բջջային ահաբեկչական ցանցերի ֆինանսական պահանջներն անհամեմատ փոքր են, քանի որ դրանք տարածքներ չեն վերահսկում, չունեն զինյալների մշտական գործող կազմ, չեն զբաղվում մարդկանց հավաքագրմամբ կամ քարոզչական գործունեությամբ, մշտական ռազմական տեղակայման վայր չունեն և սոցիալական ծառայություններ չեն մատուցում: Սա նշանակում է, որ դրանք պետք է ունենան ֆինանսական միջոցներ՝ ապահովելու համար իրենց սննդի, կացարանի, կապի միջոցների, տրանսպորտի և ահաբեկչական գործողությունների համար անհրաժեշտ գնումների ծախսերը: Ստորև բերված ներդիրում ներկայացված են որոշ փաստեր 2015 թվականի հունվարին Փարիզում

«Շառլի Հերդ» ամսագրի գրասենյակի և հրեական մթերային խանութի վրա հարձակումների նպատակով օգտագործված ֆինանսավորման աղբյուրների վերաբերյալ:

Ըստ ԱՖ փոքր բջջային ցանցերի վերաբերյալ Պաշտպանության ոլորտի հետազոտությունների նորվեգական հիմնադրամի հաշվետվության⁷, Եվրոպայում (1994-2013թթ. ժամանակահատվածում) տեղի ունեցած 40 ծայրահեղական ահաբեկչական գործողությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դրանց մոտավորապես 75 տոկոսի ծախսը չի գերազանցել 10.000 ԱՄՆ դոլարի համարժեքը: Միայնակ ահաբեկիչների և փոքր ահաբեկչական բջիջների մասնակցությամբ, ըստ էության ոչ մեծածախս ահաբեկչական գործողությունների դեպքում առավել ծախսատարը գործողության մահաբեր բաղկացուցիչն է (օրինակ՝ հրազեն և պայթուցիկ նյութեր ձեռք բերելը, նախքան գործողությունը վարժվելու նպատակով երկրից դուրս ճանապարհորդելը և այլն):

Ներդիր 1. «Շառլի Հերդ» ամսագրի գրասենյակի և հրեական մթերային խանութի վրա հարձակումների ընդհանուր ֆինանսական տարրերը

«Շառլի Հերդ» ամսագրի գրասենյակի և հրեական մթերային խանութի վրա հարձակումները, որոնք կատարվեցին զենքի կիրառմամբ, զգալի ծախսեր չեն պահանջել: Քանի որ երեք ահաբեկիչները նախքան հարձակումը կատարելը կանոնավոր աշխատանք չեն ունեցել, հնարավոր է, որ նրանք օգտվել են ֆինանսավորման հետևյալ աղբյուրներից.

- Կեղծ փաստաթղթերով ստացված և կանխիկացված 6.000 եվրո սպառողական վարկ,
- Արտերկրում օգտագործված մեքենայի վաճառքից ստացված գումար,
- Կեղծ ապրանքների վաճառքից ստացված կանխիկ գումարներ:

Աղբյուրը՝ Ֆրանսիա

Բ. ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

Ինչպես բոլոր կազմակերպությունները, ահաբեկչական խմբավորումները պետք է ունենան իրենց նպատակներին հասնելու համար ֆինանսական ռեսուրսներ ձեռք բերելու, տեղափոխելու, պահելու և իր վերջո օգտագործելու անհրաժեշտ հմտություններ: Ահաբեկչական կազմակերպության երկարաժամկետ ֆինանսական «առողջությունն» անմիջական ազդեցություն ունի դրա բռնի գործունեության շրջանակի, ծավալների ու շարունակականության վրա:

⁷ Օֆթեդալ, Էմիլի (2015), էջ 7: Այս հաշվետվությունը հիմնված է կայացված դատավճիռների ուսումնասիրության վրա, ուստի եզրահանգումները կարող են տարբերվել հետախուզական տվյալների հիման վրա կատարվածներից:

Ահաբեկչական գործունեության ֆինանսական կառավարումը պահանջում է խմբավորման հսկողության ներքո գտնվող բոլոր ռեսուրսների ու ակտիվների, ինչպես նաև պարտավորությունների պլանավորում և հաշվառում⁸: Մի շարք ահաբեկչական կազմակերպությունների հրապարակայնորեն հասանելի ֆինանսական փաստաթղթերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ֆինանսական կառավարման պրակտիկան (ինչպես, օրինակ, եկամտի ծավալների և աղբյուրների փաստաթղթավորումը, ծախսերի հաշվետվականությունը, հաշվապահական հաշվառումը) առանձնակի կարևոր է մեծ կարողություններ ունեցող և, մասնավորապես, որոշակի տարածք վերահսկող ահաբեկչական խմբավորումների համար:

Խոշոր ահաբեկչական խմբավորումները հաճախ ունեն հատուկ այդ գործառույթն իրականացնող ֆինանսական կառավարիչներ, ովքեր հետևում են եկամուտների հավաքմանը, ֆինանսական ապաստանների (ինչպես, օրինակ, բանկային հաշիվների, երևացող և քողարկված հաշվետերերի) ապահովմանը և վերահսկում են ֆինանսական ծախսերը: Նրանց գործունեությունը ներառում է նաև խմբի ղեկավարության, անդամների և մարտիկների ֆինանսական ապահովումը և ավելցուկային միջոցների ներդրման հնարավորությունների դիտարկումը: ԻԼԻՊ-ի նման խմբավորումներն ունեն (պատահաբար կամ միտումնավոր) հավաքագրված հաշվապահներ և այլ ֆինանսական մասնագետներ, ովքեր վերահսկում են խմբավորման կողմից վերահսկվող տարածքներում ֆինանսական հաստատությունների գործունեությունը, որպեսզի ավելի լավ կառավարեն եկամուտները և նվազագույնի հասցնեն կորուստները^{9,10}: Ֆինանսական կառավարման գործառույթն առկա է նաև փոքր ահաբեկչական բջիջների դեպքում, սակայն նվազ ֆորմալացված տեսքով, քանի որ բջջի անդամները միաժամանակ մի քանի կազմակերպչական դեր են կատարում:

Ներդիր 2. Ահաբեկչական գործունեության ֆինանսական կառավարումը

ԻԱՂ/ ԻԼԻՊ-ի օրինակով

ԻԼԻՊ-ի նախորդող կազմակերպության՝ Իրաքում Ալ-Ղաիդայի (ԻԱՂ) ֆինանսական փաստաթղթերը ցույց են տալիս, որ ԻԱՂ-ն օգտվել է ֆինանսական կառավարման առաջավոր փորձից՝ մասնագիտորեն կազմակերպելով եկամուտների և ծախսերի արդյունավետ կառավարումը: Միևնույն ժամանակ, ԻԱՂ-ն ունեցել է իր ստորաբաժանումների միջև եկամուտների բաշխման

⁸ Քիթինջ, Թոմ (2014), էջ 3

⁹ Ottawa Citizen (2014)

¹⁰ Telegraph (2014)

համակարգ, որը թույլ է տվել արդյունավետ ու կենսունակ կառույց ձևավորել Իրաքում իր ողջ գործունեության տարածքում: Ամերիկյան ռազմական ուժերի կողմից առգրավված ֆինանսական հաշվետվությունները ցույց են տալիս, որ ԻԱԴ-ի վարչական էմիրները լայնորեն կիրառել են անհատական հաշվառման, ծախսային հաշվետվությունների և ստանդարտացված ֆինանսական հաշվապահության պրակտիկան:

ԻԱԴ-ը ֆինանսավորման նպատակով կիրառել է հարկահանության մի համակարգ, որում տեղական խմբավորումները և բջիջները ստացված եկամուտները փոխանցել են «բրիգադի» և «շրջանի» վարչական էմիրներին, ովքեր դրանք ուղարկել են նահանգի վարչական էմիրին, իսկ վերջինն էլ հավաքված ֆինանսական միջոցները տեղաբաշխել է շրջանների ընդհանուր էմիրների միջև՝ հավաքված եկամուտների հաշվին իրենց շրջանի ֆինանսական կարիքները հոգալու համար: Շրջանների ընդհանուր էմիրների կարիքները հոգալուց հետո (ըստ անհրաժեշտության և առաջնահերթ համարվող գործողությունների աշխարհագրական տարածքների) նահանգային վարչական էմիրներն ավելացած միջոցները նահանգային ընդհանուր էմիրի միջոցով փոխանցել են ԻԱԴ ընդհանուր գանձարան: ԻԼԻՊ-ի նավթի և ֆինանսների հարցերով ղեկավար Աբու Սայյաֆի դեմ ամերիկյան ռազմական ուժերի իրականացրած գործողության կապակցությամբ վերջերս հայտնի դարձած տեղեկատվության համաձայն, ԻԼԻՊ-ը շարունակել է ԻԱԴ-ի՝ ֆինանսական կառավարման առաջադեմ համակարգերի կիրառության պրակտիկան:

Աղբյուրը՝ Կանադա (հրապարակային աղբյուրներ)

Գ. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Ահաբեկչության դեմ պայքարի փորձագետների հետ սերտ համագործակցությունը թույլ է տալիս բարձրացնել առանձին ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից կիրառվող ֆինանսական կառավարման ռազմավարությունների վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը: Այս համատեքստում առանձնակի ուշադրության պետք է դարձնել ահաբեկչական կազմակերպություններում ֆինանսական միջոցների հավաքման/ կենտրոնացման/ հաշվառման համակարգերի հայտնաբերմանը: Սրա շրջանակներում իրավապահ մարմինները պետք է ընդլայնեն հետախուզական աշխատանքները, որպեսզի բացահայտեն ոչ թե պարզապես ֆինանսական միջոցների աղբյուրները, այլև ահաբեկչական կազմակերպություններում դրանց վերջնական ստացողներին (այսինքն՝ դրամական միջոցները ստացողներին պարզելը նույնքան կարևոր է, որքան այդ միջոցները ուղարկողներին կամ դրանց շարժին նպաստողներին հայտնաբերելը):

Ահաբեկչական գործունեության ֆինանսական կառավարումը սովորաբար տեղի է ունենում աշխարհագրական առումով ապահով վայրերում կամ անվտանգ սոցիալական ցանցերում, ինչը չափազանց դժվար է դարձնում դրանով անմիջականորեն զբաղվողների հայտնաբերումը և չեզոքացումը: Ահաբեկչական

կազմակերպությունների ֆինանսական կառավարիչներին և նրանց օժանդակողներին կարելի է թիրախավորել նպատակային ֆինանսական պատժամիջոցների, իրավապահ կամ ռազմական գործողությունների միջոցով: Անհրաժեշտ է նաև ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել պետական մարմինների՝ ահաբեկչական գործունեության ֆինանսական կառավարիչների վերաբերյալ հետախուզական տվյալների հավաքման և տարածման կարողությունների զարգացմանը:

III. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ

Այս բաժնում ներկայացվում են ՖԱԹՖ-ի (և իր Գլոբալ ցանցի անդամների) կողմից ԱՖ մեթոդների և ռիսկերի մասով ուսումնասիրված ոլորտները: ՖԱԹՖ-ն ուսումնասիրել է փողերի լվացման ռիսկերը, որոնք առնչվում են նոր վճարային պրոդուկտներին և ծառայություններին (ՆՎՊԾ), այդ թվում՝ վիրտուալ արժույթներին, սակայն այդ ուսումնասիրությունը լիարժեքորեն չի անդրադարձել ահաբեկչության ռիսկերին ռիսկերին: Այդ իսկ պատճառով, սույն զեկույցի Բաժին IV.Գ-ն խոսում է ՆՎՊԾ-երի մասին: ԱՖ վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի հետազոտական աշխատանքի կարևոր արդյունք է 2008 թվականին հրապարակված *Ահաբեկչության ֆինանսավորման տրիպարանությունների վերաբերյալ զեկույցը*: Այդ ժամանակից ի վեր ՖԱԹՖ-ը շարունակում է արժեքավոր ուսումնասիրություններ կատարել ԱՖ տեսանկյունից մտահոգություն առաջացնող ոլորտներում, այդ թվում՝ ոչ առևտրային կազմակերպությունների (ՈԱԿ) չարաշահման¹¹ և այնպիսի ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից կիրառվող ֆինանսավորման ռազմավարությունների վերաբերյալ, ինչպիսիք են Ալ-Ղաիդան և Թալիբանը¹², ԻԼԻՊ-ը¹³ և Բոկո Հարամը¹⁴: ԱՖ ռիսկը դիտարկվել է նաև ավելի ընդգրկուն հետազոտությունների շրջանակում, ինչպիսին է ՖԱԹՖ-ի 2011 թվականի զեկույցը կազմակերպված ծովահենության և դրա հետ կապված՝ փրկագնի համար մարդկանց առևանգման վերաբերյալ:

Ընդհանուր առմամբ, կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ահաբեկչական կազմակերպություններն օգտվում են եկամուտների բազմաթիվ աղբյուրներից և կիրառում են մի շարք մեթոդներ իրենց ֆինանսական միջոցները, հաճախ՝ միջազգային մակարդակով, առանց հայտնաբերվելու տեղափոխելով

¹¹ ՖԱԹՖ (2014ա)

¹² ՖԱԹՖ (2013բ)

¹³ ՖԱԹՖ (2015)

¹⁴ ՖԱԹՖ (2013գ)

վերջնակետին հասցնելու համար: Նախորդ զեկույցներում ցույց է տրվել, որ ահաբեկչական կազմակերպությունները ֆինանսական միջոցներ հավաքում են թե բացառապես հանցավոր ճանապարհով (օրինակ՝ թմրանյութերի թրաֆիկինգի միջոցով), թե օրինական գործունեության (օրինակ՝ նվիրատվությունների հավաքման) եղանակով: Այս բաժինն անդրադառնում է երկու հիմնական խնդրի՝ եկամուտների ձևավորմանը և ֆինանսական միջոցների տեղափոխմանը: Դրանց ներքո դիտարկված հարցերի հերթագայումն ըստ ռիսկայնության աստիճանի չի կատարվել և ընդամենը նպատակ ունի ընդհանուր պատկերացում տալ քննարկվող թեմաների վերաբերյալ:

Ա. ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԶԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՆՎԻՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ահաբեկչական կազմակերպություններին նվիրատվությունները կարող են գալ բազմատեսակ աղբյուրներից: 2001 թվականին Միացյալ Նահանգներում ԱՖ հետ կապված հետաքննության և քրեական հետապնդման դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ դրանց մոտավորապես 33 տոկոսի դեպքում անհատների կողմից ուղղակի ֆինանսական աջակցություն է ցուցաբերվել ահաբեկչական ցանցերին¹⁵: Վերջերս առկա է նաև միտում, երբ նոր ահաբեկչական կազմակերպությունները փորձում են միջոցներ հայթայթել տարբեր փոքրամասշտաբ աղբյուրներից, և սույն զեկույցի Բաժին IV-ն անդրադառնում է սոցիալական ցանցերի միջոցով հանգանակության եղանակներին:

Մեծահարուստ մասնավոր նվիրատուները կարող են եկամտի կարևոր աղբյուր լինել որոշ ահաբեկչական խմբավորումների համար: Օրինակ, *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* նշվում է, որ ԻԼԻՊ-ը որոշակի ֆինանսավորում է ստացել տարածաշրջանի մեծահարուստ մասնավոր նվիրատուներից: ՖԱԹՖ-ի նախորդ զեկույցներում նույնպես նշվել է հովանավորների կարևոր դերը որոշ ահաբեկչական կազմակերպությունների աջակցության գործում:

ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՉԱՐԱՇԱՀՈՒՄ

Որոշ ոչ առևտրային կազմակերպություններ հայտնվում են ահաբեկչական կազմավորումներին թիրախում, երբ վերջինները փորձում են օգտվել ՈԱԿ-ների նյութական ու ֆինանսական միջոցներից և շահագործել ՈԱԿ-ների ցանցը՝ այդպիսով

¹⁵ ԱՄՆ Գանձապետարան (2015), էջ 44

միտումնավոր կերպով չարաշահելով ՈԱԿ-ները: ՖԱԹՖ-ի 2014 թվականի ուսումնասիրությունը¹⁶ ցույց է տվել, որ ՈԱԿ-ների չարաշահման կամ դրանց ոչ կանխամտածված շահագործման ռիսկը դրսևորվում է հինգ տարբեր եղանակով.

- Նվիրատվությունների վերահասցեագրում ահաբեկչական կազմակերպություններին՝ դրանց հետ փոխկապակցված անձանց միջոցով,
- Որոշ ՈԱԿ-ների ղեկավարության կողմից դրանց շահագործում հոգուտ ահաբեկչական կազմակերպությունների,
- Ծրագրերի կազմման/ իրականացման ընթացքում չարաշահումների եղանակով ահաբեկչական կազմակերպությունների աջակցում,
- Մարդկանց հավաքագրման եղանակով ահաբեկչական կազմակերպությունների աջակցում,
- Կեղծ ներկայացուցչությունների և ձևական ՈԱԿ-ների ստեղծման միջոցով ահաբեկչության աջակցման քողարկված գործունեություն:

Զեկույցի եզրահանգմամբ, դեպքերի մեծ մասում ավանդական անդրազգային ահաբեկչական կազմակերպությունները փորձում են շահագործել որոշ օրինական ՈԱԿ-ներ կամ ստեղծել «ձևական» ՈԱԿ-ներ, ինչը սպառնալիք է ՈԱԿ ոլորտի համար¹⁷:

Զեկույցի կարևոր եզրահանգումներից մեկն այն է, որ ահաբեկչական նպատակներով չարաշահման ամենամեծ ռիսկի ենթակա են ակտիվ ահաբեկչական սպառնալիքների անմիջական հարևանությամբ «ծառայությունների մատուցման» հետ կապված գործունեություն իրականացնող ՈԱԿ-ները¹⁸: Շահագործման տեսանկյունից հատկապես խոցելի են այն ՈԱԿ-ները, որոնք դրամական միջոցներ են ուղարկում ահաբեկիչների գործունեության կամ դրանց մոտ վայրերում գործող իրենց գործընկեր կամ «թղթակից» ՈԱԿ-ներին: Եթե գործընկեր ՈԱԿ-ը պատշաճ ուսումնասիրության չի ենթարկվում, այդ թվում՝ կատարված նվիրատվությունների օգտագործման վստահելի աուդիտի միջոցով, նվիրատվությունների օգտագործման նկատմամբ հսկողությունը կարող է թույլ լինել, և հատկացված միջոցներն ի վերջո կարող են ենթակա լինել ահաբեկչական կազմակերպություններին վերահասցեագրվելու ռիսկին:

ՈԱԿ-ների վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի 2014 թվականի տիպաբանությունների զեկույցով վեր է հանվում գլոբալ առումով ՈԱԿ-ների ոլորտի՝ ահաբեկչական նպատակներով շարունակական չարաշահման իրողությունը: Այդուհանդերձ, որոշ

¹⁶ ՖԱԹՖ (2014ա)

¹⁷ ՖԱԹՖ (2014ա), էջ 76

¹⁸ ՖԱԹՖ (2014ա), էջ 74

երկրներ նշում են այն մասին, որ հաճախակի են դարձել մարդասիրական օգնությամբ զբաղվող ՈԱԿ-ների չարաշահման դեպքերը՝ ինչպես ֆինանսական միջոցների հավաքման, այնպես էլ հավաքված միջոցները ճգնաժամային գոտիների հարևան երկրներ տեղափոխելու նպատակով: Թեպետ առկա սահմանափակ օրինակները հնարավորություն չեն տալիս բնութագրական հետևություններ անել, ըստ Ավստրալիայի կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ բարեգործական կազմակերպությունները և ՈԱԿ-ները, որոնք գործում են ճգնաժամային և պատերազմական գոտիներում, ենթակա են այդ տարածքներում գործող ահաբեկչական խմբավորումների կողմից շահագործման և չարաշահման ավելի բարձր ռիսկի: Ավստրալիան է նաև տեղեկացրել է, որ, ըստ իրենց կողմից բացահայտված դեպքերի, Սիրիա և հարևան երկրներ մարդասիրական օգնության նպատակով ուղարկվող ֆինանսական միջոցները ենթակա են ահաբեկչության ֆինանսավորման համար օգտագործվելու առավել բարձր ռիսկի, եթե ուղարկվում են նվազ հայտնի կամ սկսնակ բարեգործական կազմակերպությունների ու ՈԱԿ-ների միջոցով, որոնք տեղերում չունեն պատշաճ ուսումնասիրության/ հսկողության համակարգեր¹⁹:

Գործնական օրինակ 2. Բարեգործության համար հավաքված ֆինանսական միջոցները վերահասցեագրվում են այլ նպատակների

«Ա» հաճախորդը Շվեյցարիայում իր հաշվին ստանում էր նվիրատվություններ/ փոքր գումարներ Գերմանիայում ապրող տարբեր մարդկանցից: Բանկին նա հայտնել էր, որ օրենսդրական սահմանափակումների պատճառով չի կարող իր բարեգործական գործունեության համար հաշիվ բացել Գերմանիայում, ուստի նվիրատվություններ հավաքելու համար օգտագործում է Շվեյցարիայում իր անձնական բանկային հաշիվը: Նա հայտնել էր, որ նվիրատվությունները պետք է հաշվից կանխիկացնի և անձամբ տանի Տանզանիա՝ աղքատ կառուցելու համար: Բանկային հաշվի քաղվածքներից երևում էր, որ նվիրատուները գումար փոխանցելիս տարբեր նպատակներ էին նշում, օրինակ՝ «նվիրատվություն Աֆրիկյան աղքատի», «նվիրատվություն անօթևաններին», «Տանզանիայի մանկատանը», «մզկիթի շինարարությանը», «Ղուրանի դպրոցին» և այլն:

ԶԼՄ-ներում տարածված տեղեկատվության համաձայն, «Աֆրիկյան աղքատ» ՈԱԿ-ը հարում էր ահաբեկչության հետ կապված ծայրահեղականներին:

Աղբյուրը՝ Շվեյցարիա

¹⁹ Գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների և վերլուծությունների ավստրալական կենտրոն, (անգլերեն հապավումը՝ AUSTRAC, ծան. թարգմ.) (2014)

Գործնական օրինակ 3. ՕԶԱ-ների և բարեգործական հիմնադրամի միջև**հնարավոր են որոշակի կապեր**

Նիդեռլանդներում նկատել են, որ որոշ հիմնադրամներ և ՀԿ-ներ, որոնք աշխատում են, օրինակ, բարեգործական և կրոնական գործունեության ոլորտներում, կարող են կապված լինել ՕԶԱ-ների հետ: Ներկա պահին դեռևս չկան ԱՖ-ի հստակ ապացույցներ, սակայն այդ կազմակերպություններին առնչվող շրջանակների հետ ՕԶԱ-ների կապը հաստատվել և պարզվել է, որ հիմնադրամների հետ փոխկապակցված անձինք մեկնում են Սիրիա՝ իրենց հետ ունենալով մեծ քանակությամբ կանխիկ գումար:

Նվիրատվությունները ստացվում են օտարերկրյա պետություններից, ապա փոխանցվում այնպիսի հիմնադրամների բանկային հաշիվներին, որոնք ընդհանուր նպատակներ կամ գործունեության ոլորտներ չունեն, սակայն ղեկավարվում կամ կապված են նույն անհատի հետ: Գումարներն ի վերջո հանվում են բանկային հաշիվներից, ինչը դժվարացնում է դրանց վերջնական օգտագործմանը հետևելը:

Աղբյուրը՝ Նիդեռլանդներ

ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ

ՖԱԹՖ-ի նախորդ զեկույցները ցույց են տալիս, որ ահաբեկչական կազմակերպությունները ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու նպատակով զբաղվում են ապօրինի գործունեության մի շարք տեսակներով: Դրանց թվին է պատկանում, օրինակ, անձնական տվյալների գողության միջոցով վարկային քարտերի հետ կապված զեղծարարությունը: Ապահովագրական և վարկային գործառնությունների հետ կապված զեղծարարությունը նույնպես ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու միջոցներ են (ստորև տես՝ Իսպանիայում ապահովագրական խարդախության հետ կապված գործնական օրինակը):

Ապրանքների, այդ թվում՝ ծխախոտի մաքսանենգությունը և հարակից հարկային զեղծարարությունը նույնպես ահաբեկչական կազմակերպությունների համար ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու գործիքներ են: Ծխախոտի մաքսանենգությունն աճող ԱՖ սպառնալիք է այնպիսի տարածաշրջաններում, ինչպիսին է Արևմտյան Աֆրիկան: ՖԱԹՖ-ը հրապարակել է զեկույց ծխախոտի ապօրինի առևտրի վերաբերյալ²⁰, որում անդրադարձ է կատարվում մաքսանենգության հետ կապված մի շարք ԱՖ սպառնալիքների: Հնությունների և արվեստի գործերի մաքսանենգության ու վաճառքի մասին նշվում է նաև *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* որպես մտահոգության առարկա այն

²⁰ ՖԱԹՖ (2012)

տարածքներում, որտեղ ահաբեկչական խմբավորումները գործունեություն են ծավալում և հեշտությամբ կարող են ձեռք բերել հնություններ:

Բանկերի կողոպուտը նույնպես գործող տարբերակ է ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից մեծ գումարների տիրանալու համար: Ի լրումն *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* նշված դեպքերի, բանկերի կողոպուտը ֆինանսավորման աղբյուր է եղել Ջեմաաի Իսլամիա (ՋԻ) ահաբեկչական կազմակերպության համար, այդ թվում՝ 2002 թվականին Ինդոնեզիայի Բալի կղզում կազմակերպված հարձակման կասկածյալներին ֆինանսավորելու նպատակով: Վերջերս, Սիրիայից վերադարձած մի հոլանդացի ձերբակալվել էր հրազեն կրելու համար: Հետաքննությունը ցույց է տվել, որ նա պատրաստվում էր զինված կողոպուտի, և կասկածներ կան, որ նման եղանակով ստացված միջոցները նախատեսում էր օգտագործել ահաբեկչության ֆինանսավորման համար²¹:

Աֆղանստանում թմրանյութերի առևտրի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցի եզրահանգմամբ²², թմրանյութերի թրաֆիքինգի ցանցերի բազմամիլիոնանոց շահույթից բաժին է հասել ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից վերահսկվող հիմնադրամներին: Ըստ Միավորված ազգերի կազմակերպության Ալ-Ղաիդայի և Թալիբանի դեմ պատժամիջոցների մոնիտորինգի խմբի գնահատականների, թալիբների 2011-2012թթ. ընդհանուր 400 միլիոն ԱՄՆ դոլար բյուջեի մեկ երրորդը ձևավորվել է կակաչի առևտրից²³: Առկա են նաև փաստեր Արևմտյան Աֆրիկայում թմրանյութերի թրաֆիքինգի և ԱՖ-ի միջև կապերի վերաբերյալ, որոնցում ներգրավված են որոշակի խմբավորումներ, ինչպիսիք են Կոլումբիայի զինված հեղափոխական ուժերը և Հեզբոլլահը²⁴: Ահաբեկչական կազմակերպությունները կարող են եկամուտներ ստանալ թմրամիջոցների թրաֆիքինգից՝ հաճախ թույլատրելով կամ նպաստելով դրան այն տարածքներում, որտեղ գործունեություն է ծավալում կազմակերպությունը:

Առկա են նաև թարմ օրինակներ հարկային հանցագործություններ ներառող ԱՖ-ի մասին: *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* ներկայացված է երկու գործնական օրինակ առ այն, թե ինչպես են հարկերի փոխհատուցման գումարներն օգտագործվում ՕՁԱ-ներին ֆինանսավորելու նպատակով: Այլ դեպքերում դա դրսևորվել է իրական վաճառքի ծավալները հարկային մարմիններին ոչ ճիշտ

²¹ Եվրոպա (2015), էջ 10

²² ՖԱԹՖ (2013թ)

²³ Միավորված ազգերի կազմակերպության Անվտանգության խորհուրդ (2012)

²⁴ ՖԱԹՖ (2013գ), ԱՄՆ Գանձապետարան (2015), էջ 29

հայտարարագրելու եղանակով: Այս կերպ ստացված շահույթն այնուհետև ուղղվում է ահաբեկչական խմբավորման գործունեությունը ֆինանսավորելուն: Ֆինլանդիայում այդ երկրի չորս քաղաքացի հոկտեմբեր ամսին ձերբակալվել է մի շարք հանցագործություններ, այդ թվում՝ հարկային զեղծարարության կատարելու կասկածանքով, որի նպատակը Սիրիայում և Ֆինլանդիայում ծայրահեղական գործունեության ֆինանսավորումն էր²⁵:

Մի շարք պատվիրակություններ նշում են հանցավոր գործունեության միջոցով ֆինանսական միջոցների հայթայթման աճող միտումների մասին: Բաժին IV-ում ներկայացված են ՕԶԱ-ների մասնակցությամբ հանցավոր գործունեության լրացուցիչ օրինակներ: Ստորև բերված գործնական օրինակներում նկարագրվում են հանցավոր գործունեության որոշակի տեսակների, մասնավորապես՝ դրամաշորթության և փրկագնի համար մարդկանց առևանգման միջոցով ԱՖ դեպքեր:

Գործնական օրինակ 4. Ճանապարհատրանսպորտային պատահարների տվյալների կեղծմամբ կատարվում է ապահովագրական խարդախություն

2007 թվականից ի վեր այս հանցավոր սխեմայի կազմակերպիչները մի քանի անգամ զեղծարարություն են կատարել՝ առանց կասկած հարուցելու եկամուտներ ստանալու համար, օրինակ՝ կեղծել են ճանապարհատրանսպորտային պատահարների տվյալները և օգտագործել կեղծ ապահովագրական պոլիսներ: Ապահովագրական ընկերությունների կողմից տրամադրված փոխհատուցումները շատ արագ կանխիկացվել են:

Զեղծարարության դեպքերի աճ է նկատվել 2012 թվականին, երբ բացահայտվել է ժամանակագրական համընկում առավել ակնհայտ դեպքերի (որոնցում ներգրավված են եղել ահաբեկչական բջջի անդամներ) և ահաբեկչական կազմակերպություններին, օրինակ՝ Արևմտյան Աֆրիկայում միասնության և ջիհադի շարժմանը (ԱԱՄՁՇ) միանալու համար ահաբեկիչներ ուղարկելու փաստերի միջև:

Ակնհայտ է, որ հանցագործներին անհրաժեշտ է եղել արագ կերպով ֆինանսական միջոցներ հայթայթել, քանի որ նրանք անտեսել են իրենց գործողությունները գաղտնի պահելու անհրաժեշտությունը՝ բազմիցս և կոպիտ կերպով կեղծելով ճանապարհատրանսպորտային պատահարների տվյալները, ինչն էլ հանգեցրել է նրանց բացահայտմանը:

Աղբյուրը՝ Իսպանիա

Գործնական օրինակ 5. ԱՖ համար օգտագործվում են կեղծ թղթադրամներ

Հնդկաստանի իշխանությունները հետաքննել են 9 անձից բաղկացած մեծ հանցախմբի գործունեությունը, որոնց թվում եղել են ԱՄՆ-ի և Կանադայի մեկական քաղաքացի, ովքեր համագործակցել են հնդկական իշխանությունների կողմից ահաբեկչական համարվող Լաշկար-է-

²⁵ Եվրոպալ (2015), էջ 10

թաիրա (ԼԷԹ) և Հարքաթ ու ջիհադի իսլամի (ՀՈԻՋԻ) կազմակերպությունների անդամների հետ: Ամբաստանյալները բազմաթիվ դեպքերով և երկար տարիների ընթացքում ահաբեկչական կազմակերպությունների համակիրներից ստացել են օրինական կանխիկ գումարներ (օրինակ՝ եվրո, ԱՄՆ դոլար), ինչպես նաև կեղծված հնդկական/ պակիստանյան թղթադրամներ: Այսպես, մի դեպքում ամբաստանյալը ստացել է 25.000 ԱՄՆ դոլար Մումբայում ներգաղթի գրասենյակ բացելու համար, որն իրականում եղել է քողարկման միջոց ԼԷԹ-ի կողմից հարձակումների պոտենցիալ թիրախների ընտրության նպատակով ճանապարհորդության ու կեցության ծախսերը հոգալու համար: Այս անձը ստացել է նաև բավական բարձր որակի կեղծված հնդկական թղթադրամներ՝ Հնդկաստանում օգտագործելու համար:

Ֆինանսական միջոցներն օգտագործվել են նաև Հնդկաստանում և Դանիայում կենսական նշանակության օբյեկտների ընտրության համար, որոնք պետք է ԼԷԹ և ՀՈԻՋԻ ահաբեկչական կազմակերպությունների հարձակման թիրախ դառնային: Բացի այդ, հավաքված միջոցներն օգտագործվել են ԼԷԹ-ի և ՀՈԻՋԻ-ի ապագա հարձակումներին սատարող տեսանյութերի ստեղծման համար:

Աղբյուրը՝ Հնդկաստան

ՏԵՂԱԿԱՆ ԵՎ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՈՒ ԲԻԶՆԵՍՆԵՐԻՑ ԴՐԱՄԱՇՈՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

ՖԱԹՖ-ի զեկույցներում նշվում է, որ ահաբեկչական կազմակերպություններն իրենց գործունեությունը ֆինանսավորելու համար դիմում են տեղական բնակչությունից դրամաշորթության օգնությանը: *Աֆղանստանում թմրանյութերի առևտրի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի 2014 թվականի զեկույցի* եզրահանգմամբ, Թալիբանը տեղական բնակչությունից հավաքված ֆինանսական միջոցներն օգտագործում է տեղերում իր գործունեությունն ապահովելու համար, մինչդեռ նվիրատվություններն ուղղվում են Թալիբական ֆինանսական հանձնաժողովին, որը հաշվետու է Թալիբանի ավագ ղեկավարությանը²⁶: Նման կերպ, Քրդական աշխատավորական կուսակցությունը (ՔԱԿ) դրամաշորթությամբ միջոցներ է հավաքում անհատներից և բիզնեսներից: ՔԱԿ-ի եկամուտները ձևավորվում են թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության այսպես կոչված հարկման միջոցով՝ նախքան դրանք Թուրքիայի տարածքով դեպի եվրոպական շուկաներ առաքելը, ինչպես նաև պաշտպանության և վեճերի լուծման համար գանձվող վճարներից, մարդկանց թրաֆիքինգից ու ծխախոտի մաքսանենգությունից²⁷: Նմանապես, ԻԼԻՊ-ը հարկում է բոլոր բնակիչների եկամուտներն այն վայրերում, որտեղ գործունեություն է ծավալում: 2014

²⁶ ՖԱԹՖ (2013թ)

²⁷ Ահաբեկչության գծով իրավիճակի և միտումների վերաբերյալ Եվրոպայի հաշվետվություններ (Եվրոպա, 2015, 2014, 2013)

թվականի ՖԱԹՖ-ի զեկույցում նշվում է, որ Իրաքի կառավարության այն աշխատակիցները, ովքեր ապրում են ԻԼԻՊ-ի վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքներում, ճանապարհվում են Քիրքուկ և այլ քաղաքներ՝ իրենց աշխատավարձը կանխիկացնելու համար և վերադառնալով իրենց բնակության վայրեր այդ աշխատավարձի մինչև 50 տոկոսի չափով «հարկ» են վճարում ԻԼԻՊ-ին²⁸։ Ավելին, ԻԼԻՊ-ը հատուկ «հարկեր» է սահմանել ապրանքների տեղաշարժի համար Իրաքի մասերում, որտեղ գործունեություն է ծավալում, և տեղական բնակչությունից շորթում է գումարներ (այդ թվում՝ մասնավոր բանկերից գումարների առհանման, վառելիքի և տրանսպորտային միջոցների, երեխաների դպրոցական ուսման համար «հարկերի» տեսքով) կամ, այսպես կոչված, «բարեգործական հատկացումներ» (ոչ կամավոր «նվիրատվություններ» ըստ էության անվտանգության կամ բիզնեսի ժամանակավոր հովանավորության համար)։ Անցյալում *Թամիլ էլլամի ազատագրման վագրեր* (ԹԷԱՎ) ահաբեկչական կազմակերպությունը բռնությամբ գումարներ է շորթել թամիլական սփյուռքի այն անդամներից, ովքեր հրաժարվել են կամավոր նվիրատվություն կատարել կազմակերպությանը։ Կանադայում, օրինակ, անհատներից և ընտանիքներից դրամաշորթությամբ կորզված գումարները միջինում տատանվել են 2.500-ից 5.000 կանադական դոլարի սահմաններում, իսկ բիզնեսի սեփականատերերի դեպքում հաճախ ավելի մեծ գումար են կազմել²⁹։

ՓՐԿԱԳՆԻ ՀԱՄԱՐ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԱՌԵՎԱՆԳՈՒՄ

Փրկագնի համար առևանգումը (ՓՀԱ) եկամուտների աճող աղբյուր է ահաբեկչական խմբավորումների, այդ թվում՝ ԻԼԻՊ-ի համար³⁰։ Առկա տեղեկությունների համաձայն, ահաբեկչական խմբավորումներին վճարվող փրկագնի գումարները ըստ դեպքի տատանվում են 600 հազարից մինչև 8 միլիոն եվրոյի սահմաններում³¹ և ձևավորում են ահաբեկչական խմբավորումների ընդհանուր տարեկան եկամուտների 5-ից մինչև 50 տոկոսը՝ կախված այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են խմբավորման չափերը և գործունեության աշխարհագրական տարածքում տնտեսական պայմանները։ ԱՄՆ կառավարության գնահատմամբ, 2008-2014թթ. ժամանակահատվածում ահաբեկիչները, այդ թվում՝ Ալ-Ղաիդան, ԻԼԻՊ-ը և այդ երկուսի հետ կապված խմբերն ու դրանց դաշնակիցները առնվազն 222 միլիոն ԱՄՆ դոլար են ստացել փրկագնի համար առևանգման միջոցով։

²⁸ ՖԱԹՖ (2015)

²⁹ Human Rights Watch (2016)

³⁰ ՖԱԹՖ (2011), էջ 26

³¹ ՖԱԹՖ (2011), էջ 28 և 31

ԻԼԻՊ-ի ֆինանսավորման դեմ պայքարի խումբը 2015 թվականի մայիսի 13-ին հրապարակել է *Փրկագնի համար առևանգման վերաբերյալ շրջաբերական*, որը հիմնված է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի 2133 (2014), 2161 (2014) և վերջերս ընդունված 2199 (2015) բանաձևերի վրա³²: Ի հավելումն առևանգումները կանխարգելելուն ուղղված բոլոր համատեղ ջանքերի, շրջաբերականը երկրներին կոչ է անում առևանգողներին զրկել հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտներից օգտվելու հնարավորությունից և քրեական պատասխանատվության ենթարկել նրանց: Այս ուղերձը կարևորվում է նաև Ահաբեկչության դեմ պայքարի գլոբալ ֆորումի (ԱԴՊԳՖ)³³ ահաբեկիչների կողմից փրկագնի համար առևանգման միջոցով եկամուտների ստացումը կանխարգելելու և դրանցից օգտվելու հնարավորությունից զրկելու լավագույն փորձի վերաբերյալ Ալժիրի հուշագրով³⁴:

Թեպետ ՓՀԱ-ի որևէ ստանդարտ սխեմաներ չկան, ճանաչված փաստ է, որ ՄԱԿ-ի և այլ կազմակերպությունների կողմից ցուցակված որոշակի խմբավորումներ զբաղվում են նմանատիպ գործունեությամբ: Դրանց ոչ ամբողջական ցանկը ներառում է Իսլամական Մադրեբում Ալ-Ղաիդան (ԻՄԱՂ), Աբու Սայյաֆ խմբավորումը (ԱՍԽ), Արաբական թերակղզում Ալ-Ղաիդան (ԱԹԱՂ), ԻԼԻՊ-ը³⁴, Հարաքաթ-ուլ-Անսարը (ՀՈԻԱ), ինչպես նաև Պակիստանում գործող մի քանի ահաբեկչական խմբավորումներ³⁵:

Կանխիկը հաճախ նշանակալի դեր է խաղում ՓՀԱ-ում: Փրկագինը ֆիզիկապես կանխիկով ստանալուց հետո առևանգիչները սուրհանդակների միջոցով այն հասցնում են ահաբեկչական խմբավորմանը³⁶: Փրկագնի վճարումը կարող է կատարվել նաև ֆինանսական հաստատությունների միջոցով, ինչպիսիք են բանկերը, արժույթի փոխանակման կետերը, ապահովագրական ընկերությունները, կամ՝ իրավաբանների, այլընտրանքային դրամական փոխանցումների համակարգերի միջոցով, ինչպիսին է «*հավալա*»-ն³⁷: Ֆինանսական միջոցների հետագա շարժին հետևելն ավելի է բարդանում նրանով, որ առևանգումը կարող է տեղի ունենալ մի երկրում, իսկ փրկագինը վճարվել մեկ այլ երկրում³⁸: Եղել են նաև դեպքեր, երբ փրկագնի համար (տուժողի անունից) հարազատները գումար են հավաքել գույքի

³² ԱՄՆ Գանձապետարան (2015)

³³ Ահաբեկչության դեմ պայքարի գլոբալ ֆորում (տարեթիվը բացակայում է)

³⁴ ՖԱԹՖ (2015ա)

³⁵ ՖԱԹՖ (2011)

³⁶ ՖԱԹՖ (2011), էջ 33

³⁷ ՖԱԹՖ (2011), էջ 26

³⁸ ՖԱԹՖ (2011), էջ 26

վաճառքի և վարկերի միջոցով, իսկ հավաքված գումարները պահելու համար օգտվել են տրաստների ծառայություններից:

Ինքնաֆինանսավորում

ՖԱԹՖ-ի նախորդ զեկույցներում նշվել է, որ անհատ ահաբեկիչները և նրանց աջակցող ցանցերը փոքրածավալ հարձակումները ֆինանսավորելու համար անհրաժեշտ գումարները կարող են ձեռք բերել՝ օգտագործելով խնայողությունները, վարկավորման հնարավորությունները կամ իրենց հսկողության ներքո գտնվող բիզնեսներից եկամուտները: ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում նկարագրվում են ինքնաֆինանսավորման տարբեր եղանակներ, որոնցից հիմնականում օգտվում են օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչները: ՕՀԱ-ների կողմից ինքնաֆինանսավորման վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես Բաժին IV-ը:

ՕՐԻՆԱՎՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ

Հետաքննության և քրեական հետապնդման մի քանի դեպքով կապ է բացահայտվել առևտրային ձեռնարկությունների, այդ թվում՝ օգտագործված ավտոմեքենաների դիլերային առուվաճառքի, ռեստորանային բիզնեսի և ահաբեկչական կազմակերպությունների միջև, երբ ձեռնարկությունից ստացված եկամուտներն ուղղվել են ահաբեկչական կազմակերպությանն աջակցությանը: Մի դեպքում օգտագործված մեքենաներն ուղարկվել են Արևմտյան Աֆրիկա: Մեկ այլ դեպքում Մերձավոր Արևելք մեքենաների առաքումն օգտագործվել է կոնկրետ ահաբեկչական կազմակերպության համար հանգանակության նպատակով: Արևելյան և Հարավային Աֆրիկայի փողերի լվացման դեմ պայքարի խմբի (ԱՀԱՓԼԴՊԻՍ) անդամներից մեկի տեղեկացմամբ, օգտագործված ավտոմեքենաների դիլերային առուվաճառքով զբաղվող մի ընկերություն ներմուծել է ավտոմեքենաներ այնպիսի երկրներից, ինչպիսիք են Միացյալ Թագավորությունը, Ճապոնիան և Սինգապուրը, և դրանց վաճառքից ստացված միջոցները ներդրել փողերի լվացման բարդ սխեմայում՝ ի վերջո այդ միջոցներն ուղղելով ահաբեկչական խմբավորումներին: Նշված բիզնեսի սեփականատերերն ահաբեկչության բարձր ռիսկով բնութագրվող տարածքներից էին:

Գործնական օրինակ 6. Ահաբեկչությունը ֆինանսավորվում է առևտրային գործարքների միջոցով

«Ա» ընկերությունը ներառվել էր այն կազմակերպությունների ցանկում, որոնք իրավունք չունեն Իսրայելում գործունեություն ծավալել: Արդյունքում այդ ընկերությունը զրկվել էր Իսրայելի նավահանգիստներով բեռներ ներկրելու իրավունքից: Չնայած այդ սահմանափակումներին,

տեղական «Բ» ընկերությունը, որը զբաղվում էր հիմնական սննդամթերքների ներմուծմամբ և իրացմամբ, համագործակցում էր «Ա» ընկերության հետ՝ նշված սահմանափակումները շրջանցելու նպատակով: «Բ» ընկերությունը նախ ապրանքները ներմուծել էր Իսրայել, այնուհետև «Գ» ընկերության հետ համագործակցելով դրանք հանել էր նավահանգստից և պահեստավորել: Ավելի ուշ, «Բ» ընկերությունն ապրանքները փոխանցել էր «Ա» ընկերությանը, որը գործունեություն է ծավալում ԱՖ տեսանկյունից բարձր ռիսկային տարածքում: Փոխհաշվարկների շրջանակում «Ա» ընկերությունը համապատասխան գումարներն իր հաշիվներից փոխանցել էր «Բ» ընկերությանը: Ապրանքների և փոխանցված գումարների ծավալը կազմել էր մի քանի միլիոն նոր իսրայելական շեքել:

Աղբյուր՝ Իսրայել

Գործնական օրինակ 7. Ահաբեկչությանն ուղղված ֆինանսական միջոցները փոխանցվում են հեռահաղորդակցության ոլորտի ընկերության միջոցով

Հեռահաղորդակցության ոլորտի «Ա» ընկերության բանկային հաշվին մի քանի ամսում կանխիկ մուտքագրվել է ավելի քան 600.000 եվրո: Ընկերությունը ստացել է որևէ տնտեսական նպատակից զուրկ մեծածավալ փոխանցումներ Ֆրանսիայում տնտեսության տարբեր ճյուղերում օրինական գործունեություն ծավալող մի շարք ընկերություններից, որոնց ղեկավարները ծագումով նույն «Բ» օտար երկրից են: Նրանցից ոմանք կասկածվում են մի ահաբեկչական կազմակերպության հետ կապեր ունենալու մեջ: «Ա» ընկերությունը 500.000 եվրո ուղարկել է «Բ» երկրում գտնվող իր մայր կազմակերպությանը:

Աղբյուր՝ Ֆրանսիա

ԱՀԱԲԵԿԶՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ

Մի շարք հանրամատչելի աղբյուրներ և ազգային կառավարություններ պնդում են, որ որոշ պետություններ ֆինանսապես աջակցել և շարունակում են աջակցել որոշակի ահաբեկչական խմբավորումների: Թեպետ ՖԱԹՖ-ը որևէ երկրի կողմից պետական մակարդակով ահաբեկչության հովանավորման, դրա ֆինանսավորման կամ ահաբեկչական կազմակերպությանը ֆինանսական աջակցության ցուցաբերման վերաբերյալ տիպաբանություն չի մշակել, ակնհայտ է, որ նման գործելակերպն անհամատեղելի է ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների ու սկզբունքների, ինչպես նաև Ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի միջազգային կոնվենցիայի և ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի 1373 (2001) բանաձևի 1(ա) և 2(ա) պարբերությունների հետ: Այն հավանականությունը, որ պետությունները կարող են գնալ ահաբեկչական կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերելու ճանապարհով, ահաբեկչության ֆինանսավորման շարունակական սպառնալիք է միջազգային խաղաղությանը և անվտանգությանը, ինչպես նաև տարածաշրջանային ֆինանսական և քաղաքական համակարգերի կայունությանը: Սա արմատապես

խաթարում է ՖԱԹՖ-ի գործունեության արդյունավետությունը, որի նպատակը կառավարություններին աջակցելն է ահաբեկչության ֆինանսավորման դեպքերը հայտնաբերելու, կանխելու և հնարավոր այլ եղանակներերով խոչընդոտելու լավագույն փորձի ներդրման գործում:

Բ. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՄԸ

Ստորև համառոտ ներկայացվում են ահաբեկիչների կողմից տնօրինվող միջոցների տեղափոխման հիմնական մեխանիզմները: Դրամական միջոցների փոխանցման հնարավորություն տվող բոլոր ֆինանսական հաստատությունները ԱՖ-ի տեսանկյունից պոտենցիալ խոցելի են, քանի որ կարող են օգտագործվել անօրինական միջոցների փոխանցման համար³⁹:

ՖԱԹՖ-ի նախորդ ուսումնասիրությունների արդյունքները վկայում են տեղական ծայրահեղական խմբավորումների և միջազգային ահաբեկչական կազմակերպությունների միջև կապերի առկայության մասին, երբ միջազգային ահաբեկչական կազմակերպություններն աջակցություն են տրամադրում տեղական խմբավորումներին, ինչի համար անհրաժեշտ է լինում կազմակերպել ֆինանսական միջոցների անդրսահմանային տեղափոխումը⁴⁰: ԻԼԻՊ-ը թերևս այս կանոնից բացառություն է, քանի որ ֆինանսավորման մեծ մասը ստանում է իր գործունեության տարածքում և համեմատաբար փոքր մասը՝ արտաքին աղբյուրներից:

ԲԱՆԿԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐ

Բանկային համակարգը շարունակում է մնալ ֆինանսական միջոցների անդրսահմանային տեղափոխման առավել հուսալի ու արդյունավետ տարբերակը և այդ առումով խոցելի է ԱՖ համար: *Աֆղանստանում թմրանյութերի առևտրի վերաբերյալ 2014 թվականի զեկույցի* եզրահանգմամբ, Թալիբանն օգտվում է կարգավորվող բանկային համակարգի (ինչպես նաև դրամական միջոցների փոխանցման ծառայություններ մատուցող ընկերությունների) ծառայություններից՝ թմրանյութերի թրաֆիքինգից ստացված եկամուտների փոխադրման համար: ՖԱԹՖ-ի մի շարք զեկույցներ անդրադառնում են ահաբեկչական կազմակերպությունների

³⁹ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները տնտեսության որևէ հատված որպես բարձր ռիսկային չեն առանձնացնում: Ստանդարտներով նշվում են այն ոլորտները, որոնք կարող են ՓԼ/ԱՖ ռիսկի տեսանկյունից խոցելի լինել, սակայն ընդհանուր ռիսկը պետք է որոշվի դիտարկվող ոլորտի գնահատման միջոցով: Որևէ ոլորտում գործող տարբեր կազմակերպություններ կարող են բնութագրվել ռիսկի բարձր կամ ցածր մակարդակով՝ կախված մի շարք գործոններից, ինչպիսիք են առաջարկվող պրոդուկտները, ծառայությունները, հաճախորդների կազմը և գործունեության աշխարհագրությունը:

⁴⁰ ՖԱԹՖ (2013գ)

Ֆինանսական միջոցների տեղափոխման նպատակով ՈԱԿ-ների բանկային հաշիվների օգտագործման խնդրին⁴¹:

Գործնական օրինակ 8. Բանկային հատվածն օգտագործվում է ԱՖ նպատակով նվիրատվությունները միջազգային փոխանցումներով ուղարկելու համար

Հնդկաստանում ընթացող հետաքննության շրջանակներում պարզվել է, որ Հիզբ-ուլ-Մոջահեդդին (ՀՈԻՄ) կազմակերպությունը Պակիստանից տարբեր ուղիներով գումարներ է ստացել Հնդկաստանում իր ահաբեկչական գործունեության համար: ՀՈԻՄ-ն ակտիվորեն ներգրավված է Հնդկաստանում ահաբեկչական գործունեության մեջ և վերջին ութ տարվա ընթացքում ավելի քան 800 միլիոն ռուփի է հավաքել իր նպատակների համար: Այս խմբավորումը Հնդկաստանի, ԱՄՆ-ի և ԵՄ-ի կողմից ցուցակվել է որպես ահաբեկչական կազմակերպություն:

Այլ երկրներում հավաքված ֆինանսական միջոցները նույնպես փոխանցվում կամ վերահասցեավորվում են ՀՈԻՄ-ի Պակիստանում գտնվող տրաստային և այլ կազմակերպություններին: Հնդկաստան հասնելուց հետո գումարները տարատեսակ խողովակներով և տարբեր վայրերում բաժանվում են ՀՈԻՄ-ի գործող ահաբեկիչներին և զոհված ահաբեկիչների ընտանիքներին: Կարծիքներ կան, որ բանկային հատվածը լայնորեն օգտագործվում է տարբեր բանկային հաշիվներին գումարների փոխանցման միջոցով ՀՈԻՄ-ի ահաբեկչական գործունեությանն աջակցելու համար: Գումարներ տեղափոխվում են նաև փողի և այլ արժեքների փոխանցման ծառայությունների (ՓԱԱՓԾ) միջոցով:

Ստացված գումարները հիմնականում օգտագործվում են կազմակերպության գործող և սպանված գրոհայիններին, այդ թվում՝ նրանց ընտանիքի անդամներին ֆինանսապես աջակցելու համար: ՀՈԻՄ-ը ծախսեր է կատարում բջջային կապի, գրոհայինների բուժման, զենքի և զինամթերքի, հագուստի և այլ ռազմական հանդերձանքի ձեռքբերման համար:

Աղբյուրը՝ Հնդկաստան

Բանկային հատվածը գրավիչ է գլոբալ մակարդակով ֆինանսական միջոցներ տեղափոխելու խնդիր ունեցող ահաբեկչական խմբավորումների համար, քանի որ հնարավորություն է տալիս միջազգային ֆինանսական համակարգի շրջանակներում արագ ու դյուրին կերպով միջոցներ փոխանցել: Միջազգային ֆինանսական համակարգի հենց միայն չափերն ու շրջանակը ահաբեկչական խմբավորումներին և ահաբեկչությունը ֆինանսավորողներին հնարավորություն են տալիս իրենց գործառնությունները տարրալուծել բնականոն ֆինանսական գործունեության մեջ և խուսափել ուշադրություն գրավելուց: Ավստրալիայի տրամադրած տեղեկատվության համաձայն, բանկային հատվածի միջոցով ահաբեկչության ֆինանսավորումը հաճախ փոքրածավալ է և դժվար զանազանելի՝ օրական կտրվածքով կատարվող մեծաթիվ օրինական ֆինանսական գործարքների բազմությունում: Որոշ դեպքերում բանկային

⁴¹ ՖԱԹՖ (2013գ), էջ 33, ՖԱԹՖ (2014ա)

հաշիվներին մասնատված եղանակով կանխիկ մուտքագրումներին հաջորդում են Ավստրալիայից դուրս միջազգային փոխանցումները: Ավելի բարդ մեթոդների կիրառության դեպքում օգտագործվում են միջազգային ներկայացվածությամբ ինչպես իրական, այնպես էլ կեղծ ընկերությունների հաշիվներ՝ միջոցները հիմնական ֆինանսական խողովակներով երկրից դուրս ուղարկելու համար:

ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցով վեր հանված մտահոգություններից մեկն այն ռիսկն է, որ ԻԼԻՊ-ը կարող է շահագործել իր վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքում գործող Իրաքի և Սիրիայի բանկերի կամ այլ ֆինանսական հաստատությունների մասնաճյուղերը՝ միջազգային գործարքներ կատարելու համար: Դա ԻԼԻՊ-ին թույլ կտա ավելի հեշտությամբ գումարներ ստանալ իր գործունեությունը ֆինանսավորելու համար, ինչպես նաև արտասահման վճարումներ կատարել իր գործունեությանն անհրաժեշտ զենք և այլ ապրանքներ գնելու նպատակով:

Թեպետ ֆինանսական հաստատությունների կողմից կիրառվող ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի կանխարգելիչ միջոցառումները, ըստ ամենայնի, դժվարացնում են ահաբեկչությանն ուղղված ֆինանսական միջոցների տեղափոխումը ֆինանսական հատվածի միջոցով, այդ ռիսկը շարունակում է արդիական մնալ: Ավանդական պրոդուկտները կարող են չարաշահվել ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով: Օրինակ, որևէ ահաբեկչական խմբավորման համակիրները կարող են խնայողական հաշիվներ բացել և դրանց կցված դեբետային քարտերը տրամադրել խմբավորման անդամներին, ինչը նրանց հնարավորություն կտա արտասահմանյան բանկերի բանկոմատներից գումարներ կանխիկացնել:

ՓՈՂԻ ԵՎ ԱՅԼ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐ

Բանկային հատվածի հետ մեկտեղ, դրամական փոխանցումների ոլորտը նույնպես շահագործվում է հանցավոր միջոցների տեղափոխման համար և ԱՖ տեսանկյունից խոցելի է: Ահաբեկչական խմբավորումների գործունեության թատերաբեմ հակամարտության գոտիներում, որտեղ բանկային ծառայությունների հասանելիությունը սահմանափակ է, դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունները ֆինանսական հաստատությունների այն հիմնական տեսակն են, որոնց միջոցով հաճախորդները կարող են անդրսահմանային փոխանցումներ կատարել: Դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններն ԱՖ նպատակներով չարաշահման տեսանկյունից հատկապես խոցելի են այն դեպքերում, երբ դրանց գործունեությունը որևէ կերպ չի կարգավորվում, ենթակա չէ ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի պահանջներին համապատասխանության առումով պատշաճ վերահսկողության կամ լիցենզավորման

(այսինքն բացակայում են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի հսկողական մեխանիզմները): Ամենամեծ ԱՖ սպառնալիքը գալիս է այն գործակալներից կամ աշխատակիցներից, ովքեր գիտակցաբար օժանդակում են ահաբեկչական խմբավորումներին ֆինանսական միջոցների փոխանցմանը, այդ թվում՝ գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների խեղաթյուրման միջոցով, ինչը նպատակ ունի քողարկել կամ գաղտնի պահել գործարքի մանրամասները: Ներգաղթյալների համայնքները և ընտանիքները հայրենիք գումար ուղարկելու համար հիմնականում օգտվում են ՓԱԱՓԾ-երից. սա խողովակ է ստեղծում, որում ԱՖ-ի հետ կապված միջոցները կարող են միախառնվել ընտանեկան կարիքների համար կատարվող օրինական փոխանցումներին: Այն նաև դժվարացնում է ԱՖ-ի հետ կապված միջոցների տարբերակումը ընտանեկան և համայնքային նպատակներով կատարվող բնականոն դրամական փոխանցումներից:

Գործնական օրինակ 9. ՓԱԱՓԾ աշխատակիցը մասնակցում է հանցագործության կատարմանը

Մի անձ Ալ-Շաբաաբ ահաբեկչական կազմակերպության համար դրամական միջոցներ էր հավաքում Միսսուրիի և այլ վայրերի սոմալիական սփյուռքից և օգտվում էր Միացյալ Նահանգներում գրասենյակներ ունեցող մի շարք լիցենզավորված դրամական փոխանցումների համակարգերի (ԴՓՀ) ծառայություններից՝ հավաքված գումարները Ալ-Շաբաաբի զինյալներին օժանդակելու նպատակով Սոմալի ուղարկելու համար: Այդ անձի համագործակիցներից մեկը, ով աշխատում էր մի ԴՓՀ-ում, նրան օգնում էր փաստաթղթերային հետքեր չթողնելու գործում՝ գործարքները փոքր գումարների մասնատելու և նույնականացման կեղծ տվյալներ օգտագործելու միջոցով: ԴՓՀ-ի աշխատակիցը և հանցավոր համագործակցության այլ անդամներն օգտագործում էին մտացածին անուններ ու հեռախոսահամարներ՝ իրենց գործարքների բնույթը թաքցնելու համար:

Աղբյուրը՝ Միացյալ Նահանգներ

ԱՖ վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի մի շարք զեկույցներում ցույց է տրվում, թե ինչպես են այլընտրանքային փոխանցումների համակարգերը, հատկապես այն վայրերում, որտեղ անբավարար է ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի կարգավորումը, շահագործվում ԱՖ-ին օժանդակելու նպատակով: Օրինակ, Ժամանակին թալիբները կարգավորվող բանկային համակարգն օգտագործել են թմրանյութերի վաճառքից ստացված եկամուտները լվանալու համար, սակայն Աֆղանստանում բանկային գործունեության կանոնների խստացումից հետո ամենայն հավանականությամբ վերադարձել են ՓԱԱՓԾ-երից օգտվելուն⁴²: Արևմտյան Աֆրիկայում ԱՖ-ի վերաբերյալ զեկույցում նշվում է, որ ՓԱԱՓԾ-երն օգտագործվում են ՕՀԱ-ների հավաքագրելու և դեպի հակամարտության գոտիներ նրանց ճանապարհորդության ծախսերը հոգալու

⁴² ՖԱԹՖ (2013թ), էջ 43

նպատակով ֆինանսական միջոցների փոխանցման համար: Նմանապես, *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ զեկույցում* նշվում է, որ ՕԶԱ-ների ֆինանսավորման ընդհանուր մեթոդներից մեկը դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող այնպիսի ընկերությունների միջոցով գումարներ ուղարկելն է, որոնք ունեն *ԻԼԻՊ-ի վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքների մերձակա վայրերում աշխատող գործակալներ: Աֆղանստանում թմրանյութերի առևտրի վերաբերյալ զեկույցում* նշվում է թմրանյութերի թրաֆիքինգից ձևավորված եկամուտների տեղափոխման նպատակով ՓԱԱՓԾ-երի օգտագործման մասին: Հավալայի և համանման ծառայություններ մատուցողների վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի 2013 թվականի զեկույցում⁴³ նույնպես անդրադարձ է կատարվում այս խնդրին՝ նշելով, որ ահաբեկիչները շահագործում են դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններին «ըստ նրանց գործունեության աշխարհագրական սփռվածքի, մշակույթային համատեքստի և ֆինանսական հասանելիության», և որ այս տեսակ չարաշահման առումով բարձր ռիսկային երկրների որոշակի տարածքներում այդ ծառայությունները դրամական միջոցների փոխանցման հիմնական օրինական եղանակն են, սակայն նման ծառայություններ մատուցող ընկերությունները ենթակա չեն ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի պատշաճ կանոնակարգման կամ չունեն ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի հսկողական մեխանիզմներ⁴⁴:

ԿԱՆԽԻԿԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՄ

Կանխիկը շարունակում է մնալ ահաբեկչական գործողություններին ամիջական առնչվող գործոնների շարքում: *Արևմտյան Աֆրիկայում ԱՖ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցը* նշում է, որ ուսումնասիրված գրեթե բոլոր դեպքերում հաստատվել է կանխիկի օգտագործումը, և ահաբեկչության մեջ կասկածվողները հաճախ մեծ քանակությամբ կանխիկ են տիրապետել⁴⁵: Տարբեր եղանակներով հավաքված միջոցները հաճախ փոխարկվում են կանխիկի՝ հակամարտության գոտիներ տարվելու համար: Սրան նպաստում են պետությունների սահմանին ոչ պատշաճ հսկողությունը, կանխիկի մաքսանենգության դեպքերը հայտնաբերելու դժվարությունը (հատկապես երբ խոսքը գնում է փոքր գումարների մասին, որոնք մաքսանենգ

⁴³ Այս զեկույցն անդրադառնում է դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններին, մասնավորապես նրանց, որոնք կապեր ունեն որոշակի աշխարհագրական տարածաշրջանների կամ էթնիկ համայնքների հետ, երկարաժամկետ կտրվածքով մատուցում են դրամական կամ համարժեք միջոցների փոխանցման և ստացման ծառայություններ և կատարում են առևտրի, կանխիկի ու զուտ հաշվանցման հետ կապված փոխհաշվարկներ (էջ 12):

⁴⁴ ՖԱԹՖ (2013դ), էջ 41

⁴⁵ ՖԱԹՖ (2013գ), էջ 32-33

ճանապարհով տարանցվում են ԱՖ նպատակով), ինչպես նաև ստվերային և չկարգավորվող տնտեսության առկայությունը: Նկատվել է նաև խոշոր գումարներով կանխիկի անդրսահմանային մաքսանենգության դեպքերի քանակի աճ՝ տարանցիկ երկրների և բարձր ռիսկային տարածքների միջև:

Գործնական օրինակ 10. Կանխիկի տեղափոխմամբ զբաղվող անձինք

Բրյուսելի օդանավակայանի մաքսային հսկողության կետում երեք անձ երեք օրվա ընթացքում անընդմեջ ներկայացրել է ընդհանուր 90.000 եվրո գումարով կանխիկի հայտարարագրեր: Ըստ հայտարարագրերի, միջոցները պատկանել են Գերմանիայում գործող ՈԱԿ «Ա»-ին և նախատեսված են եղել որպես մարդասիրական օգնություն Բուրունդի, Բենին և Զիմբաբվե ուղարկվելու համար: Տեղափոխողները բոլոր երեք դեպքում եղել են Բելգիայի քաղաքացիներ և երկար ժամանակ ապրել են Բելգիայում:

Նշված երեք անձինք ունեցել են հաշիվներ, որոնց գումարներ են փոխանցվել մի արմատական իսլամական կազմակերպության՝ Բելգիայի համակարգող մարմնի կողմից: Մեկ տարվա ընթացքում շուրջ 20.000 եվրո հանվել է կանխիկ, իսկ 10.000 եվրո փոխանցվել է Թուրքիա:

Գերմանական ՖՀՄ-ի տեղեկացմամբ, ՈԱԿ «Ա»-ն Գերմանիայում խոշորագույն իսլամական կազմակերպություններից է: Ըստ առկա տվյալների, ՈԱԿ «Ա»-ն կապված է ՈԱԿ «Բ»-ի հետ, որի գործունեությունը Գերմանիայում արգելված է՝ մի ահաբեկչական կազմակերպության աջակցելու համար: ՈԱԿ «Բ»-ի խորհրդի բոլոր անդամները կարևոր դերակատարություն ունեն նաև ՈԱԿ «Ա»-ում:

Բելգիայի հետախուզության ծառայությունների ունեցած տվյալների համաձայն, վերը նշված երեք անձինք կապված են մի արմատական իսլամական կազմակերպության տեղական մասնաճյուղերի հետ: Հաշվի առնելով գործարքների բնույթը և նշված երկու ՈԱԿ-ների փոխկապակցվածությունը, Բելգիայի իշխանությունները կասկածում են, որ վերոհիշյալ ֆինանսական միջոցների առնվազն մի մասը կարող է օգտագործված լինել ահաբեկչական գործունեությանն աջակցելու համար:

Աղբյուրը՝ Բելգիա

Գ. ԱՀԱԲԵԿԶՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԵՎ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

ԱՖ վերը նկարագրված ավանդական մեթոդներն ու եղանակները այսօր նույնպես շարունակում են արդիական մնալ և ԱՖ ռիսկի նշանակալի աղբյուր են: ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի կանոնակարգերի իմպլեմենտացումը նպաստել է միջազգային ֆինանսական համակարգի որոշ բաղկացուցիչներն այդ ռիսկից զերծ պահելուն, սակայն ահաբեկչական կազմակերպությունները և դրանցից բխող ռիսկերն անընդհատ զարգանում են: ՖԱԹՖ-ի շարունակելու է մոնիտորինգի ենթարկել նշված ոլորտները՝ հավաստիանալու համար, որ կիրառվող միջոցառումների ներկա

շրջանակն արդյունավետ և համարժեք է նշված մեթոդների ու եղանակների զարգացող բնույթին: Ընթացիկ ԱՖ ռիսկերի ռազմավարական վերլուծության նպատակով ազգային ռիսկի գնահատումների արդյունքներն օգտագործելը քաղաքականություն մշակողներին կօգնի անհրաժեշտ իրավական և գործառնական միջոցները ձեռնարկելիս տեղեկացված որոշումներ կայացնել:

IV. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՆՈՐԱՀԱՅՏ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ ԵՎ ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Օտարերկրյա զինյալ ահաբեկիչները (ՕՀԱ-ներ), սոցիալական ցանցերը, նոր վճարային պրոդուկտներն ու ծառայությունները և բնական պաշարների շահագործումը նոր միտումներ են, որոնք ԱՖ տեսանկյունից խորը վերլուծության չեն ենթարկվել ՖԱԹՖ-ի կողմից: Այս բաժնի նպատակն է ընդհանուր պատկերացում տալ նշված հարցերի վերաբերյալ և, առկայության դեպքում, բացահայտել դրանց առնչվող տեղեկատվական բացերն ու մարտահրավերները:

Ա. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԶԻՆՅԱԼ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐ

ՕՀԱ-ների խնդիրը նոր չէ, սակայն վերջին շրջանում Իրաքի և Սիրիայի տարածքում հակամարտությունների հետ կապված մտահոգիչ բնույթ է ստացել: Միավորված ազգերի կազմակերպության Անվտանգության խորհրդի 2178 բանաձևն անդրադառնում է միջազգային ահաբեկչական ցանցերի ստեղծման խնդրին, որի կարևորության մասին վկայում է այն երկրների մեծ քանակը, որտեղից գալիս են ՕՀԱ-ները:

Թեպետ ՕՀԱ-ները ներկայում ԻԼԻՊ-ի կամ ԱԼ-Նուսրա ճակատի (ԱՆՃ) համար ֆինանսավորման նշանակալի աղբյուր չեն համարվում, այդ խմբավորումներից բխող ավելի լայնամասշտաբ ԱՖ սպառնալիքին նրանց առնչությունն անմիջական է: Եվ որ ավելի կարևոր է, ՕՀԱ-ների գործունեությունն ահաբեկչական խմբավորումներին նյութական աջակցության հիմնական եղանակներից մեկն է⁴⁶, ուստի այդ առումով ՕՀԱ-ները նշանակալից ԱՖ սպառնալիք են մնում: Անհատների ինքնաֆինանսավորումը և մարդկանց հավաքագրման/ օժանդակության ցանցերի ֆինանսավորումը ՕՀԱ-ների համար ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու երկու առավել տարածված մեթոդներն են:

⁴⁶ Սա ներառում է «ֆինանսական ակտիվները, տնտեսական ռեսուրսները, ցանկացած տեսակի գույքը»: «Ֆինանսական միջոցների և այլ ակտիվների» սահմանման համար տես՝ ՖԱԹՖ-ի Տերմինաբանական բառարանը:

ՕՁԱ-ՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ

ՕՁԱ-ների կարիքների ֆինանսավորումը, ընդհանուր առմամբ, մեծ գումարների հետ կապված չէ և ներառում է տրանսպորտային, ճանապարհորդելու ընթացքում կացության, հագուստի, ճամբարային պիտույքների, բջջային հեռախոսի/խոսելավարձի, սննդամթերքի և այլ ընդհանուր կենցաղային ծախսերը: ՕՁԱ-ները որոշակի ծախսեր կատարելու կարիք ունենում են նախքան հակամարտության գոտի մեկնելը, այդ թվում՝ զենք գնելու համար: Վաղ շրջանի որոշ դեպքերում ՕՁԱ-ներին վստահվել է ահաբեկչական խմբավորմանը միանալիս իրենց հետ լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ բերելու խնդիրը: Ներկա համատեքստում, հատկապես երբ խոսքը վերաբերում է ԻԼԻՊ-ին, ՕՁԱ-ների մասնակցությունն ավելի շուտ կարևորվում է մարդկային ռեսուրսները համալրելու, քան ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու տեսանկյունից: ԻԼԻՊ-ը հավաստիացնում է, որ հակամարտության գոտի հասնելուց հետո ՕՁԱ-ներին և նրանց ընտանիքի անդամներին ապահովում է անհրաժեշտ ամեն ինչով⁴⁷:

Ներդիր 3. Սաուդյան Արաբիայից ՕՁԱ-ների վերլուծությունը

2014 թվականին Սաուդյան Արաբիայի իշխանությունները վերլուծություն են կատարել 1.150 անձանց հաշիվների վերաբերյալ, ովքեր այցելել էին Սիրիայում և Իրաքում հակամարտության գոտիներ: Վերլուծությունը ցույց է տվել, որ այդ անձանց երեք քառորդի տարիքը տատանվել է 20-ից 30 տարեկանի միջակայքում: Նրանց եկամտի աղբյուրներ թվում եղել են ընկերներից և հարազատներից ստացած գումարները, վարկերը, աշխատավարձերը և պետական սոցիալական աջակցության վճարները:

Դիտարկված դեպքերի մեծ մասում հաշվով գործառնությունների ակտիվությունը համապատասխանել է տվյալ անձի եկամուտների մակարդակին: Այդ գործառնությունների շրջանակում կատարվել են նաև տարբեր երկրներում կանխիկացումներ: Վերլուծության արդյունքում Սաուդյան Արաբիայի իշխանություններն արգելափակել են նշված անձանց բանկային հաշիվները:

Աղբյուրը՝ Սաուդյան Արաբիա

ԻՆՔՆԱՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ

Անհատները հաճախ օգտագործում են օրինական աղբյուրներից ստացված միջոցներ (օրինակ, զբաղվածությունից եկամուտներ, սոցիալական աջակցության վճարներ, ընտանիքից ստացված օգնություն, բանկային վարկեր)՝ դեպի հակամարտության գոտիներ իրենց ճանապարհորդությունը ֆինանսավորելու համար: Որոշ դեպքերում հետաքննությունը պարզել է, որ ներգրավված անձինք միտումնավոր

⁴⁷ Քիթինջ, Թոմ (2015)

կերպով փոքր բիզնես են հիմնադրել, որից ստացված եկամուտներն ուղղվել են ՕԶԱ-ների ճանապարհորդության ֆինանսավորմանը: Որոշ երկրներ նաև նշում են ՕԶԱ-ների պլանավորված ճանապարհորդությունից անմիջապես առաջ գույքի, այդ թվում՝ անձնական իրերի հանկարծակի վաճառքի և ապառիկով ապրանքների գնման մասին:

Այս առումով, որոշ նմանություններ կան ՕԶԱ-ների և փոքր ահաբեկչական բջիջների միջև: Նորվեգիայի կատարած ուսումնասիրության համաձայն⁴⁸, Արևմտյան Եվրոպայում հարձակումներ պլանավորած ծայրահեղականները ֆինանսավորման համար ավելի հաճախ ապավինել են ահաբեկչական բջջի անդամների աշխատավարձերին և խնայողություններին: Ուսումնասիրված բջիջների ճնշող մեծամասնությունը (90 տոկոսը) զբաղվել է եկամտաբեր գործունեությամբ, իսկ նրանց կեսն ամբողջությամբ ինքնաֆինանսավորվել է: Ահաբեկիչների ընդամենը մեկ քառորդն է տնտեսական աջակցություն ստացել միջազգային ահաբեկչական կազմակերպություններից:

Եղել են դեպքեր, երբ ՕԶԱ-ները հակամարտության գոտի ճանապարհորդելուց հետո շարունակել են իրենց հայրենի երկրից ստանալ սոցիալական ապահովության կամ այլ պետական վճարներ: Այս իրողության հանգամանքները երկրից երկիր տարբեր են, այդ թվում՝ լինում են դեպքեր, երբ իրավասու մարմիններն անտեղյակ են ներգրավված անձի կարգավիճակին կամ ի վիճակի չեն ժամանակին վերլուծել համապատասխան տեղեկությունները: Հաղորդվում է նաև, որ իշխանությունները չեն կարողանում ներգրավված անձի կարգավիճակի վերաբերյալ տեղեկատվության հիման վրա քայլեր ձեռնարկել, քանի որ ՕԶԱ լինելու կարգավիճակը որևէ կերպ չի անդրադառնում տվյալ անձի՝ հիշյալ վճարները ստանալու իրավունքի վրա:

Ներդիր 4. Սոցիալական ապահովության և պետության կողմից վճարվող այլ նպաստներ

2013 թվականի նոյեմբերից մինչև 2015 թվականի ապրիլն ընկած ժամկալահատվածում Նիդեռլանդների իշխանությունները դադարեցրել են սոցիալական ապահովության գումարների վճարումը թվով 85 ՕԶԱ-ների: Գործող օրենսդրությունը տարբեր հիմքեր է նախատեսում նման վճարումները դադարեցնելու համար, ինչպես, օրինակ, գործազրկության նպաստ ստանալու դեպքում՝ առանց պատկան մարմինների թույլտվության օտար երկիր մեկնելը, կամ՝ այնպիսի երկրում բնակվելը, որի հետ Նիդեռլանդները սոցիալական ապահովության վճարումները կարգավորող համաձայնագիր չունի:

- Ըստ գործող պրակտիկայի, վճարումները դադարեցվում են նպաստառության իրավունքից

⁴⁸ Օֆթեդալ, Էմիլի (2015)

գրկվելու, այլ ոչ թե նպաստառուի ՕԶԱ լինելու հիմքով: Փորձը ցույց է տալիս, որ սա երկարատև ու երբեմն էլ բարդ գործընթաց է:

- Անգամ այն դեպքերում, երբ միջգերատեսչական համագործակցության շնորհիվ հաջողվում է տեղեկատվություն ձեռք բերել անձի ՕԶԱ լինելու վերաբերյալ, պատկան մարմինը պետք է սեփական ուսումնասիրության արդյունքում գա եզրակացության, որ անձն այլևս զուրկ է նպաստառության իրավունքից: Շահառուն պարտավոր չէ ապացուցել նպաստառության իր իրավունքը:
- Նպաստների որոշակի տեսակների իրավունքը սահմանող պահանջներն այնպիսին են, որ նույնիսկ հակամարտության գոտիներ ճանապարհորդելուց հետո անձը կարող է չգրկվել նպաստառության իրավունքից: Դրանք կարող են լինել այն դեպքերը, երբ շահառուից չի պահանջվում նպաստ ստանալու համար մնալ Նիդեռլանդներում, ինչպես, օրինակ, ուսանողական նպաստների, ընդհանուր տարիքային կենսաթոշակի կամ որոշ տեսակի նպաստների դեպքերն են:

Նիդեռլանդներում օրենսդրական փոփոխություններ են մշակվում, որոնք պատկան մարմիններին հնարավորություն կտան ավելի արդյունավետ և կարճ ժամկետում դադարեցնել ՕԶԱ-ներին բոլոր տեսակի նպաստների վճարումը: Հանրային քննարկումների համար վերջերս հրապարակված օրենքի նախագիծը նախատեսում է նպաստների վճարումը դադարեցնելու անկախ հիմքեր, մասնավորապես՝ իրավապահ մարմինների կամ հատուկ ծառայությունների կողմից տրամադրված տեղեկատվությունն առ այն, որ շահառուն:

- Միացել կամ աջակցում է զինված հակամարտությունների մեջ ներգրավված որևէ ահաբեկչական կազմակերպության, և
- հետևաբար, Նիդեռլանդներից դուրս է բնակվում:

Աղբյուրը՝ Նիդեռլանդներ

Ընտանիքի անդամները և փոխկապակցված անձինք նույնպես գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար իրենց սեփական օրինականորեն ձեռք բերված միջոցները փոխանցում են հակամարտություններում ներգրավված անձանց: Օրինակ, երկրներից մեկը նշում է, որ ԱՖ կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների կեսը վերաբերում է որևէ ձևով զբաղվածություն ունեցող մարդկանց, և հաշվետվությունների ընդամենը 15 տոկոսի դեպքում են ներգրավված անձինք գործազուրկ (մնացած մեկ երրորդի դեպքում հաճախորդների գործարար ակտիվությունը կամ զբաղմունքը չի նշվում):

Ինչպես նշվում է Բաժին III-ում, հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտները ահաբեկչության ֆինանսավորման աղբյուրներից են: Այդուհանդերձ, ՕԶԱ-ների դեպքում այդ եկամուտներն ընդհանուր առմամբ ստացվում են մանր և համեմատաբար չկազմակերպված հանցավորությունից: Վերջերս ուրվագծվող միտումներից է այն դեպքը, երբ կասկածվող ՕԶԱ-ները միաժամանակ դիմում են մի

շարք վարկատուների՝ փոքր գումարով կարճաժամկետ վարկեր ստանալու համար, առանց դրանք մարելու մտադրության:

Ի լրումն ստորև ներկայացված գործնական օրինակի, Իսպանիայի իշխանությունները պարզել են նաև, որ ահաբեկչական բջջի անդամները դրաժո անձի կարգավիճակում մասնակցում են ԵՄ անդամ այլ երկրների տարածքում ավելացված արժեքի հարկի (ԱԱՀ) խարդախության սխեմաներում՝ այդ կերպ հոգալով դեպի հակամարտության գոտիներ ճանապարհորդելու իրենց ծախսերը: Այս կարգի գործունեությունից ստացված եկամուտները հաճախ շրջանառում են կանխիկի տեսքով՝ պաշտոնական ֆինանսական համակարգի շրջանակներից դուրս:

Գործնական օրինակ 11. Անհատական վարկը չի մարվում

Մի անձ ստացել էր երկու անհատական վարկ՝ ընդհանուր 7.500 հորդանանյան դինարի չափով: Ինչ-որ պահի նա դադարել էր մարումներ կատարել, որից հետո բանկը փորձել էր զանգահարել նրան, հետո նաև՝ նրա գործատուին, ով նշել է, որ այդ անձն արդեն երկար ժամանակ է, ինչ աշխատանքի չի ներկայանում:

Երկրի ՖՀՄ-ն իր արտասահմանյան գործընկերքը հարցում էր կատարել և պարզել, որ նշված անձը ճանապարհորդել է «Ա» երկիր, որտեղից էլ մեկնել է Թուրքիա: «Ա» երկրի ՖՀՄ-ն գործն ուղարկել է գլխավոր դատախազություն՝ ահաբեկչության ֆինանսավորման կասկածանքով: Գլխավոր դատախազությունը կալանք է դրել անձի և նրա ընտանիքի շարժական ու անշարժ գույքի վրա:

Աղբյուրը՝ Հորդանան

Գործնական օրինակ 12. Հեռախոսային խարդախության սխեման կիրառվում է ԱՖ նպատակով

Այսպես կոչված առաքիչների և հեռախոսային խարդախության սխեման նույնպես կարող է կիրառվել ԱՖ նպատակով: Արձանագրվել են դեպքեր, երբ նշված եղանակով ձեռք բերված ֆինանսական միջոցներն օգտագործվել են դեպի Սիրիա և Իրաք ճանապարհորդությունը ֆինանսավորելու, ինչպես նաև այդ տարածքներում ԻԼԻՊ-ի շարքերում մարտնչողներին նյութապես աջակցելու համար: Մեծ Բրիտանիայում գործող ծայրահեղականները կազմակերպված հանցավոր խումբ են ստեղծել, որի մարտավարությունը եղել է խոցելի անձանց հեռախոսով զանգելը և ոստիկանության կամ բանկային աշխատողների անունից հանդես գալը: Զոհերին հայտնել են, որ նրանց հաշիվ(ներ)ի անվտանգությունն ինչ-որ կերպ խաթարվել է, և համոզել են դրանց վրա առկա գումարները փոխանցել իրականում զեղծարարների կողմից վերահսկվող հաշիվների կամ ֆիզիկապես կանխիկացնել: Այնուհետև հանցախմբի անդամն առաքիչի տեսքով այցելել է զոհի բնակության հասցեն և վերցրել կանխիկ գումարը:

Լոնդոնաբնակ հանցախմբերի թիրախում հայտնվել են Դեվոնի, Քորնվոլլի, Դորսեթի, Քենթի, Բեդֆորդշիրի և Լոնդոնի բնակիչները: Առայժմ պարզ չէ, թե հանցագործներն ինչ սկզբունքով են ընտրում իրենց զոհերին, սակայն այդ սկզբունքը կարող է միանգամայն պարզ լինել, օրինակ՝ հեռախոսահամարների առցանց ցանկերում ըստ շրջանների կենսաթոշակային տարիքի բաժանորդներին ընտրելը:

Հայտնի է, որ նման սխեմաների զոհերը հարյուր հազարավոր ֆունտի հասնող վնասներ են կրել: Փաստերը ցույց են տալիս, որ կասկածյալները դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների միջոցով որոշ գումարներ փոխանցել են արտերկիր, մասնավորապես՝ Մերձավոր Արևելք, թեպետ դրանց վերջնական նպատակակետը հետաքննության շրջանակներում դեռևս չի պարզվել: Գումարներն ուղարկվել են յուրաքանչյուր գործարքի դեպքում մի քանի հազար ֆունտի սահմաններում կամ 500 ֆունտը չգերազանցող գումարով, ինչը կասկածյալներին հնարավորություն է տվել խուսափել նույնականացման լրացուցիչ տվյալներ տրամադրելուց:

Աղբյուրը՝ Միացյալ Թագավորություն

Գործնական օրինակ 13. Վերադարձող ՕՀԱ-ներին նյութական օժանդակության է ցուցաբերվում

2013 թվականի հունվարին պետական անվտանգությանը սպառնացող ծանր բռնարարքի նախապատրաստման կասկածանքով Ֆրանկֆուրտի դատախազության կողմից իրականացվող հետաքննության շրջանակներում խուզարկվել է Սիրիայի մի քաղաքացու բնակարանը: Խուզարկության ընթացքում ոստիկանությունն առգրավել է համակարգիչներ, տվյալների կրիչներ, ինչպես նաև բջջային հեռախոսներ: Այս առիթով, հետաքննության տակ գտնվող անձին արգելվել է լքել երկրի տարածքը, քանի որ հավանական էր համարվում, որ նա կրկին կմեկնի մասնակցելու Սիրիայում մարտական գործողություններին: Ըստ առկա տեղեկությունների, նշված անձը դեռևս 2012 թվականի հուլիսին Գերմանիայից Թուրքիայի տարածքով մեկնել էր Սիրիա՝ իր հետ տանելով նվիրատվությունների միջոցով հավաքված 9.500 եվրո գումար: Այնտեղ նա միացել էր ծայրահեղականներին և մասնակցել մարտական գործողությունների: 2012 թվականի օգոստոսի սկզբին նա հրազենային վնասվածք ստանալուց հետո վերադարձել էր Գերմանիա:

Աղբյուրը՝ Գերմանիա

Հակամարտության գոտիներից վերադարձող ՕՀԱ-ները նույնպես ֆինանսական միջոցների կարիք ունեն: Թեպետ վերադարձող ՕՀԱ-ների ֆինանսավորման աղբյուրների վերաբերյալ տվյալները սահմանափակ են, հակամարտության գոտիներ նրանց մեկնելը ֆինանսավորելու նպատակով կիրառվող որոշ մեթոդներ օգտագործվում են նաև նրանց վերադարձի դեպքում: Դրանց ներառում են դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների միջոցով փոխանցումները հակամարտության գոտիների հարևան երկրներ: Շատ դեպքերում վերադարձող ՕՀԱ-ները դիմում են արտերկրում իրենց երկրի դեսպանատների օգնությանը, հաճախ՝ ճանապարհորդական փաստաթղթերի հետ կապված խնդիրներ ունենալու պատճառով:

ՕՀԱ-ՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ/ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆՑԵՐ

Հավաքագրման ցանցերը և անհատները ՕՀԱ-ներին օգնում են հակամարտության գոտիներ մեկնելու և ահաբեկչական խմբավորումներին միանալու

հարցում: Ընտանիքի անդամները, ընկերները կամ օժանդակության ցանցերը ՕԶԱ-ներին ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերում են նաև հակամարտության գոտիներ նրանց մեկնելուց հետո: Աջակիցների այս խմբերի մեծ մասը ոչ ֆորմալ կամ ժամանակավոր բնույթ է կրում՝ կախված այն բանից, թե ինչ կարգի օգնություն է հարկավոր ՕԶԱ-ներին. հաճախ առկա են լինում կապեր մեկնելու երկրում և հակամարտության գոտիներին սահմանակից տարածքներում գործող աջակիցների միջև:

Կապեր առկա են նաև օժանդակության ցանցերի և հանցավոր խմբավորումների միջև (որոշ օժանդակության ցանցերի գործունեությունը հիմնված է ոչ թե գաղափարախոսության, այլ շահույթ ստանալու նպատակի վրա): Մի շարք օժանդակության ցանցեր ունեն հատուկ հավաքագրողներ (ովքեր հաճախ գործունեություն են ծավալում սոցիալական ցանցերի միջոցով), որոնց դերում երբեմն հանդես են գալիս խմբավորումների անդամներ, համակիրներ կամ նրանց հետ որևէ կերպ փոխկապակցված անձինք: Որոշ ցանցեր ներառում են առաջին հայացքից իրար հետ որևէ կապ չունեցող անհատների, ովքեր միմյանց գումարներ են ուղարկում՝ դրանով իսկ ձևավորելով գործարքի հակառակ կողմերի ընդհանրական կազմ և դառնալով դե ֆակտո օժանդակության ցանց: ՕԶԱ-ներն այս օժանդակության ցանցերից ստանում են նաև կազմակերպչական աջակցություն, այդ թվում՝ տրանսպորտի և անհրաժեշտ պարագաների ձեռքբերման հարցում:

Հակամարտություններին մասնակցել ցանկացող անհատների ֆինանսավորումը կարող է կատարվել նաև ընտանեկան ցանցերի միջոցով, մասնավորապես՝ հակամարտության գոտիների հարևան երկրներ միջոցներ ուղարկելով: Հաճախ դժվար է որոշել փոխանցումների իրական վերջնական օգտագործողներին, հատկապես երբ դրանք կատարվում են ընտանիքի անդամների միջև, քանի որ փոխանցման սկզբնաղբյուր երկրներից դեպի հակամարտության գոտիների հարևան երկրներ փոխանցումների մեծամասնությունը օրինական՝ ընտանիքի աջակցության կամ մարդասիրական նպատակներ է հետապնդում: Վերադարձած ՕԶԱ-ները նույնպես օգտագործում են իրենց նոր ձեռք բերած ծանոթությունների շրջանակը՝ դեպի հակամարտության գոտիներ մարդկանց մեկնելը խրախուսելու, մեկնողների ճանապարհածախսը հոգալու և ռազմական գործողությունների թատերաբեմում գտնվողներին նյութապես աջակցելու նպատակով ֆինանսական միջոցներ հավաքելու համար⁴⁹: Եղել են նաև դեպքեր, երբ ընտանիքի

⁴⁹ Եվրոպալ (2015), էջ 22

անդամները օժանդակության ցանցերին վճարել են ՕՀԱ-ների վերադարձի համար (տես ստորև՝ Թուրքիայի ներկայացրած գործնական օրինակը): Այս հարցը հետագա ուսումնասիրության կարիք ունի:

Անուղղակի ֆինանսավորման երևույթը մի շարք հարցեր է առաջացնում, օրինակ՝ ինչ ակնկալիքներ ունեն ահաբեկչական կազմակերպությունները նոր հավաքագրվածների կողմից կատարվող ծախսերի վերաբերյալ և որքան են կազմում կազմակերպությունների սեփական ծախսերը: Ընդհանուր առմամբ, ահաբեկչական կազմակերպությունները հավաքագրման նպատակով կոնկրետ անձանց չեն թիրախավորում, այլ նորակոչիկներին դիտարկում են ըստ նրանց հնարավորությունների, հմտությունների և պատրաստակամության:

Գործնական օրինակ 14. Եվրոպացիների մասնակցությամբ օժանդակության ցանցի օրինակ

4 անհատ Գերմանիայում և Ֆրանսիայում գտնվող 7 տարբեր կազմակերպության միջոցով կատարել են թվով 28 փոխանցում: Այդ գործարքների շահառուները եղել են 17 անձինք, ովքեր Եգիպտոսում, Գերմանիայում, Հունաստանում, Մարոկկոյում, Պորտուգալիայում և Թունիսում գործող 16 ընկերությունների միջոցով կանխիկացրել են ստացված գումարները:

Ըստ վերլուծության, այս խմբի հետ կապված գործարքները կատարվել են 2006-ից մինչև 2013 թվականն ընկած ժամանակահատվածում, մեծ մասը՝ 2008 թվականին: Պորտուգալիայում գտնվող շահառուն գումարները կանխիկացրել է 2009 թվականին՝ Օպորտոյում գործող 3 տարբեր կազմակերպությունների միջոցով: Նա Պորտուգալիայում որևէ եկամուտ կամ գույք չի ունեցել: Ըստ միջազգային համագործակցության միջոցով հավաքված հետախուզական տվյալների, Պորտուգալիայում գտնվող շահառուն 2014 թվականին Թուրքիայի տարածքով մեկնել է Սիրիա և կասկածվում է ԻԼԻՊ-ին միանալու մեջ: Ավելի ուշ, արդեն Եվրոպա վերադառնալու ճանապարհին, նա ձերբակալվել է:

Աղբյուրը՝ Պորտուգալիա

Գործնական օրինակ 15. Օժանդակության ցանցերին վճարի միջոցով ընտանիքի անդամին վերադարձնելը

Թուրքիայի ազգային ոստիկանության հետ կապ են հաստատել երկու տարբեր երկրների համապատասխան մարմինների աշխատակիցներ՝ Թուրքիայի տարածքով Սիրիա գնացած իրենց քաղաքացիների հարցով: Ըստ առկա տեղեկությունների, այս ՕՀԱ-ների ընտանիքները փորձում են գումարով լուծել իրենց երեխաների ազատության խնդիրը, ովքեր ավելի վաղ օժանդակության ցանցերի միջոցով ապօրինաբար մեկնել էին Սիրիա: Բազմաթիվ դեպքեր են եղել, երբ ՕՀԱ-ները, մասնավորապես՝ չափահաս երիտասարդները կանանց կամ նաև երեխաների ուղեկցությամբ հակամարտության գոտիներում հայտնվելուց հետո իրենց ընտանիքի կամ այլ անձանց օգնությամբ դուրս են եկել ԻԼԻՊ-ի վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքներից և Թուրքիայից արտաքսվել իրենց բնակության երկիր:

Աղբյուրը՝ Թուրքիա

ՕՁԱ-ՆԵՐԻ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐ

ՕՁԱ-ներն օգտվում են Բաժին III-ում նկարագրված որոշ ավանդական մեթոդներից և եղանակներից՝ ֆինանսական միջոցներ տեղափոխելու և դրանց հասանելիություն ստանալու համար: Դրանք հիմնականում ներառում են կանխիկի ֆիզիկական տեղափոխումը, բանկոմատների օգտագործումը՝ բանկային հաշիվներին առկա միջոցներին հասանելիություն ստանալու համար, և ՓԱԱՓԾ-երի ծառայություններից օգտվելը:

Գործնական օրինակ 16. Մերձավորարևելյան երկրների ՓԱԱՓԾ-երն օգտագործվում են ԻԼԻՊ-ին միացող զինյալների ֆինանսավորման համար

ԻԼԻՊ-ի շարքերում որպես ՕՁԱ մարտնչող բազմաթիվ երիտասարդ իսպանացիներ Սեուտայից և Մելիլլայից են: Չնայած հակամարտության գոտիներ հասնելու համար ճանապարհորդական ծախսերը հոգալու հնարավոր աղբյուրների բազմազանությանը, Սեուտայից և Մելիլլայից իսպանացի երիտասարդների համար դժվար է ինքնաթիռի տոմս ձեռք բերել՝ իրենց բնակավայրերում արդեն երկար ժամանակ առկա գործազրկության բարձր ցուցանիշների պատճառով:

Վերլուծության է ենթարկվել ընդհանուր 117.000 եվրո գումարով 249 փոխանցում, որոնք 2014 թվականի հունվարի 1-ից մինչև 2015 թվականի մայիսի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում ՓԱԱՓԾ-երի միջոցով կատարվել են Սիրիայից, Իրաքից, Թուրքիայից և Լիբանանից դեպի Սեուտա և Մելիլլա ուղղությամբ: Այդ փոխանցումների մեծ մասը համարվել է կասկածելի՝ փոխանցման նպատակների վերաբերյալ տեղեկատվության, ինչպես նաև ուղարկողների և ստացողների միջև ակնհայտ կապերի բացակայության պատճառով: Բացի այդ, ստացողների մի մասը հանդես է եկել ԱՖ կասկածանքով նախկինում ներկայացված կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաշվետվություններում:

Աղբյուրը՝ Իսպանիա

Գործնական օրինակ 17. Ավստրալիայում դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպության գրանցումը չեղյալ է հայտարարվել ահաբեկչության ֆինանսավորման ռիսկերի պատճառով

2014 թվականի նոյեմբերի 10-ին Գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների և վերլուծությունների ավստրալական կենտրոնը (ԳՎՀՎԱԿ, անգլերեն հապավումը՝ AUSTRAC, ծան. թարգմ.) չեղյալ է հայտարարել Սիդնեյում գրանցված «Բիսոթել Ռիեհ Փի-Թի-Ուայ Լթդ» դրամական փոխանցումների ծառայություններ մատուցող կազմակերպության գրանցումը՝ դրան առնչվող ԱՖ ռիսկերի պատճառով: ԳՎՀՎԱԿ-ի պնդմամբ, կազմակերպությունը խախտել է միջազգային դրամական փոխանցումների վերաբերյալ հաշվետվականության մասով Ավստրալիայի ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի օրենսդրության պահանջները:

Մասնավորապես, 2014 թվականի հունվարից մինչև օգոստոս ընկած ժամանակահատվածում կազմակերպությունը 18.8 միլիոն ավստրալական դոլար է ուղարկել Թուրքիա և Լիբանան՝ «պարբերաբար» չորամադրելով «այդ գործարքների իրական շահառուների վերաբերյալ անհրաժեշտ տվյալները»:

Կազմակերպության կողմից իր հաճախորդների վերաբերյալ ԳՎՀՎԱԿ-ին ներկայացված հաշվետվությունների և նշված փոխանցումները կատարած ֆինանսական հաստատության կողմից ներկայացված հաշվետվությունների միջև առկա է եղել մոտավորապես 9 միլիոն ավստրալական դոլարի չափով տարբերություն: Բացի այդ, կազմակերպությունն ընդունել է Սիրիայում զինյալների համար նախկինում մաքսանենգությամբ կանխիկ գումար տեղափոխած լինելու հանգամանքը:

Կազմակերպության սեփականատերերը գրավոր բացատրությամբ ընդունել են, սեփականատերերից մեկի եղբայրը արգելված ահաբեկչական կազմակերպության անդամ է և վերջին ամիսներին ցնցող վարքագիծ է դրսևորել Սիրիայի/ Իրաքի տարածաշրջանում, որը հենց այդ սեփականատիրոջ գնահատմամբ «արգահատելի» է որակվել:

Աղբյուրը՝ Ավստրալիա

ՕՋԱ-ՆԵՐԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Առկա մի շարք մարտահրավերներ կարող են խոչընդոտել ԱՖ կանխարգելմանն ուղղված ջանքերը: ՕՋԱ-ների մասին հավաքված տեղեկատվությունը հաճախ գաղտնիության բարձր աստիճան ունի, ինչը խնդրահարույց է դարձնում դրա փոխանակումը: ՕՋԱ-ների գործունեության մասին լիարժեք պատկերացում կազմելու համար ՖՀՄ-ների տվյալները պետք է զուգորդվեն օպերատիվ հետախուզական ծառայությունների ունեցած համատեքստային և գաղտնագերծված տեղեկատվության, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի ունեցած տվյալների հետ: Մասնավորապես, հաճախ դժվար է որոշել, թե որևէ առանձին գործարք (օրինակ՝ դրամական փոխանցում) որքանով է օրինական (օրինակ՝ ընտանեկան նպատակներով կատարված փոխանցում է) կամ ապօրինի (օրինակ՝ կատարվել է ահաբեկչական խմբավորմանն աջակցելու նպատակով): Այս առումով, ՖՀՄ-ները և պետական կառավարման մարմինները պետք է հնարավորություն ունենան փոխգործակցել հետախուզական ծառայությունների հետ, ինչի համար կարող է անհրաժեշտ լինել հատուկ միջգերատեսչական աշխատանքային խմբերի ստեղծումը:

ՕՋԱ-ների գործելակերպի վերաբերյալ պատկերացումների առումով նույնպես մի շարք բացեր կան: Այդ բացերը վերաբերում են ՕՋԱ-ների՝ նախքան հակամարտության գոտիներում հայտնվելը և դրանցից վերադառնալուց հետո տնօրինվող ֆինանսական միջոցների աղբյուրներին/ օգտագործմանը, ինչպես նաև հակամարտության գոտիներին հարող տարածքներում միջնորդների դերի վերաբերյալ տվյալներին: Նշված բացերը լրացնելուն կարող են նպաստել սույն զեկույցի ներածական մասում նկարագրված բազմակողմ համագործակցության նախաձեռնությունները: ՖԱԹՖ-ի տեղյակ է ՕՋԱ-ների այսպես կոչված «ֆինանսական բնութագիրը» տալուն ուղղված ջանքերին, որոնց նպատակը ՕՋԱ-

ների ֆինանսական գործարքների և գործունեության բնութագրերը սահմանելն է, այդ թվում՝ դեպի հակամարտության գոտիներ նրանց ճանապարհորդելու և վերադարձի փուլերում:

Զնայած վերը նշված մի շարք մարտահրավերների առկայությանը, կան բազմաթիվ դրական օրինակներ առ այն, թե ֆինանսական հետախուզության տվյալներն ինչպես կարող են օգտագործվել ՕԶԱ-ներին օժանդակողներին բացահայտելու և թիրախավորելու, պոտենցիալ ՕԶԱ-ների արտասահման ճանապարհորդությունը կանխելու նպատակով: Մի շարք պատվիրակություններ նշում են ներպետական պատկան մարմինների միջև համագործակցության ընդլայնման մասին, ինչը հնարավորություն է տալիս օգտվել տվյալների յուրահատուկ աղբյուրներից, որոնք կարող են օգտագործվել ԱՖ դեմ պայքարի նպատակով:

Բ. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՑԱՆՑԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ինտերնետի համատարած հասանելիությունն ու անանուն օգտագործման հնարավորությունը և հատկապես սոցիալական ցանցների արագ ընդլայնումը ահաբեկչական խմբավորումների կողմից շահագործվում է իրենց համակիրների շրջանում գլոբալ մակարդակով հանգանակություն կազմակերպելու նպատակով, ինչն աճող ԱՖ խոցելիություն է: Ահաբեկչական կազմակերպությունները լայնորեն օգտագործում են սոցիալական ցանցերը իրենց ահաբեկչական քարոզչությունը տարածելու և ամբողջ աշխարհում համակիրների բանակ հավաքելու համար: Եվրոպական և արևմտյան երկրներից բազմաթիվ ՕԶԱ-ներ ակտիվորեն օգտագործում են սոցիալական ցանցերը հակամարտությունների գոտում իրենց գործողություններն իրական ժամանակի ռեժիմում վավերագրորեն ներկայացնելու համար: Ահաբեկչական խմբավորումների կողմից պաշտոնապես ներկայացվող տեղեկատվությանն ապավինելու փոխարեն այս ՕԶԱ-ների մեծ մասը հակամարտությունների մասին տեղեկություններ ստանում է այսպես կոչված տարածողներից: Տարածողները ֆորմալ առումով փոխկապակցված չեն այս կամ այն ահաբեկչական կազմակերպության հետ, սակայն համակրում են դրանց գաղափարախոսությանն ու զգալի ներդրում ունեն հակամարտությունների ծավալման ուղեծրում: Սա նվազեցնում է ահաբեկչական խմբավորումների՝ տեղեկատվությունը վերահսկելու ունակությունը, քանի որ առանձին անհատներ ավելի մեծ ազդեցություն

են ստանում այն բանի վրա, թե ինչպես է հակամարտությունն ընկալվում դրանում ներգրավված մարդկանց կողմից⁵⁰:

Սոցիալական ցանցերն օգտագործվում են նաև հանգանակության արշավները համակարգելու համար: Լայնածավալ և լավ կազմակերպված հանգանակության սխեմաները, որոնք իրականացվում են ԱՖ նպատակով, կարող են ներգրավել մինչև մի քանի հազար «հովանավոր» և զգալի գումար հավաքել: Ահաբեկչական կազմակերպություններն այժմ ունակ են գրավել մեծ լսարանի ուշադրությունը երկկողմանի հորիզոնական կապի միջոցով, որ սկսվում է զրուցահարթակներում և ֆորումներում, շարունակվում սոցիալական ցանցերում (օրինակ՝ Facebook, Twitter և Instagram), երբեմն էլ տարածվում բջջային կապի հավելվածներում (օրինակ՝ WhatsApp և Viber) կամ ավելի անվտանգ հաղորդակցության ցանցերում (օրինակ՝ Surespot և VoIP): Ի լրումն պոտենցիալ ՕՁԱ-ներ-ի, պոտենցիալ նվիրատուները նույնպես առաջնահերթ նպատակային խումբ են սոցիալական ցանցերում:

Գործնական օրինակ 18. Սոցիալական ցանցերում դրամական միջոցների հանգանակության բացահայտ կոչեր

Կանանց համար բաղադրատոմսերի ֆեյսբուքյան խմբի օգտատերերից մեկը 2013 թվականին դրամական միջոցների հանգանակության կոչ էր տեղադրել: Դրանում նշվում էր Սիրիայում մարտնչող մի անձի մասին (առանց անունը նշելու), ում անհապաղ անհրաժեշտ էին «սարքավորումներ, սննդամթերք և դեղամիջոցներ»: Հանգանակության համար վերջնաժամկետը սահմանվել էր «մինչև հինգշաբթի»՝ պահանջվող օգնությունը «ուրբաթ օրը» հասցեատիրոջն «ուղարկելու» համար: Օգտատերը ներկայացրել էր նաև գերմանական բանկում բացված հաշվի տվյալներ, որին հարկավոր էր ուղարկել միջոցները: Հայտնի չէ, թե արդյոք ֆեյսբուքյան հանգանակության կոչը տարածողը և այս նախաձեռնության հեղինակը նույն մարդն է: Բանկային հաշվի հաշվետերը իսլամ ընդունած անձնավորություն է, ով կասկածվում է նկարագրված գովազդային արշավը համակարգելու մեջ:

Աղբյուրը՝ Գերմանիա

Այսպես կոչված ամպային եղանակով դրամահավաքի մեթոդը նույնպես նորահայտ ԱՖ ռիսկ է: Ամպային եղանակով դրամահավաքը բիզնեսներին, կազմակերպություններին կամ անհատներին հնարավորություն է ընձեռնում ինտերնետի միջոցով բազմաթիվ անհատներից նվիրատվությունների կամ ներդրումների տեսքով միջոցներ հավաքել: Ինտերնետային ռեսուրսները մարդկանց թույլ են տալիս ամպային եղանակով դրամահավաքի համար հեշտությամբ կայք բացել և նվիրատվություններ հավաքել: Այդուհանդերձ, ամպային եղանակով

⁵⁰ Քարթեր, Զ.Ա., Մահեր, Ս. և Նյուման, Փ.Ռ. (2014)

դրամահավաքը խոցելի է հանցավոր նպատակներով շահագործման համար, այդ թվում՝ այն դեպքերում, երբ քարոզարշավի իրական նպատակը քողարկվում է: Ահաբեկչությանը և ծայրահեղականությանն աջակցության նպատակով միջոցներ հավաքող անհատներն ու կազմակերպությունները կարող են պնդել, որ զբաղվում են օրինական բարեգործական կամ մարդասիրական գործունեությամբ, այդ նպատակների համար կարող են ՈԱԿ-ներ հիմնադրել: Եղել են դեպքեր, երբ նվիրատուները պատկերացում չեն ունեցել, թե ովքեր են ամպային եղանակով դրամահավաքի և սոցիալական ցանցերի միջոցով հավաքված գումարների վերջնական օգտագործողները:

Ամպային եղանակով դրամահավաքի մեթոդը կարող է օգտագործվել ինչպես ահաբեկչության ֆինանսավորման, այնպես էլ դրամական միջոցներն արտերկիր ուղարկելու նպատակով՝ չօգտվելով կարգավորվող ֆինանսական հաստատությունների ծառայություններից:

Գործնական օրինակ 19. Ամպային եղանակով դրամահավաք

Կանադայի ՖՀՄ-ն առնչվել է դեպքերի, երբ ահաբեկչության հետ կապված իրավախախտումների, այդ թվում՝ ահաբեկչական նպատակներով երկրից մեկնելու փորձերի համար հետաքննության տակ գտնվող անձինք նախքան Կանադայից մեկնելը և/կամ մեկնելու փորձ կատարելը օգտվել են ամպային եղանակով դրամահավաքի կայքերից: Օրինակներից մեկի դեպքում հաշվետվություն տրամադրող անձը իրավապահ մարմիններից տեղեկություն է ստացել, որ մի անձ մեկնել է Կանադայից: Այդ անձի հաշիվների ուսումնասիրության արդյունքում Կանադայի ՖՀՄ-ին կասկածելի գործարքի վերաբերյալ հաշվետվություն (ԿԳՀ) է ուղարկվել: Հաշվետվությունում ներկայացվել են մանրամասներ ամպային եղանակով դրամահավաքի մի կայքի վերաբերյալ: Մասնավորապես, հաշվետվություն տրամադրող անձը նշել է. «Այս հաշիվն օգտագործվել է ամպային եղանակով դրամահավաքի հայտնի կայքով (ինտերնետային հասցեն կցվում է) չորս գործարքի համար՝ ընդհանուր 61.56 կանադական դոլար գումարով: Կայքի սեփականատերն իր սպասարկող բանկի կողմից դասակարգվել է որպես «մասնագիտական ծառայություններ մատուցող»: Ընկերությունն իր կայքում ներկայանում է որպես ամպային եղանակով դրամահավաքի միջազգային հարթակ, որը մարդկանց թույլ է տալիս ամպային եղանակով դրամահավաքի համար հեշտությամբ կայք բացել և նվիրատվություններ հավաքել: Նվիրատվությունների օգտագործման հնարավոր տարբերակների մեծ մասը կապված է հակամարտություններից տուժած Երկիր Ա, Երկիր Բ և Երկիր Գ օգնություն ուղարկելու հետ»:

Աղբյուրը՝ Կանադա

Ահաբեկչությանը և ծայրահեղականությանն աջակցության նպատակով միջոցներ հավաքող անհատներն ու կազմակերպությունները կարող են փորձել թաքցնել իրենց գործունեության բնույթը՝ պնդելով, որ զբաղվում են օրինական բարեգործական կամ մարդասիրական գործունեությամբ, այդ նպատակների համար

կարող են ՈԱԿ-ներ հիմնադրել: Օրինավոր գործունեություն ծավալող բարեգործական կազմակերպությունները սոցիալական ցանցերում ակտիվ քարոզարշավներ են նախաձեռնում՝ հետևորդներ ձեռք բերելու և նվիրատվությունները խրախուսելու համար: Այս մոտեցումը կիրառվում է նաև կեղծ ՈԱԿ-ների կողմից: Հանգանակությունը կարող է իրականացվել մարդասիրական օգնության նպատակի բացահայտ գովազդմամբ կամ դրա անվան տակ: *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցը* որոշ մանրամասնությամբ անդրադառնում է այս խնդրին⁵¹:

Հավաքված միջոցներն ուղղվում են ՕԶԱ-ների նյութական աջակցությանը (բջջային կապի, օդանավի տոմսերի, ինչպես նաև ինտերնետով պատվիրված տարբեր ապրանքների և ծառայությունների գնմանը) կամ օգտագործվում են ահաբեկչական որևէ հարձակում կազմակերպելու նպատակով: Այդուհանդերձ, ուսումնասիրված մի քանի դեպքերում նվիրատուները տեղյակ չեն եղել, թե ովքեր են ամպային եղանակով դրամահավաքի և սոցիալական ցանցերի միջոցով հավաքված գումարների վերջնական օգտագործողները: Օրինակ, հետաքննության փուլում գտնվող որոշ գործերով անցնող ծայրահեղականները ամպային եղանակով դրամահավաքի կեղծ արշավներ են նախաձեռնել՝ ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու նպատակով:

Դրամական միջոցների հանգանակության գովազդները սովորաբար տեղադրվում են սոցիալական ցանցերում և թեմատիկ կայքերում, ինչպես նաև մասնագիտացված ԶԼՄ-ներում, փակ առցանց ֆորումներում, տարածվում են մասնավոր հաղորդագրությունների միջոցով: Հանգանակության իրական նպատակը թաքցնելու և արգելափակումից խուսափելու համար նման գովազդները հաճախ բուն նպատակին ուղղակի հղումներ չեն պարունակում, այլ օգտագործում են երկիմաստ ձևակերպումներ կամ ընդհանուր դրույթներ՝ բարեգործական և մարդասիրական նպատակներով դրամական միջոցներ հավաքելու վերաբերյալ: Հանգանակության գովազդները և դրանց ֆինանսական մանրամասները կարող են տեղադրվել ոչ թե տեքստային, այլ տարատեսակ ձևաչափերով (օրինակ՝ պատկերի կամ տեսահոլովակի տեսքով), ինչն անհնար է դարձնում որոնման ստանդարտ համակարգերի միջոցով դրանց հայտնաբերումը և դժվարացնում է այնպիսի կայքերի բացահայտումը, որոնք պարունակում են նմանատիպ գովազդ, ինչպես նաև հարակից ֆինանսական մանրամասներ:

⁵¹ ՖԱԹՖ (2015ա), էջ 24-26

Ահաբեկիչների կողմից օգտագործվող սոցիալական ցանցերի մեծամասնությունն ակամայից օգտագործվում է որպես ԱՖ հարթակ ահաբեկչական խմբավորումների և նրանց կողմնակիցների համար: Հարկ է ընդգծել, որ այդ սոցիալական ցանցերը սպասարկող ընկերություններն իրենք հանցավոր գործունեության մասնակից չեն և շատ դեպքերում համագործակցում են իրավասու մարմինների հետ՝ տեղեկատվության տրամադրման, հաշիվների փակման կամ արգելափակման միջոցով: 2014 թվականի երկրորդ կեսին սոցիալական ցանցերի այնպիսի հարթակներ, ինչպիսին է Twitter-ը, ընդլայնեցին իրենց ջանքերը այնպիսի հաշիվների կասեցման ուղղությամբ, որոնք առանցքային դեր էին ստանձնել ահաբեկչական քարոզչության տարածման գործում⁵²:

Ավելի շատ մարդկանց գրավելու նպատակով առցանց հանգանակության արշավների կազմակերպիչները դրամական միջոցները ստանալու համար կարող են օգտվել բազմաթիվ վճարային համակարգերից և գործիքներից, որոնք տարածված են պոտենցիալ «հովանավորների» տարբեր խմբերի շրջանում: Հանգանակության արշավների շրջանակներում սոցիալական ցանցերը կարող են օգտագործվել որպես հաղորդակցության միջոց՝ ֆինանսական միջոցների փոխանցման, վարկային քարտերի համարների, կանխավճարային քարտերի և հաշիվների նույնականացման տվյալների փոխանակման համար:

Գործնական օրինակ 20. Կանխավճարային քարտերի միջոցով դրամահավաք սոցիալական ցանցերում

ԻԼԻՊ-ի հետ կապված անձինք Twitter-ի միջոցով նվիրատվությունների կոչ են արել և նվիրատուներին խնդրել իրենց հետ կապվել Skype-ի միջոցով: Skype-ով շփումներից մեկի ժամանակ նրանք նվիրատուներին խնդրել են գնել միջազգային կանխավճարային քարտեր (որոնք նախատեսված են բջջային հեռախոսի լիցքավորման, Apple-ի կամ այլ ծրագրերի ձեռքբերման կամ ինտերնետով խաղի միավորների գնման համար) և Skype-ի միջոցով ուղարկել դրանց համարները: Այնուհետև դրամահավաքի կազմակերպիչը կանխավճարային քարտերի համարներն ուղարկել է Սիրիայի հարևան երկրում գտնվող իր համախոհներին, ովքեր ցածր գնով դրանք վաճառել են և ստացված գումարը տրամադրել ԻԼԻՊ-ին:

Աղբյուրը՝ Սաուդյան Արաբիա

ԱՖ չարաշահման դիսկին առավելագույն չափով ենթակա են այն վճարային համակարգերը, որոնք ապահովում են գաղտնիության բարձր մակարդակ և հաշիվների հեռակառավարման հնարավորություն են տալիս: Ահաբեկչական ցանցերի անդամները կարող են կարգավորվող ֆինանսական համակարգի մուտքի

⁵² Եվրոպոլ (2015), էջ 13

հասանելիություն ստանալ՝ երրորդ անձանց անունից վճարային գործիքներ գրանցելու միջոցով: Նրանք հաճախ օգտվում են առցանց վճարային համակարգերից՝ գրանցման պարզ գործընթացի և անանունության համեմատաբար մեծ հնարավորությունների պատճառով: Բացահայտումից խուսափելու համար սխեմայի կազմակերպիչները և օժանդակողներն ապահովում են վճարային գործիքների (էլեկտրոնային դրամապանակներ, վարկային քարտեր, բջջային հեռախոսահամարներ և այլն) պարբերական «ռոտացիան»՝ տվյալների համապատասխան փոփոխությունները կատարելով ինտերնետում: Վճարման նոր մեթոդները, ինչպիսիք են էլեկտրոնային դրամապանակները, այսպիսի սխեմաներում օգտագործվում են, սակայն նվազ ծավալներով: Վճարման հայտնի և ավանդական մեթոդները շարունակում են օգտագործվել առցանց վճարային համակարգերի օգտագործմանը զուգընթաց:

Գործնական օրինակ 21. Ամպային եղանակով դրամահավաքի մեծածավալ սխեմա էլեկտրոնային դրամապանակների կիրառությամբ

Ա անձի կողմից ղեկավարվող մի խումբ անհատներ (խումբ Ա) կազմակերպել էին սոցիալական ցանցերի և ինտերնետի միջոցով դրամահավաքի սխեմա: Խումբը գրանցել էր բազմաթիվ էլեկտրոնային դրամապանակներ, վարկային քարտեր և բջջային հեռախոսահամարներ: Ինտերնետում (այդ թվում՝ սոցիալական ցանցերում) տեղադրվել էին ֆինանսական վավերապայմաններ՝ սիրիացի փախստականներին, կարիքի մեջ գտնվող մարդկանց բժշկական և ֆինանսական օգնություն ցուցաբերելու, մզկիթներ, դպրոցներ և մանկապարտեզներ կառուցելու համար նվիրատվություններ հավաքելու պատրվակով: Պոտենցիալ նվիրատուներին ուղղված կոչը պարունակում էր անուղղակի հղումներ առ այն, որ հավաքված գումարները նախատեսվում է ուղղել ահաբեկչական գործունեության ֆինանսական աջակցությանը: Իրականում դրամական միջոցներն ուղղվում էին ահաբեկիչներին և նրանց ընտանիքներին օգնությանը, ինչպես նաև ահաբեկչական գործունեությանն աջակցությանը:

Գումարներն ուղարկվում էին վարկային քարտերի հաշիվներին կամ էլեկտրոնային դրամապանակներին: Հավաքված դրամական միջոցները փոխանցումների որոշակի շղթայով անցնելուց հետո կանխիկացվում էին և սուրհանդակների միջոցով ուղարկվում վերջնական ստացողներին: Վճարային գործիքների կառավարումը կատարվում էր ինտերնետի միջոցով (այդ թվում՝ բջջային սարքերի օգտագործմամբ):

Աղբյուրը՝ Ռուսաստան

Որոշ դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ գումարների տեղափոխումը կատարվում է մի քանի փուլով. հավաքված դրամական միջոցները փոխանցումների որոշակի շղթայով անցնելուց հետո կանխիկացվում են՝ սուրհանդակների միջոցով փոխադրվելու համար: Որոշ դեպքերում կանխիկը կրկին մուտքագրվում է այլ հաշիվների: Այդ սխեմաները նպատակ ունեն ընդհատել

գործառնությունների շղթան և թաքցնել միջոցների աղբյուրն ու վերջնական շահառուներին: Գումարները տեղափոխվում են մի քանի երկրներով կամ ուղարկվում հարևան երկրների տարածք՝ կասկածները նվազեցնելու համար:

Սոցիալական ցանցերը սպասարկող ընկերություններն իրենք ահաբեկչության ֆինանսավորմանն ուղղված գործունեության մասնակից չեն և ընդհանուր առմամբ համագործակցում են իրավասու մարմինների հետ՝ տեղեկատվության տրամադրման, հաշիվների փակման կամ արգելափակման միջոցով: Ամպային եղանակով դրամահավաքի հարթակները և վճարման համակարգերը կարող են արժեքավոր տեղեկություններ տրամադրել հետաքննությանը, երբ առկա են կասկածներ ապօրինի գործունեության վերաբերյալ: Շատ դեպքերում իրավական գործընթացների շրջանակում ձեռք են բերվում տեղեկություններ անձի նույնականացման տվյալների, գործարքի մանրամասների, ինտերնետային հասցեների և հաշիվներով կատարված գործառնությունների վերաբերյալ:

Գործնական օրինակ 22. Բարեգործական միությունը ահաբեկչության ֆինանսավորման համար ենթարկվում է քրեական պատասխանատվության՝ սոցիալական ցանցերի շնորհիվ

2012 թվականին ստեղծվել էր բարեգործական միություն՝ Պաղեստինի տարածքում և Սիրիայում մարդասիրական ծրագրերի համար գումարներ հավաքելու նպատակով: Միջոցների հանգանակության արշավը սկսելուց հետո՝ 2013 թվականի օգոստոսին միությունը Սիրիա էր բերել շտապօգնության երկու մեքենա և բժշկական սարքավորումներ՝ հիվանդանոց կառուցելու համար: Ծրագրի իրականությունը փաստելու և նվիրատուներին ներկայացնելու համար Facebook սոցիալական ցանցում նկարներ էին հրապարակվել:

Մեկ ամիս անց բարեգործական միությունը սոցիալական ցանցերում հանդես էր եկել միջոցների հանգանակության նոր կոչով՝ նշելով, որ իր երեք անդամները նախատեսում են հավաքված գումարները տանել Թուրքիա: Ֆրանսիական օդանավակայանի մաքսային հսկողության կետում նրանցից յուրաքանչյուրի մոտ հայտնաբերվել էր 9.900 եվրո, այսինքն՝ հայտարարագրման շեմը չգերազանցող գումար, սակայն դրանից ընդամենը 6.000 եվրոն պետք է օգտագործվեր մարդասիրական ծրագրի համար: Մնացած միջոցները պետք է տրամադրվեին ՕՀԱ-ներին:

2014 թվականի հունվարին միության և դրա չորս անդամների գույքի նկատմամբ կիրառվել է վարչական կարգով սառեցում: 2014 թվականի նոյեմբերին միությունը լուծարվել է, և դրա երկու անդամներ ձերբակալվել են ԱՖ-ի և ահաբեկչական գործունեություն ծավալելու նպատակով հանցավոր համագործակցություն ստեղծելու համար: Իրավապահ մարմինները որպես ապացույց օգտագործել են Facebook-ում հրապարակված ուղերձները և նկարները:

Աղբյուրը՝ Ֆրանսիա

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՑԱՆՅԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Գոյություն ունեն ԱՖ դեմ պայքարի մի շարք փոխկապակցված մարտահրավերներ, որոնք առնչվում են սոցիալական ցանցերը դրամական միջոցների հանգանակության համար օգտագործելու հետ: Հաճախ հնարավոր չէ տարբերակել համակիրներին, աջակիցներին և փաստացի ահաբեկիչներին: Հանգանակության նպատակների կեղծ հայտարարագրման պատճառով իրավասու մարմինների համար լուրջ մարտահրավեր է դառնում միտումնավոր կերպով կամ իրենց կամքից անկախ այս կամ այն սխեմայում հայտնված նվիրատուների նույնականացումը: Հաճախ դժվար է ապացույցներ ձեռք բերել միջոցների օգտագործման վերաբերյալ, երբ փոխանցումը կատարվում է ինտերնետի միջոցով: Սոցիալական ցանցերն օգտագործվում են որոշակի փոխկապակցվածություններ բացահայտելու համար, սակայն ԱՖ-ի ապացույցներ գտնելը դեռևս դժվար է: Որոշ պատվիրակություններ առաջարկում են, ըստ հնարավորության, վերահսկել, արգելափակել կամ հեռացնել համապատասխան կայքերը՝ դրանց օգտագործումը կանխելու համար (իհարկե, գործելով օրենքի սահմաններում և հարգելով անձնական տվյալների գաղտնիությունն ու մարդու իրավունքները): Լրացուցիչ քննարկումներ կարելի է կազմակերպել ամպային եղանակով դրամահավաքի հարթակները և համանման ընկերությունները որպես հաշվետվություն տրամադրող անձ սահմանելու, գործող օրենսդրությունը և կանոնակարգերը վճարային նոր մեթոդներին հարմարեցնելու վերաբերյալ:

Անհրաժեշտ է շարունակել աշխատանքները սոցիալական ցանցերում առկա տեղեկատվությունը հետաքննության նպատակներով, այդ թվում՝ դատարանում որպես ապացույց օգտագործելու ուղղությամբ: Իրավասու մարմինները կարող են հստակ իրավական ուղիներով լրացուցիչ ռազմավարական տեղեկություններ տրամադրել հաշվետվություն տրամադրող անձանց: Այդ առումով, իրավասու մարմինները պետք է դիտարկեն մասնավոր հատվածի հետ հետագա համագործակցության հնարավորությունները՝ ավելի շատ տվյալների և վերլուծության արդյունքների հասանելիություն ստանալու համար, այդ թվում՝ հաշվետվություններն առցանց եղանակով հասանելի դարձնելու համար դրանց կառուցվածքում անհրաժեշտ փոփոխությունները կատարելու մասով:

Գ. ՆՈՐ ՎՃԱՐԱՅԻՆ ԴՐՈՂՈՒԿՏՆԵՐԸ ԵՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԱՖ մեթոդները շարունակում են զարգանալ՝ տեխնոլոգիական առաջընթացին և ԱՖ դեմ պայքարում իրավապահ մարմինների ջանքերը շրջանցելու միտումնավոր

փորձերին զուգընթաց: Էլեկտրոնային, առցանց և նոր վճարային մեթոդները խոցելիություններ են պարունակում, որը կարճաժամկետ հեռանկարում կարող են ավելանալ՝ շնորհիվ այդ համակարգերի օգտագործման ընդլայնվող ծավալների: Այդ համակարգերից շատերը գլոբալ հասանելիության հնարավորություն են տալիս և օգտագործվում են դրամական միջոցների արագ փոխանցման համար: Մի շարք առցանց վճարային համակարգեր և թվային արժույթներ իրենց կառուցվածքով անանուն են, ինչը դրանք գրավիչ է դարձնում ԱՖ-ի համար, հատկապես երբ վճարային համակարգը գործում է ՓԼ/ ԱՖ դեմ պայքարի համեմատաբար թույլ ռեժիմով երկրում:

Մի շարք նորահայտ մեթոդներ նման են կազմակերպված հանցավոր խմբերի կողմից կիրառվող փողերի լվացման եղանակներին, որոնք զուգակցվում են զարգացող և ավելի լայն տարածում գտնող տեխնոլոգիաների չարաշահման հետ: 2006-2010 թթ. ժամանակահատվածում⁵³ ՖԱԹՖ-ը հրապարակել է տիպաբանությունների վերաբերյալ հաշվետվություններ, որոնք կենտրոնանում են հետևյալ թեմաների վրա՝ հանցագործների կողմից նոր վճարային պրոդուկտների կամ ծառայությունների հնարավոր չարաշահումը, դրանց համար բնութագրական՝ էական ֆունկցիոնալ տարբերություններով պայմանավորված ռիսկի գործոնների բնորոշումը, ռիսկի զսպման մեխանիզմները, որոնք ռիսկայնության նկարագրի հիման վրա կարող են հարմարեցվել նոր վճարային պրոդուկտներին կամ ծառայություններին: 2013 թվականին ՖԱԹՖ-ն ուղեցույց է հրապարակել կանխավճարային քարտերի, կապի շարժական միջոցներով վճարումների և ինտերնետային վճարման համակարգերի նկատմամբ ռիսկահենք մոտեցման կիրառության վերաբերյալ:

ՎԻՐՏՈՒԱԼ ԱՐԺՈՒՅԹՆԵՐ

Վիրտուալ արժույթներն ի հայտ են եկել և ներդրվել համակարգչային ծրագրերի վրա հիմնված վճարման ենթակառուցվածքներում: Վճարման այսպիսի մեխանիզմները ինտերնետի միջոցով արժեք փոխանցելու նոր մեթոդ են: Միևնույն ժամանակ, վիրտուալ արժույթով վճարման պրոդուկտները և ծառայությունները (ՎԱՎՊԾ) որոշակի ՓԼ/ԱՖ ռիսկեր են պարունակում: ՖԱԹՖ-ն այդ ռիսկերի նախնական գնահատականը ներկայացրել է *Վիրտուալ արժույթների հիմնական սահմանումները և հնարավոր ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի վերաբերյալ զեկույցում*⁵⁴: Փուլային

⁵³ ՖԱԹՖ (2006, 2008թ և 2010)

⁵⁴ ՖԱԹՖ (2014թ)

մոտեցման շրջանակներում ՖԱԹՖ-ը մշակել է նաև ուղեցույց⁵⁵՝ փոխհատման այն կետերի վերաբերյալ, որոնք տալիս են կարգավորվող ֆինանսական համակարգ մուտքի հնարավորություն, մասնավորապես՝ փոխարկելի վիրտուալ արժույթի առավանգառով զբաղվողների մասով:

Վիրտուալ արժույթները, ինչպիսին է բիթքոինը, ֆինանսական նորարարության մեծ հնարավորություններ ներկայացնելով հանդերձ՝ արժանացել են տարբեր հանցավոր խմբերի ուշադրությանը և կարող են ԱՖ ռիսկ պարունակել: Այս տեխնոլոգիան թույլ է տալիս դրամական միջոցների միջազգային անանուն փոխանցումներ կատարել: Թեև արժույթի գնման սկզբնական գործարքը կարող է տեսանելի լինել (օրինակ՝ բանկային համակարգի միջոցով), վիրտուալ արժույթով բոլոր հաջորդող փոխանցումները դժվար հայտնաբերելի են: ԱՄՆ Գաղտնի ծառայության դիտարկումների համաձայն, հանցագործները փնտրում և գտնում են վիրտուալ արժույթներ, որոնք ապահովում են ինչպես օգտագործողների, այնպես էլ գործարքների անանունությունը, հնարավորություն են տալիս հանցավոր եկամուտներն արագ տեղափոխել մեկ երկրից մյուսը, բնութագրվում են տատանողականության ցածր մակարդակով, ինչը հանգեցնում է փոխարժեքի ցածր ռիսկի, լայնորեն տարածված են քրեական աշխարհում և հուսալի են:

Գործնական օրինակ 23. Վիրտուալ արժույթն օգտագործվում է ահաբեկչության ֆինանսավորման համար

2015 թվականի օգոստոսի 28-ին Ալի Շուբի Ամինը ԻԼԻՊ-ին նյութական աջակցություն և ռեսուրսներ տրամադրելու համար դատապարտվել է 11 տարվա ազատազրկման, որից հետո ցմահ գտնվելու է վերահսկողության և ինտերնետից օգտվելու նկատմամբ հսկողության տակ:

2015 թվականի հունիսի 11-ին Ամինն իրեն մեղավոր է ճանաչել: Նա խոստովանել է, որ օգտագործել է Twitter-ը սոցիալական ցանցը ԻԼԻՊ-ին ու դրա կողմնակիցներին խորհրդատվություն տրամադրելու և խրախուսելու համար: Ամինը Twitter-ի @Amreekiwitness օգտանունով պարզաբանել է, թե ինչպես կարելի է օգտագործել բիթքոին վիրտուալ արժույթը ԻԼԻՊ-ին ֆինանսական միջոցներ տրամադրելու համար, ինչպես նաև օժանդակել է ԻԼԻՊ-ի շարքերը համալրելու նպատակով Սիրիա մեկնել ցանկացողներին: Բացի այդ, Ամինը խոստովանել է, որ ճանապարհորդության հարցում օգնել է Վիրջինիայից մի դեռահասի, ով ԻԼԻՊ-ին միանալու նպատակով 2015 թվականի հունվարին մեկնել է Սիրիա: Այդ դեռահասին 2015 թվականի հունիսի 10-ին Վիրջինիայի Արևելյան շրջանում մեղադրանք է առաջադրվել ահաբեկիչներին նյութական աջակցություն տրամադրելու, ԻԼԻՊ-ին աջակցելու, արտերկրում մարդկանց սպանելու և վնասելու դիտավորության համար:

Ամինի ավելի քան 7.000 հաղորդագրություն պարունակող Twitter-ի հաշիվը 4.000 հետևորդ ուներ և օգտագործվում էր որպես ԻԼԻՊ-ամենտ հարթակ: Մասնավորապես, Ամինն այս հաշիվն օգտագործել

⁵⁵ ՖԱԹՖ (2015թ)

է նշված սոցիալական ցանցում քննարկումներ անցկացնելու համար առ այն, թե ինչպես կարելի է առցանց արժույթների, օրինակ՝ բիթքոինի միջոցով ֆինանսական աջակցություն տրամադրել ԻԼԻՊ-ին և ստեղծել ԻԼԻՊ-ի համար նվիրատվությունների անվտանգ համակարգ:

Օրինակ, Ամինն իր էջում հղում էր տեղադրել «*Բիթքոինը և հանուն ջիհադի բարեգործությունը*» խորագրով իր հեղինակած հոդվածին: Հոդվածում քննարկվում էր, թե ինչպես կարելի է օգտագործել բիթքոինը, և ինչպես ջիհադիստները կարող են այս արժույթից օգտվել իրենց գործունեությունը ֆինանսավորելու համար: Հոդվածը բացատրում էր, թե ինչ է բիթքոինը, ինչպես է աշխատում դրա համակարգը, և առաջարկում էր օգտագործել բիթքոինի նոր՝ այսպես կոչված «մուօ» դրամապանակը, որն օգտագործողին թույլ է տալիս չբացահայտել իր ինքնությունը: Հոդվածը նկարագրում էր, թե ինչպես կարելի է ստեղծել անանուն նվիրատվությունների համակարգ՝ բիթքոինի միջոցով մոջահեդներին գումար ուղարկելու համար:

Աղբյուրը՝ Միացյալ Նահանգներ

Իրավապահ մարմինների համար մտահոգիչ է նաև ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից վիրտուալ արժույթների (ՎԱ) օգտագործումը: Նրանց դիտարկումներով, ահաբեկչական կազմակերպությունների հետ կապված կայքերը խթանում են բիթքոինով նվիրատվությունների միջոցով գումարների հանգանակությունը (տես վերը բերված գործնական օրինակը): Բացի այդ, իրավապահ մարմինները ինտերնետում նկատել են ծայրահեղականների միջև քննարկումներ ՎԱ-երի օգնությամբ զենքի գնման, տեխնիկական նվազ հմտություններ ունեցող ծայրահեղականներին ՎԱ-երի օգտագործման հարցում ուսուցման թեմայով: Օրինակ, ԻԼԻՊ-ի հետ կապված բլոգերից մեկը բիթքոինն օգտագործելով համաշխարհային ծայրահեղականության ջանքերը ֆինանսավորելու կոչ էր պարունակում:

ԿԱՆԽԱՎՃԱՐԱՅԻՆ ՔԱՐՏԵՐ

Կանխավճարային քարտերը պարունակում են ուղղակիորեն քարտի մեջ կոդավորված կամ հեռակա պահվող տվյալներ, որոնք հասանելիություն են տալիս էլեկտրոնային արժույթով կամ այլ արժեքով նախապես մուտքագրված որոշակի գումարի: Կանխավճարային քարտերի լայն բազմազանության պարագայում դրանց ամենախնդրահարույց տեսակը համարվում են այն քարտերը, որոնք հնարավորություն են տալիս աշխարհի ցանկացած կետում բանկոմատի միջոցով կանխկիցանել քարտի վրա առկա գումարը: Սրանք ցանցային հիմունքով թողարկվող վճարային քարտեր են, որոնք թույլ են տալիս կատարել գործարքներ վճարային համակարգին (օրինակ՝ Visa կամ MasterCard) միացված առևտրի կամ ծառայությունների մատուցման ցանկացած կետում: Ընդհանուր օգտագործման լիցքավորման քարտերը ֆինանսական պրոդուկտ են, որը սպառողները կարող են

ծեռք բերել առցանց եղանակով կամ գնել մանրածախ վաճառքի կետերից: Հաճախորդն այս քարտերը կարող է ակտիվացնել գնելուց հետո ցանկացած ժամանակ՝ հեռախոսով կամ առցանց եղանակով: Պրոդուկտն օգտագործվում է այնպես, ինչպես բանկի կողմից թողարկված ցանկացած այլ դեբետային քարտ:

Կանխավճարային քարտերը որպես դրամական միջոցներ տեղափոխելու, այդ թվում՝ երկրի տարածքից հանելու մեթոդ փոխարինում են ճանապարհային չեկերին: ԱՖ ռիսկի առումով, այդ քարտերը կարող են կանխիկ կամ հաշվառման ոչ ենթակա էլեկտրոնային միջոցներով տվյալ երկրի տարածքում լիցքավորվելուց հետո աննկատ կերպով հանվել երկրի տարածքից, քանի որ սահմանը հատելիս դրանց հայտարարագրման որևէ պահանջ սահմանված չէ: ԱՖ առումով բարձր ռիսկային կամ տարանցիկ երկիր հասնելուց հետո քարտի մնացորդը բանկոմատների միջոցով մի շարք գործարքներով կանխիկացվում է, ինչի միակ սահմանափակումը բանկոմատով կանխիկացման մեկանգամյա գործարքի առավելագույն գումարի սահմանաչափն է: Այսպիսով, լիցքավորված քարտը երկրի տարածքից հանելուց հետո դրա վրա առկա միջոցները հասանելի են դառնում՝ հայտնաբերման նվազագույն հնարավորությամբ:

ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի օրենսդրությամբ նախատեսված սահմանաչափերից փոքր գումարներով կանխավճարային քարտերով գործառնությունները ենթակա չեն հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության պահանջներին: Սա կարող է դժվարացնել քարտատիրոջ հայտնաբերումը: Բացի այդ, որոշ համակարգեր թույլ են մի քանի քարտ կապել մեկ ընդհանուր հաշվի հետ, ինչը այլ երկրում գտնվող երրորդ անձին հնարավորություն է ընձեռնում քարտին լիցքավորված գումարներն օգտագործել կից քարտի միջոցով: Բացի այդ, քարտի PIN կոդին տիրապետող ցանկացած անձ կարող է հասանելիություն ստանալ դրա վրա առկա միջոցներին, ինչը թույլ է տալիս քարտը կանխիկի համեմատ ավելի հեշտ ու անվտանգ եղանակով ուղարկել երրորդ անձանց: Ավելին, որոշ կանխավճարային քարտեր թույլատրում են անմիջապես քարտատերերի միջև փոխանցումներ:

Մի շարք խոշոր, հեղինակավոր ընկերություններ պահում են քարտերի տվյալները և, ինչպես կրեդիտային կամ դեբետային քարտերի դեպքում, պահպանում են անհրաժեշտ գրառումները: Նման դեպքերում ընկերությունները կարող են այդ տվյալները տրամադրել իրավասու մարմիններին որոշակի գործընթացների շրջանակում, օրինակ՝ դատական կարգով: Սա կարող է ներառել քարտի վերաբերյալ տեղեկություններ, այդ թվում.

- Ակտիվացման ամսաթիվը,

- Քարտապանի վերաբերյալ տեղեկություններ, ինչպիսիք են հեռախոսահամարը և էլեկտրոնային փոստի հասցեն,
- Քարտով կատարված գործարքները,
- Գործարքների կատարման ժամանակը և վայրը,
- Համակարգ մուտքի IP հասցեները:

Գործնական օրինակ 24. Ճանապարհորդության նպատակով կանխավճարային քարտի օգտագործման օրինակ

Ավստրալիայում առաջարկվում է մի պրոդուկտ, որը թույլ է տալիս առցանց եղանակով քարտը լիցքավորել 24-ժամյա ժամանակահատվածում ընդհանուր 20.000 ավստրալական դոլարը չգերազանցող գումարով մինչև 5,000 ավստրալական դոլար մուտքագրումներով, որոնք քարտի վրա հասանելի են 21 օրվա ընթացքում: Օրվա ընթացքում քարտը ներպետական էլեկտրոնային փոխանցումների միջոցով 5.000 ավստրալական դոլարով լիցքավորելու դեպքում դրանց հետագա շարժին հետևելը դառնում է անհնար, իսկ անդրսահմանային շարժը ավելի դյուրին, քանի որ ենթակա է հսկողության նվազ խորացված ընթացակարգերի, քան կիրառվում են նույն գումարով կանխիկը երկրից հանելու դեպքում: Այս քարտերը չհալային են և PIN-ով պաշտպանված, իսկ միջոցները կարող են կանխիկացվել ցանկացած վայրում, որտեղ ընդունվում է MasterCard-ը:

Աղբյուրը՝ Ավստրալիա

ԻՆՏԵՐՆԵՏԱՅԻՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ինտերնետային վճարման ծառայությունները հաճախորդներին հնարավորություն են տալիս ինտերնետ մուտք գործելով օգտվել նախապես համալրված հաշիվներից, այդ թվում կատարելով էլեկտրոնային փողի կամ այլ արժեքների փոխանցումներ անհատներին կամ կազմակերպություններին, որոնք նույնպես հաշիվ ունեն տվյալ ծառայություն մատուցողի մոտ: Նախապես համալրված հաշիվները, որոնք հաճախորդներն օգտագործում են առցանց աճուրդներում վճարումների համար, ինտերնետային վճարման ծառայությունների տարածված եղանակ են: Փոխանցման դեպքում ստացողը կարող է ունենալ կամ չունենալ տվյալ ծառայություն մատուցողի մոտ գրանցված հաշիվ: ԱՖ որոշ դեպքերում առցանց վճարային համակարգերով, ինչպիսին է PayPal-ը, կատարվել են փոքր գումարով գործարքներ, որոնք կապված են եղել ահաբեկչության համար կասկածվող անձանց հետ: Պարզ չէ, թե այդ գործարքները որքանով են ծառայել ահաբեկչության ֆինանսավորմանը:

Դեպքեր են արձանագրվել, երբ ահաբեկչության մեջ կասկածվողներն օգտագործել են մի քանի առցանց վճարման հաշիվ, որոնց թվում եղել են ինչպես օգտագործողի ինքնությունը ստուգված, այնպես էլ հյուրի կարգավիճակով բացված

հաշիվներ: Վճարումներն ուղղված չեն եղել ահաբեկչական գործունեության ուղղակի ֆինանսավորմանը, այլ կապված են եղել նախքան հակամարտության գոտիներ մեկնելը սարքավորումների և հագուստի առցանց գնումների հետ:

Նշված գնումների համար առցանց վճարային համակարգերի օգտագործումն աննկատ է մնում՝ հաշվի առնելով ահաբեկչության մեջ կասկածվողների մեծ մասի տարիքը և առցանց գնումների հարցում նրանց տեղեկացվածությունը: Ահաբեկչության ֆինանսավորման տեսանկյունից կասկածելի գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների մոտավորապես կեսի դեպքում հաճախորդների տարիքը տատանվում է 21-ից մինչև 35 տարեկան միջակայքում: Ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով առցանց վճարային համակարգերից օգտվելն ավելի շուտ արտացոլում է ընդհանուր ֆինանսական ոլորտում այդ համակարգերի տարածվածությունը, քան վկայում է ահաբեկչության ֆինանսավորման տեսանկյունից դրանց խոցելիության բարձր աստիճանի մասին:

Գործնական օրինակ 25. PayPal-ի հաշիվներն օգտագործվում են հանգանակության համար

Բարեգործական կազմակերպությունը, որը ստեղծվել է 2010 թվականին, և որի նախագահը մասնագիտացած է էլեկտրոնային մարքեթինգի բնագավառում, իր կայքում նվիրատվությունների համար առաջարկում է մի քանի ընտրանք՝ կրեդիտ քարտով, PayPal համակարգով, դրամական փոխանցումների և չեկերի միջոցով:

Ավելի քան մեկ ու կես տարվա ընթացքում այս բարեգործության կազմակերպության բանկային հաշիվներին ստացվում են բազմաթիվ նվիրատվություններ՝ մինչև 500 եվրո գումարով չեկերի և դրամական փոխանցումների տեսքով: Հավաքված 2 միլիոն եվրոյից 600 հազարը մուտքագրվել է մեկ այլ երկրից PayPal-ով կատարված մի քանի գործարքով:

PayPal-ի անհատական հաշիվները նույնպես օգտագործվում են միջոցներ հավաքելու համար, որից հետո կանխիկացվում կամ փոխանցվում են այլ հաշիվների:

Աղբյուրը՝ Ֆրանսիա

Գործնական օրինակ 26. CashU համակարգ

Իրավապահ մարմինները բացահայտել են, որ CashU համակարգի հաշիվներն օգտագործվում են անանուն կերպով անօրինական գործարքներ կատարելու նպատակով: CashU-ն կանխավճարային առցանց և բջջային վճարումների համակարգ է, որը գործում է Մերձավոր Արևելքում և Հյուսիսային Աֆրիկայում՝ մի տարածաշրջան, որտեղ երիտասարդ բնակչության մի մեծ զանգվածի համար կրեդիտային քարտերի մատչելիությունը խիստ սահմանափակ է: Այդ իսկ պատճառով, CashU-ն դարձել է ամենատարածված այլընտրանքային վճարման եղանակներից մեկը առցանց խաղերով զբաղվող երիտասարդ արաբների և էլեկտրոնային առևտրի համակարգերով գնորդների համար: CashU-ն հիմնադրվել է 2003 թվականին Հորդանանի Ամման քաղաքում՝ Maktoob ընկերության կողմից, սակայն 2009 թվականի նոյեմբերին Yahoo! ընկերության կողմից Maktoob-ի ձեռքբերումից հետո վերջինի սեփականատերը դարձել է Jabbar Internet Group-ը: Ներկայում CashU-ն

գրասենյակներ ունի Դուբայում, Ամմանում և Կիպրոսում: ԱՄԷ-ում CashU-ն օգտվում է սուրհանդակային ընկերությունների ծառայություններից՝ իր հաճախորդներից կանխիկ գումարները հավաքելու համար: CashU-ն հիմնականում օգտագործվում է առցանց խաղերի, ինտերնետի միջոցով հեռախոսային խոսակցությունների, ընտանեկան օժանդակության, SS ծառայությունների, արժույթի առուվաճառքի, երաժշտություն և ծրագրային ապահովման պրոդուկտներ ներբեռնելու համար վճարումների նպատակով: Ընկերությունը խիստ քաղաքականություն է կիրառում մոլեխաղերի և սեռական բովանդակությամբ նյութերի կետ կապված վճարումները թույլ չտալու մասով: CashU-ն ապահովում է նաև ծնողական հսկողության հնարավորությունը, ինչը ծնողներին թույլ է տալիս սահմանափակել և հսկողության տակ պահել իրենց երեխաների առցանց ծախսերը:

Աղբյուրը՝ Միացյալ Նահանգներ

ՆՈՐ ՎՃԱՐԱՅԻՆ ՊՐՈԴՈՒԿՏՆԵՐԻՆ ԵՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Նոր վճարային պրոդուկտների և ծառայությունների (ՆՎՊԾ) արագ զարգացումը, ընդլայնվող ֆունկցիոնալությունը և աճող օգտագործման ծավալները գլոբալ առումով ՓԼ մարտահրավերներ են առաջացրել երկրների և մասնավոր հատվածի համար: Չնայած դրանց առնչվող մի շարք խոցելիությունների հայտնի լինելու հանգամանքին, այս տեխնոլոգիաների փաստացի տարածվածությունը և ահաբեկչական խմբավորումների ու նրանց համակիրների կողմից դրանց շահագործման մակարդակն այս պահին պարզ չեն, և տեղեկատվության այս բացը հետագա ուսումնասիրության կարիք ունի:

Դ. ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄ

Բնական պաշարների շահագործումը համարվում է ահաբեկչական կազմակերպությունների՝ որոշակի տարածք զբաղեցնելու և վերահսկելու հետ կապված հանգամանքներից մեկը (տես *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ զեկույցը*⁵⁶): Սա նաև առնչվում է այն հարցի հետ, թե ինչպես են ահաբեկչական կազմակերպությունները հանցավոր գործունեության և կազմակերպված հանցավոր խմբերի հետ համագործակցության միջոցով ֆինանսավորում հայթայթում: Այս բնագավառին առնչվող հանցավոր գործունեությունը ներառում է դրամաշորթությունը, մաքսանենգությունը, գողությունը, ապօրինի հանքարդյունաբերությունը, փրկագնի համար առևանգումը, կոռուպցիան և այլ հանցագործությունները:

Այն երկրներում, որտեղ կառավարությունն արդյունավետ վերահսկողություն չի իրականացնում երկրի տարածքի և դրա ռեսուրսների նկատմամբ, բնական

⁵⁶ ՖԱԹՖ (2015ա)

պաշարների ոլորտը կարող է ԱՖ նպատակով շահագործման տեսանկյունից խոցելի լինել: Ահաբեկչական կազմակերպությունները կարող են այդ պաշարներն օգտագործել ֆինանսական միջոցներ հայթայթելու համար՝ վերահսկելով կամ շահագործելով մի շարք ոլորտներ, ինչպիսիք են գազի, նավթի, փայտանյութի, ադամանդների, ոսկու (և այլ թանկարժեք մետաղների), կենդանական աշխարհի (օրինակ՝ փղոսկրի) և փայտածուխի (օրինակ՝ Սոմալիում) արդյունահանությունը: Այս ոլորտները եկամտի շահավետ աղբյուր են և կարող են գրավիչ լինել նաև թույլ կարգավորման պատճառով: Հատկանշական է նաև նշված ոլորտներում հանցավոր գործունեության հայտնաբերման, քրեական հետապնդման և պատասխանատվության ենթարկելու դեպքերի ցածր մակարդակը: ԱՖ տեսանկյունից բարձր ռիսկային են նաև պատմականորեն թույլ հանրային ինստիտուտներ ունեցող, քաղաքական անկայունությամբ բնութագրվող տարածաշրջանները, հակամարտության գոտիները, չհետախուզված բնական պաշարներով հարուստ շրջանները: Սա հատկապես արդիական է Արևմտյան Աֆրիկայում և Հարավային Ամերիկայի որոշ մասերում:

Որոշակի տարածաշրջաններում բնական պաշարների արդյունահանմամբ և/կամ շահագործմամբ զբաղվող ընկերությունները կարող են խոցելի լինել իրենց աշխատողների՝ փրկագնի համար առևանգման կամ ահաբեկչական խմբավորումների կողմից դրամաշորթության ռիսկերի նկատմամբ: *ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում* նշվում է նաև ֆինանսավորման այնպիսի աղբյուրների մասին, ինչպիսին է գյուղատնտեսական արտադրությամբ և առևտրով զբաղվողներից, այլ ռեսուրսների արդյունահանման և արտադրության մեջ ներգրավվածներից դրամաշորթությունը⁵⁷: Ամբողջ Աֆրիկայում հանցագործները, զինյալները և ահաբեկիչները ապօրինի «հարկ» են գանձում փայտածուխի արտադրության համար՝ դրա արժեքի ընդհուպ մինչև 30 տոկոսի չափով: Ճանապարհային անցակետերում և նավահանգիստներում փայտածուխի ապօրինի առևտուրն ու հարկումը համարվում է Ալ-Շաբաաբի եկամուտների հիմնական աղբյուրը, որը գնահատվում է 38-56 միլիոն ԱՄՆ դոլարի սահմաններում⁵⁸:

ՆԱՎԹԻ ԵՎ ԳԱԶԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

ԻԼԻՊ-ի վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի զեկույցում նշվում է, որ ԻԼԻՊ-ը փորձում է գործարկել նավթի արդյունահանության և վերամշակման տեղական

⁵⁷ ՖԱԹՖ (2015ա)

⁵⁸ ՄԱԿ-ի Բնապահպանության ծրագիր (2014)

ենթակառուցվածքները ինչպես սեփական կարիքները հոգալու, այնպես էլ տեղական և տարածաշրջանային շուկաներում շուկայականից ցածր գնով վաճառքի կամ փոխանակման համար: ԻԼԻՊ-ն ինքը օգտվում է իր վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքներում ստացված նավթից և նավթամթերքից, ինչպես նաև եկամուտներ է ստանում տեղի բնակչությանը դրանց վաճառքից: Նավթային ոլորտից ԻԼԻՊ-ի եկամուտները ձևավորվում են նաև միջնորդների ու մաքսանենգների միջոցով տեղափոխվող ապօրինի նավթը և նավթամթերքները վերջնական օգտագործողներին վաճառելուց: Ըստ մամուլի հրապարակումների, նավթի վաճառքի դիմաց վճարումները ԻԼԻՊ-ը ստանում է հիմնականում կանխիկով, ինչը դժվարացնում է նավթի վաճառքին առնչվող ֆինանսական հոսքերին հետևելը և դրանք խաթարելը:

Նավթի և գազի շահագործումը նաև տեղի է ունենում նաև աշխարհի այլ տարածաշրջաններում: Օրինակ, Նիգերիայի օրական 2 միլիոն բարել ծավալով նավթի արտադրության մոտ 10 տոկոսը գողացվում է բարձր մակարդակով կազմակերպված անդրազգային հանցավոր գործունեության միջոցով, որին մասնակցում են հանցագործների ցանցեր, կոռումպացված քաղաքական գործիչներ և զինվորականներ: Տեղացիներն այս պրակտիկան անվանում են «պահեստավորում»: Գողերը ձեռքի սղոցների և այլ կտրող գործիքների օգնությամբ անց են բացում նավթատար խողովակի մեջ: Խողովակաշարում ճնշման անկումը տեսնելով՝ նավթային ընկերությունը որոշ ժամանակով նվազեցնում է նավթի մղման ծավալը, ինչը գողերի համար բավական է խողովակաշարին ծորակ ամրակցելու համար: Խողովակաշարում ճնշումը վերականգնվելուց հետո գողերը պարզապես մղվող նավթի որոշակի մասը վերցնում են սեփական օգտագործման համար⁵⁹: Շատ մեծ է հավանականությունը, որ այս գործունեությունից ստացված եկամուտներն ուղղվում են ծայրահեղական խմբավորումների, ինչպիսին է Նիգերի դելտայի ազատագրման շարժումը:

Գործնական օրինակ 27. Կոլումբիայում նավթի արդյունահանության ոլորտին առնչվող ահաբեկչության ֆինանսավորման դեպք

Գլխավոր դատախազությունը SICIM միջազգային նավթային ընկերության բարձրաստիճան ղեկավարների հետ կապված հետաքննություն էր իրականացնում՝ Կոլումբիայում գործող ահաբեկչական խմբավորումների (Ազգային ազատագրական բանակի (ԱԱԲ) և Կոլումբիայի զինված հեղափոխական ուժերի (ԿՀՀՈՒ)) հետ նրանց առնչությունների հիմքով: SICIM-ը իտալա-արգենտինական ընկերություն է, որը գազի, նավթի և ջրի խողովակաշարային փոխադրման ենթակառուցվածքների ծառայություններ է մատուցում աշխարհի 20 երկրներում: Ընկերությունը 2011

⁵⁹ Գամբրելլ, Ջոն և Associated Press (2013)

թվականին ընտրվել է երկրի կարևորագույն նավթային ենթակառուցվածքային ծրագրերից մեկի՝ *Երկհարյուրամյակի խողովակաշարի* կառուցման համար: Կոլումբիայում ընկերության նախկին գործունեության կապակցությամբ հայտնի է, որ այն կապված է գերմանական նավթային Mannesmann ընկերության հետ, որն իր հերթին ներգրավված է եղել ԱԱԲ խմբավորմանը դրամաշորթությամբ գումար վճարելու սկանդալային պատմության մեջ:

Կոլումբիական իշխանությունների կողմից սկսված քրեական հետաքննության սկզբում Գլխավոր դատախազությունը բացահայտել էր, որ ընկերության ֆինանսական գործառնությունները ղեկավարում են ԱԱԲ-ի մասը կազմող «*Դոմինգո Լեյն Ֆրոնթ*» կազմավորման հետ անմիջական կապ ունեցող անձինք: Ավանդական քննչական մեթոդների, այդ թվում՝ հաղորդակցության միջոցների գաղտնալսման միջոցով Գլխավոր դատախազությունը պարզել էր, որ SICIM-ի երկու բարձրաստիճան աշխատակից, ովքեր գործադիր պաշտոններ էին զբաղեցնում կառավարման և իրավաբանական ոլորտներում, կապեր ունեն «*Դոմինգո Լեյն Ֆրոնթ*» կազմավորման ֆինանսական պատասխանատուների հետ և ահաբեկչական կազմակերպությանը ֆինանսական աջակցություն են ցուցաբերում՝ նավթային ենթակառուցվածքի շինարարության ընթացքին չխոչընդոտելու համար: Թեպետ այս վճարումները սկզբում SICIM-ի կողմից ներկայացվում էին որպես դրամաշորթության արդյունքում վճարված գումարներ, Գլխավոր դատախազությունը կարողացավ գտնել բավարար ապացույցներ, որոնք վկայում էին SICIM-ի երկու բարձրաստիճան ղեկավարների և ԱԱԲ-ի միջև համագործակցության որոշակի մակարդակի մասին: Անշուշտ, այդ երկու աշխատակիցների կողմից կատարվող վճարումները նպաստում էին ԿՀՀՈՒ-ի և ԱԱԲ-ի արևելյան ճակատը ներկայացնող խմբավորումների ֆինանսական վիճակի բարելավմանը: Այդ վճարումներից մեկը՝ 6 միլիոն ԱՄՆ դոլար գումարով, հավասարապես բաժանվել էր երկու ահաբեկչական խմբավորումների միջև:

Այդուհանդերձ, SICIM աշխատակիցների և ԱԱԲ-ի միջև կապերն չէին սահմանափակվում բազմամիլիոնանոց դրամաշորթության շրջանակներում վճարումներով: SICIM-ի բարձրաստիճան ղեկավարների պահանջով ԱԱԲ-ը սպառնացել էր տարածաշրջանում գործունեություն ծավալող այլ նավթային ընկերությունների՝ իրականացնելով բռնի գործողություններ, ինչպիսիք են դրամաշորթությունը և սարքավորումների ոչնչացումը: Ավելին, SICIM-ի աշխատակիցները մասնակցել էին տեղի ոստիկանությանը և զինվորականներին, ինչպես նաև դատախազներին և դատավորներին կաշառելու գործին: 2014 թվականի նոյեմբերին ԱԱԲ-ը սպանեց SICIM-ի հետ շփումների համար պատասխանատու իր անդամներին, ինչպես նաև Գլխավոր դատախազության գաղտնի գործակալին: Դրանից հետո Գլխավոր դատախազությունը ձերբակալեց SICIM-ի երկու բարձրաստիճան ղեկավարներին և ԱԱԲ-ի երեք անդամի:

Աղբյուրը՝ ՄԱԿ-ի թմրանյութերի և հանցավորության վերահսկման գրասենյակ

ՀԱՆՔԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Հանքարդյունաբերական ընկերությունները հաճախ գործունեություն են ծավալում չկառավարվող կամ կոռումպացված պաշտոնյաների վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքներում: Երբեմն այդ նույն տարածքներում շոշափելի ներկայություն ունեն նաև ահաբեկչական խմբավորումները: Օրինակ, Արևմտյան Աֆրիկայում այնպիսի խմբավորումները, ինչպիսիք են Իսլամական Մադրեբում Ալ-Ղաիդան (ԻՄԱՂ) և Արևմտյան Աֆրիկայում ցիհադի միասնության շարժումը

(ԱԱՋՄՇ), որոնք հովանավորչության և դրամաշորթության եղանակներով օգտվում են բնական պաշարների շահագործումից: Հանքարդյունաբերության ոլորտ մուտքի համար հաճախ նվազագույն պայմաններ են սահմանված: Այդ ոլորտում գործունեություն ծավալողները կարող են լինել ահաբեկչական կազմակերպությունների համակիրներ և դրանց նպատակների իրագործմանն ուղղված ֆինանսական օժանդակություն ցուցաբերել: Հնարավոր է, որ օրինական և ապօրինի հանքարդյունաբերությամբ զբաղվողների նվիրատվությունները ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն բաժին են հասնում ահաբեկչական խմբավորումներին:

Գործնական օրինակ 28. Կոլումբիայում հանքարդյունաբերության ոլորտին առնչվող ահաբեկչության ֆինանսավորման դեպք

«Անոստոմուս» օպերացիան Կոլումբիայում բանակի, նավատորմի, ռազմաօդային ուժերի, Ազգային ոստիկանության, Տեխնիկական հետախուզության կորպուսի (իսպաներենով հապավումը՝ CTI) և Գլխավոր դատախազության կողմից համատեղ իրականացված, միջգերատեսչական մակարդակով համակարգված գործողություն էր, որին մասնակցում էին ոստիկանության և բանակի 600 սպաներ: Գործողությունն իրականացվում էր Ամազոնի շրջանում՝ Կոլումբիայի զինված հեղափոխական ուժերին (ԿՀՀՈՒ, իսպաներենով հապավումը՝ FARC) ոսկու հանքերի, վոլֆրամի և կոլտանի պարունակությամբ սև ավազի հանքավայրերից ձևավորվող ֆինանսավորման աղբյուրներից զրկելու նպատակով: Փաստ է, որ ԿՀՀՈՒ-ն եկամուտներ է ստանում հանքերի շահագործման արտադրական շղթայի տարբեր մասնակիցներից դրամաշորթության միջոցով, այդ թվում՝ հանքարդյունաբերության ոլորտ մուտքի և սարքավորումների օգտագործման, աշխատանքի թույլտվության դիմաց վճարների, հանքափորներից և ոսկեխույզներից ավանդաբար գանձվող գումարների, ինչպես նաև թանկարժեք մետաղների փոխադրումից ու վաճառքից ստացվող եկամուտների տեսքով:

Մարտավարական գործողության տեսքով իրականացված «Անոստոմուս» օպերացիան հաջողությամբ կանխել է ԿՀՀՈՒ-ի գանձարանի համալրումը 8.010.000 ԱՄՆ դոլար գումարով: Արդյունքում կազմալուծվել է ԿՀՀՈՒ-ի անօրինական ֆինանսավորման և աջակցության ցանցը, որում ներառված էին «Ակացիո Մեդինա» և «Խոսե Անտոնիո Պալեզ XVI» կազմավորումները, ինչպես նաև տրանսպորտային «Զուրիաս Ռոնդոն» ընկերությունը: Բացի այդ, հետաքննության շրջանակներում ներգրավված 63 հանքի մասով ձերբակալվել է 59 մարդ, այդ թվում՝ ԿՀՀՈՒ-ի 12 անդամ, առգրավվել և ոչնչացվել է 8 էքսկավատոր և 50 հանքափոր մեքենա, ԿՀՀՈՒ-ի 9 ճամբար և 8 լաբորատորիա, առգրավվել է 6 անուն զենք և 4 տոննա սնունդ:

Աղբյուրը՝ ՄԱԿ-ի թմրանյութերի և հանցավորության վերահսկման գրասենյակ

Ոսկու արդյունահանման հետ կապված ապօրինի գործունեություն դիտվում է ամբողջ Հարավային Ամերիկայում, սակայն Կոլումբիայում այն կապված է նաև թմրանյութերի թրաֆիքինգի և ԿՀՀՈՒ-ի զինված գործողությունների հետ: Կոլումբիայի կառավարությունն ընդունում է, որ մետաղների արդյունահանման

ոլորտով զբաղվողների 87 տոկոսը օրենքից դուրս է գործում, և որ այս գործունեությունը երկրի որոշ շրջաններում, ինչպիսիք են Չոկոն, Կակետան և Ամագոնասը, փոխարինել է կոկաինի թրաֆիքինգին:

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Բնական պաշարների ոլորտին առնչվող հանցագործությունների հետաքննությունը, այդ թվում՝ ԱՖ գործերով հետաքննությունները, հաճախ բարդ են և համակողմանի ֆինանսական վերլուծություն են պահանջում: Հաճախ դժվար է բացահայտել ամբողջ հանցավոր ցանցը և կոնկրետ դերասկատարներին (այդ թվում՝ օժանդակողներին), ովքեր կատարում են այդ հանցագործությունները: Սա նաև ի հայտ է բերում այդ հանցագործությունների քրեական հետապնդման հետ կապված մարտահրավերներ: Այդ տեսանկյունից, շատ կարևոր է բացահայտել ոլորտում բոլոր՝ ինչպես օրինական, այնպես էլ անօրինական գործունեություն ծավալողներին, որպեսզի հնարավոր լինի անօրինականների նկատմամբ իրավապահ միջոցներ կիրառել: Բացի այդ, մաքսանենգներին և մաքսանենգության ցանցերը թիրախավորելը, որոնց գործունեությունը հաճախ տարածվում է բնական պաշարների սկզբնաղբյուր երկրի սահմաններից դուրս և ներառում տվյալ խմբավորման անմիջական վերահսկողության ներքո գտնվող տարածքները, նույնպես նպաստում է ահաբեկչության ֆինանսավորման այս եղանակի դեմ պայքարին:

Նշված մարտահրավերներին դիմակայելու համար անհրաժեշտ է դիտարկել, թե ինչպես կարող են համագործակցել պետական և մասնավոր հատվածները, և ներգրավել ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի ավանդական շրջանակներից դուրս գործող դերասկատարների: Այդ ոլորտներում օրենսդրական և կարգավորման դաշտի կատարելագործումը նույնպես առանցքային նշանակություն ունի: Սա հատկապես արդիական է՝ հաշվի առնելով այն հսկայական գումարները, որ ահաբեկչական խմբավորումները կարող են ձեռք գցել բնական պաշարների շահագործման միջոցով: Հիշյալ խնդիրներին համարժեք լուծումներ տալու համար պետական և մասնավոր հատվածները պետք է քաջատեղյակ լինեն այս ոլորտի խոցելիություններին, ինչպես նաև կոռուպցիայի և կազմակերպված հանցավորության հետ ԱՖ կապերին:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Մինչ ահաբեկչական կազմակերպությունները շարունակում են հարմարվել և հակազդել իրավապահ համակարգի կողմից ձեռնարկվող միջոցառումներին, պարզ է, որ դրանք շարունակում են ռեսուրսների կարիք ունենալ՝ իրենց ավերիչ նպատակներին հասնելու համար: **Ահաբեկչական և ահաբեկչության ֆինանսավորման գործունեությունը բացահայտելու, կանխելու և պատժելու տեսանկյունից առանցքային կարևորությունի ունի դրանց ֆինանսական շարժերին հետևելը և հասկանալը, թե բոլոր տեսակի ահաբեկչական կազմակերպությունները՝ լինեն դրանք որոշակի տարածքի նկատմամբ վերահսկողություն իրակացնող խոշոր կառույցներ թե ինքնուրույն գործող փոքր բջիջներ, ֆինանսավորման ինչ կարիքներ ունեն և ինչպես են օգտագործում ու կառավարում իրենց ֆինանսական միջոցները:** Ահաբեկչական կազմակերպությունների ֆինանսական կառավարումը հասկանալը և դրա վերաբերյալ տեղեկատվություն փոխանակելը կարևոր է ԱՖ դեմ պայքարի արդյունավետ միջոցառումներ իրականացնելու համար:

Մինչ սույն փաստաթղթում ներկայացված նորահայտ ռիսկերը պահանջում են իրավապահ մարմինների կողմից պարբերական մոնիտորինգի իրականացում, կարևոր է նշել, որ **զեկույցի Բաժին III-ում նկարագրված՝ ահաբեկչության ֆինանսավորման ավանդական մեթոդներն ու եղանակները շարունակում են ԱՖ զգալի ռիսկեր պարունակել:** Այդ ռիսկերը գտնվում են փոխակերպումների փուլում: Օրինակ, հանցավոր գործունեությունից եկամուտները ֆինանսավորման կարևոր աղբյուր են ահաբեկիչների համար, սակայն երկրները նշում են նաև օրինական աղբյուրներից, օրինակ՝ անձնական և բիզնեսի եկամուտներից ինքնաֆինանսավորման դեպքերի աճող քանակի մասին:

Դրամական միջոցների միջազգային տեղափոխման հուսալի և արդյունավետ մեխանիզմների տարածվածությունը, ինչպիսիք են բանկերը, փողի և այլ արժեքների փոխանցման համակարգերը կամ ինտերնետային վճարման ծառայությունները, դրանք գրավիչ միջոց է դարձնում ահաբեկչության նպատակով միջոցների փոխադրման համար: Չնայած նոր վճարային պրոդուկտների և ծառայությունների որոշակի բնութագրեր դրանք խոցելի են դարձնում չարաշահման համար, դրանց փաստացի տարածվածությունը և շահագործման աստիճանն այս պահին դեռևս պարզ չէ: Ինչպես այլ հանցագործները, ահաբեկիչներն ու նրանց կողմնակիցները նույնպես հետաքրքրված են տեխնոլոգիաների օգտագործմամբ, որոնք առավելագույն անանունություն են ապահովում և համեմատաբար նվազ ծախսատար են:

Սույն զեկույցն անդրադառնում է որոշ նորահայտ ռիսկերի, որոնք բացահայտվել են ՖԱԹՖ-ի գլոբալ ցանցի անդամների կողմից, սակայն դրանց ուսումնասիրության համար հետագա աշխատանք է պահանջվում: Օրինակ, լրացուցիչ պարզաբանման կարիք ունեն այն հարցերը, թե ինչպես են ՕԶԱ-ները հակամարտության գոտիներում տնօրինում իրենց ֆինանսական միջոցները, ինչպես են նրանց միջոցներ հայթայթում տուն վերադառնալու համար, ինչ դեր ունեն հակամարտության գոտիներին հարող տարածքներում գործող միջնորդները, ովքեր օժանդակում են ՕԶԱ-ներին: Լրացուցիչ տեղեկատվություն է անհրաժեշտ նաև սոցիալական ցանցերի միջոցով հանգանակության սխեմաներին առնչվող ռիսկերի վերաբերյալ, հատկապես երբ նվիրատուներն իրենց կամքից անկախ ֆինանսական միջոցներ են տրամադրում ահաբեկչական կազմակերպություններին: Բացի այդ, երկրները պետք է հավաստիանան, որ նոր վճարային մեթոդների և ծառայություններ մատուցողների մասով ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների իմպլեմենտացմանն ուղղված իրենց ջանքերը համարժեք են ԱՖ նոր խոցելիություններին:

Առկա է նաև հստակ տեղեկատվության բաց բնական պաշարների անօրինական շահագործման և մաքսանենգություն հետ կապված ֆինանսական հոսքերի վերաբերյալ, հատկապես երբ խոսքը վերաբերում է ահաբեկչական կազմակերպություններին առնչվող հոսքերին: Հետագա աշխատանք է անհրաժեշտ՝ հավաստիանալու համար, որ միջազգային ստանդարտները թույլ են տալիս հայտնաբերել և արգելափակել ԱՖ ֆինանսավորման այդպիսի աղբյուրները, և երկրները պետք է ապահովեն ԱՖ դեմ պայքարի իրենց համակարգերի համապատասխանությունը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի 2199 բանաձևի պահանջներին:

Սույն զեկույցը նախատեսված է աջակցելու երկրներին և մասնավոր հատվածին՝ ԱՖ դեմ պայքարի կայուն համակարգեր ձևավորելու հարցում, որոնք հաշվի են առնում փոխվող ԱՖ ռիսկերը, միտումներն ու մեթոդները: **ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները սահմանում են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի միջոցառումների անհրաժեշտ շրջանակը՝ այս զեկույցում քննարկվող ԱՖ ռիսկերին հակազդելու համար, սակայն հաջողության հասնելու համար առանցքայինը ՖԱԹՖ-ի հանձնարարականների արդյունավետ իրականացումն է:** Օրինակ, ահաբեկչության ֆինանսավորման ռիսկի ազգային կամ ոլորտային գնահատումները հիմք կապահովեն ԱՖ կանխարգելման ռիսկահենք միջոցառումներ ձեռնարկելու համար: Ընթացիկ ԱՖ ռիսկերի ռազմավարական վերլուծության նպատակով ազգային ռիսկի գնահատումների արդյունքներն օգտագործելը քաղաքականություն մշակողներին

կօգնի անհրաժեշտ իրավական և գործառնական միջոցները ձեռնարկելիս տեղեկացված որոշումներ կայացնել:

Սույն ուսումնասիրության շրջանակներում **երկրները կարևորել են պետական և մասնավոր հատվածների միջև գործընկերային հարաբերությունները՝ նորահայտ ԱՖ ռիսկերի վերաբերյալ իրազեկության բարելավման և այդ ռիսկերին հակազդեցության տեսանկյունից:** Մասնավոր հատվածին հավաստի և առաջնայաց կերպով ուղղորդելը բարելավում է մոնիտորինգի ու դիտանցման նրանց գործընթացները և ԱՖ հետ հնարավոր առնչություն ունեցող գործարքների վերաբերյալ հաշվետվությունների ներկայացման ժամանակը: Այս սերտ համագործակցության շրջանակներում կարելի է մշակել տարբեր մեխանիզմներ ԱՖ ռիսկի բացահայտման և տեղեկացման համար՝ սկսած ռիսկի ազգային գնահատումը նախապատրաստելու փուլից մինչև հաշվետվություն տրամադրող անձանց ժամանակին հետադարձ արձագանք տալը: Քանի որ ներպետական մարմինների կողմից հավաքված տեղեկատվությունը հաճախ գաղտնիության բարձր աստիճան ունի, ինչը խնդրահարույց է դարձնում դրա փոխանակումը, ԱՖ արդիական ռիսկերի վերաբերյալ տեղեկացման համար առաջարկվել է մի ընդհանուր լուծում, այն է՝ մասնագիտացված, անվտանգ և ոչ հրապարակային խորհրդատվությունները: Բացի այդ, անհրաժեշտ է ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել պետական և մասնավոր հատվածների մասնակցությամբ ֆորումներին, որոնք հնարավորություն են տալիս օրինական հիմունքներով օպերատիվ տեղեկատվություն փոխանակել ահաբեկչության ֆինանսավորման բնութագրական հատկանիշների վերաբերյալ:

Ֆինանսական հետախուզությունը ահաբեկչության գործունեության դեմ պայքարի ցանկացած ձևաչափի անհրաժեշտ բաղադրիչն է, իսկ վերաբերելի և ստույգ ոչ ֆինանսական տեղեկատվության օգտագործումն էական նշանակություն ունի ԱՖ գործերի քննության հարցում: Ահաբեկչության դեմ պայքարի ազգային մարմինները պետք է շարունակեն զարգացնել ֆինանսական հետախուզության ջանքերը, ինչպես նաև խթանել առաջնահերթ ԱՖ խնդիրներով ֆինանսական հետախուզության տվյալների միջազգային փոխանակումն այնպիսի կազմակերպությունների միջոցով, ինչպիսիք են Էգմոնտ խումբը, Ինտերպոլը կամ ՖՀՄ-ների հետ տեղեկատվության փոխանակման երկկողմ ու բազմակողմ մեխանիզմները: Ֆինանսական հետախուզության ընձեռած հնարավորություններից օգտվելու համար ՖՀՄ-ները, օպերատիվ և հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմինները պետք շարունակեն նորահայտ ռիսկերի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակման մեխանիզմների կատարելագործումը: Այս համատեքստում առանձնակի ուշադրության պետք է դարձնել ահաբեկչական

կազմակերպություններում ֆինանսական միջոցների հավաքման/ կենտրոնացման/ հաշվառման համակարգերի հայտնաբերմանը: Սրա շրջանակներում իրավապահ մարմինները պետք է ընդլայնեն հետախուզական աշխատանքները, որպեսզի բացահայտեն ոչ թե պարզապես ֆինանսական միջոցների աղբյուրները, այլև ահաբեկչական կազմակերպություններում դրանց վերջնական ստացողներին:

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ ԵՎ ՀՂՈՒՄՆԵՐ

- AUSTRAC (2014), *Terrorism financing in Australia 2014*, Commonwealth of Australia, West Chatswood, Australia, <http://www.austrac.gov.au/sites/default/files/documents/terrorism-financing-in-australia-2014.pdf>, accessed September 2015
- Carter, J.A., Maher, S. and Neumann, P.R. (2014), *#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks*, International Centre for the Study of Radicalization and Political Violence (ICSR), London, United Kingdom
- CGTF (nd), *Algiers Memorandum on Good Practices on Preventing and Denying the Benefits of Kidnapping for Ransom by Terrorists*, CGTF, <https://www.thegctf.org/documents/10162/159874/Algiers+Memorandum-English.pdf>
- Europol (2015), *EU Terrorism Situation & Trend Report (TE-SAT) 2015*, Europol, The Hague, Netherlands, <https://www.europol.europa.eu/content/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
- Europol (2014), *TE-SAT2014: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2014*, Europol, The Hague, Netherlands, <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>
- Europol (2013), *TE-SAT2013 - EU Terrorism Situation and Trend Report 2014*, Europol, The Hague, Netherlands, <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- FATF (2015a), *Financing of the Terrorist Organization of the Islamic State and the Levant (ISIL)*, (the 'FATF ISIL report'), FATF, Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html>
- FATF (2015b), *Guidance to a Risk-Based Approach to Virtual Currencies*, FATF, Paris, France, <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/guidance-rba-virtual-currencies.html>
- FATF (2014a), *Risk of terrorist abuse in non-profit organisations* (the 'NPO report'), FATF, Paris <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/risk-terrorist-abuse-non-profits.html>
- FATF (2014b), *Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks*, FATF, Paris, France, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/virtual-currency-definitions-aml-cft-risk.html>
- FATF (2013a), *FATF Guidance, National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment*, FATF, Paris, <http://www.fatf->

gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/nationalmoneylaunderingandterroristfinancingriskassessment.html

FATF (2013b), *Financial flows linked to the production and trafficking of Afghan opiates*, (the "Afghan Opiates report"), FATF Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/financial-flows-afghan-opiates.html>

FATF (2013c), *Terrorist Financing in West Africa* "TF in West Africa report", FATF, Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/tf-west-africa.html>

FATF (2013d), *The role of Hawala and other similar service providers in money laundering and terrorist financing*, Hawala report, p 41, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/role-hawalas-in-ml-tf.html>

FATF (2012), *Illicit Tobacco Trade*, FATF, Paris, France <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/illicitobaccotrader.html>

FATF (2011), *Organised Maritime Piracy and Related Kidnapping for Ransom*, FATF, Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/organisedmaritimepiracyandrelatedkidnappingforransom.html>

FATF (2010), *Money Laundering Using New Payment Methods*, FATF, Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/moneylaunderingusingnewpaymentmethods.html>

FATF (2008a), *FATF Terrorist Financing Typologies Report*, FATF, Paris, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/fatfterroristfinancingtypologiesreport.html>

FATF (2008b), *Money Laundering & Terrorist Financing Vulnerabilities of Commercial Website and Internet Payment Systems*, FATF, Paris, France, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/moneylaunderingterroristfinancingvulnerabilitiesofcommercialwebsitesandinternetpaymentsystems.html>

FATF (2006), *Report on New Payment Methods*, FATF, Paris, France, <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/reportonnewpaymentmethods.html>

Gambrell, John and Associated Press (2013), "Oil bunkering threatens Nigeria's economy, environment", *Washington Post*, Washington, United States, July 20, 2013, <https://www.washingtonpost.com/national/oil-bunkering-threatens-nigerias-economy-environment/2013/07/18/e38cb4a0-e273-11e2-aef3-339619eab080story.html>, accessed September 2015.

Human Rights Watch (2006), *"Funding the Final War: LTTE Intimidation and Extortion in the Tamil Diaspora"*, Volume 18, No.1 (2006),

<https://www.hrw.org/reports/2006/lte0306/lte0306webwcover.pdf>, accessed September 2015

Keatinge, Tom (2014), "The Role of Finance in Defeating Al-Shabaab", *Whitehall Report 2-14*, Royal United Services Institute (RUSI), United Kingdom, December 2014, www.rusi.org/downloads/assets/201412_WHR_2-14_Keatinge_Web.pdf, accessed September 2015

Keatinge, Tom (2015), *Identifying Foreign Terrorist Fighters: the role of public-private partnership, information sharing and financial intelligence*, Royal United Services Institute (RUSI), United Kingdom, July 2015, www.rusi.org/downloads/assets/201506_OP_Identifying_Foreign_Terrorist_Fighters.pdf, accessed September 2015

Telegraph (2014), "How ISIL is funded, trained and operating in Iraq and Syria" (Harriet Alexander and Alistair Beach), August 23, 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11052919/How-Isil-is-funded-trained-and-operating-in-Iraq-and-Syria.html>, accessed September 2015.

Oftedal, Emilie (2015), *The Financing of Jihadi Terrorist Cells in Europe*, Norwegian Defence Research Establishment (FFI), Norway, 6 January, 2015, <http://www.ffi.no/no/Rapporter/14-02234.pdf>

Ottawa Citizen (2014), "ISIL using social media to lure young teenagers, accountants, engineers to its cause" (David Pugliese), Ottawa Citizen, Ottawa, December 16, 2014 <http://ottawacitizen.com/news/national/defence-watch/isil-using-social-media-to-lure-young-teenagers-accountants-engineers-to-its-cause>, accessed September 2015

United Nations Al-Qaeda & Taliban Sanctions Monitoring Team, First report of the Analytical Support and Sanctions Implementation Monitoring Team submitted pursuant to resolution 1988 (2011) concerning the Taliban and associated individuals and entities, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2012_683.pdf, accessed 18 October 2015

UNEP (2014), *The Environmental Crime Crisis - Threats to Sustainable Development from Illegal Exploitation and Trade in Wildlife and Forest Resources. A UNEP Rapid Response Assessment*, United Nations Environment Programme, Nairobi, Kenya, www.unep.org/unea/docs/RRACrimecrisis.pdf, accessed September 2015

United Nations Security Council (2012), *First report of the analytical Support and Sanctions Implementation Monitoring Team submitted pursuant to resolution 1988 (2011) concerning the Taliban and associated individuals and entities*, S/2012/683, 5 September 2012, United

Nations Security Council, New York, United States,
www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2012/683

US Department of Treasury (2015), *United States National Terrorist financing risk assessment*, US Department of Treasury, Washington, United States, <https://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Documents/National%20Terrorist%20Financing%20Risk%20Assessment%20%E2%80%932006-12-2015.pdf>, accessed September 2015

US Department of State (2015), *Counter-ISIL Finance Group Kidnapping for Ransom Communique*, US Department of State, Washington, <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/2015/242414.htm>, accessed September 2015